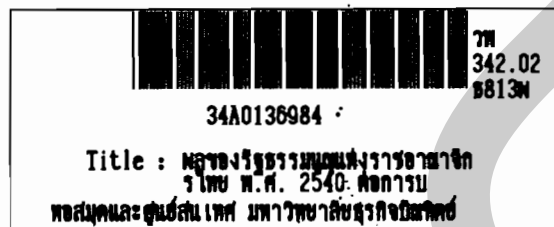

ผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ต่อการบังคับใช้กฎหมาย
ปราบปรามยาเสพติด

นายเกียรติชัย เปรมศิริจันทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยศรีนครินทร์สวรรค์
พ.ศ. 2542

ISBN 974-281-383-3

**Effects of The Promulgation of the Constitution B.E. 2540
on the Enforcement of the Narcotic Suppression Law**

Mr. Thienchai Premsirinirand

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS**

DEPARTMENT OF LAWS

GRADUATE SCHOOL DHURAKIJPUNDIT UNIVERSITY

1999

ISBN 974-281-383-3

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธำมิต

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลของรัฐธรรมณูแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ต่อการบังคับใช้กฎหมาย
ปราบปรามยาเสพติด

โดย นายเชียรชัย เปรมศิรินิรันดร์

สาขาวิชา นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นายชัยเกษม นิตสิริ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

Handwritten signature

(ผศ.นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์)

ประธานกรรมการ

(นายชัยเกษม นิตสิริ)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(นายพันธุ์ สุริยพร)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

กรรมการ

Handwritten signature
(รศ.ดร.เกษียรติชจร วัจนะสวัสดิ์)

กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

Handwritten signature
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2542

กิตติกรรมประกาศ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้แนวคิด ดูแลให้กำลังใจจากทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี โดยท่านรองอธิบดีอัยการฝ่ายที่ปรึกษา ท่านชัยเกษม นิตสิริ ท่าน ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และท่านคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข ได้สละเวลารับเป็นที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดในการ ค้นคว้าและให้แนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตลอดจนแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์ และท่านรอง อัยการสูงสุด ท่านพันธุ สุริยพรและรองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ท่าน ได้กรุณาให้ข้อคิด ข้อชี้แนะ ดิชม ให้แก้ไขจนสำเร็จลงได้ ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณใน ความอนุเคราะห์แก่ผู้เขียนเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ดร.ฉลอง ฤทธิภักดี, คุณปนัดดา อัครพหะพันธุ์ ที่ ได้ให้ความช่วยเหลือด้านธุรการ โดยเฉพาะแรงกระตุ้นและกำลังใจที่ทำให้ผู้เขียนมีความ พยายามจนสำเร็จลงได้ และที่จะลืมเสียมิได้คือท่านอาจารย์ทุกท่าน เพื่อนที่มีได้เอื้อชื่อ ณ ที่นี้ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและบทความและอื่น ๆ ที่เป็นข้อมูลในการ เขียนวิทยานิพนธ์

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์ในการศึกษา ถิ่นปฏิบัติ หรือมีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อทางราชการอยู่บ้าง ผู้เขียนขออุทิศความดีแก่บิดามารดาผู้ให้ทุก อย่างแก่ผู้เขียน หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ เพียงผู้เดียว

เชียรชัย เปรมศิรินิรันดร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1 ที่มา	1
2 ความสำคัญของปัญหา	3
3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
4 ขอบเขตของการวิจัย	7
5 วิธีการศึกษาวิจัย	7
6 สมมุติฐานของการวิจัย	8
7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับ การตรวจค้น, จับกุม และสอบสวนคดียาเสพติด	9
1 มาตรฐานทางกฎหมายการปราบปรามยาเสพติดของไทยในปัจจุบัน	9
(1) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	9
(2) กรมตำรวจ	10
(3) กรมศุลกากร	12
(4) กระทรวงสาธารณสุข	12
(5) กรมการขนส่งทางบก	14
2 กฎหมายที่เป็นมาตรการควบคุมปัญหายาเสพติด.....	15
(2.1) พ.ร.บ. วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518	15
(2.2) พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522	16
(2.3) พ.ร.บ.ขนส่งทางบก พ.ศ. 2522	17
3 มาตรการปราบปรามยาเสพติด.....	17
(3.1) การตรวจค้น.....	18
(3.2) การจับกุม	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 บทวิเคราะห์	46
1 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพกับมาตรการการปราบปรามยาเสพติด....	47
1.1 หลักรัฐธรรมนูญที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้ บริสุทธิ์	49
1.2 หลักการตรวจสอบพยานหลักฐาน	54
2 มาตรการตรวจค้นและจับกุมการสอบสวนกับรัฐธรรมนูญ.....	56
2.1 การสืบสวนและการตรวจค้นก่อนจับกุม	57
2.2 การกั้นกรงก่อนการตรวจค้นและจับกุม	57
2.2.1 การค้น	58
2.2.2 การจับ	70
2.2.3 การสอบสวน	73
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	88
บทสรุป	94
ข้อเสนอแนะ	94
บรรณานุกรม	96
ประวัติผู้เขียน	100
ภาคผนวก	102

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ต่อการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามยาเสพติด
ชื่อนักศึกษา	นายเชียรชัย เปรมศิรินิรันดร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	นายชัยเกษม นิตสิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2541

บทคัดย่อ

ในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการปราบปรามยาเสพติด มิได้ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย บางเรื่องขัดกับรัฐธรรมนูญ การยึดเยียด กลั่นแกล้ง การใช้กฎหมายแสวงหาประโยชน์ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การตรวจค้น จับกุมที่ไม่มีหมายศาล หรือการสุ่มตรวจค้นเพื่อจะพบการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ โดยปราศจากการสืบสวน กลั่นกรอง การจับกุมคุมขัง เพื่อการสอบสวนที่ไม่จำกัดเวลา สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นการทำร้ายร่างกาย จิตใจ และเสรีภาพของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลบังคับให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยยึดหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ และจะต้องคำนึงถึงสิทธิของมนุษยชนให้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การปราบปราม การตรวจค้น จับกุมและสอบสวนก่อนพิจารณาในชั้นศาล จึงจะเกิดความยุติธรรม ความเป็นธรรม และมีคุณธรรม

ในการวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ คือ

1. ศึกษาผลกระทบของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ว่ามีผลกระทบอย่างไร ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการปราบปรามยาเสพติด
2. เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งเกี่ยวกับการตรวจค้น จับกุมและสอบสวน

ผลจากการศึกษาผู้วิจัยวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นดังนี้

1. การตรวจค้นและจับกุม หากเป็นความผิดซึ่งหน้าจำเป็นต้องมีพยานจากบุคคลภายนอก หากไม่ใช่เหตุการณ์ความผิดซึ่งหน้าจะต้องมีข้อมูลเสนอขอหมายศาล เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจค้นต้องแสดงตัวอย่างสุภาพ และเหมาะสม การพกพาอาวุธต้องมิดชิด ไม่ควรจะก่อให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อผู้พบเห็น การออกหมายในการตรวจค้นและจับกุม ควรจะออกหมายจากหน่วยงานเดียวเท่านั้น เช่นในสหรัฐอเมริกา สำหรับกรณียาเสพติดอยู่ในความรับผิดชอบของ DEA

2. การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาในคดียาเสพติด ต้องดำเนินการไปตามหลักการที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

3. ควรแก้ไขคำนิยามศัพท์ของคำว่าผู้ต้องหาให้เกิดความชัดเจน จากเดิมเมื่อมีการกล่าวหาผู้ใด ผู้นั้นตกเป็นผู้ต้องหาทันทีนั้น ให้เป็นว่า หมายถึงผู้ที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนแล้วมีพยานหลักฐานตามสมควรและเพียงพอที่จะชี้ชัดในระดับหนึ่งว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด หากผู้มาแจ้งความไม่มีพยานเพียงพอก็ให้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะสืบสวนได้ก่อนระยะหนึ่ง

4. ด้านการปราบปราม เจ้าพนักงานต้องมีจิตสำนึกในหน้าที่ มีความรู้เรื่องกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ควรปฏิบัติต่อประชาชนอย่างผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะพิพากษาว่าผิดตามกฎหมาย การสืบสวนอย่างแน่ชัดด้วยพยานหลักฐานที่ชัดเจน โดยชอบด้วยกฎหมายโดยมีการตรวจสอบตามสายการบังคับบัญชา

5. ด้านการป้องกันยาเสพติด รัฐจะต้องแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม การออกมาตรการที่ชัดเจน การตรวจสอบแหล่งผลิตยา การรณรงค์ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งทางจิตวิทยา การประชาสัมพันธ์ผลดีผลร้าย การเปิดโอกาสให้ผู้เสพติดเข้าบำบัดรักษา รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติดอย่างเหมาะสม

Thesis Title : Effects of The Promulgation of the Thai Constitution B.E.
2540 on the Enforcement of the Narcotic Suppression
Law.
Name : Mr. Thienchai Premsirininirund
Thesis Advisor : Mr. Chaikasem Niutisiri
Co-Thesis Advisor : Dr. Phiraphan Phalusuk
Department : Law
Academic Year: 1998

ABSTRACT

The operations of the police and administrative authorities on narcotic suppression have sometime not been in accordance with the law. In certain cases, their operations were even unconstitutional. For example, they produced false evidence to arrest people whom they didn't like or tried to make benefits from. They infringed on the right and freedom of the people just to gain their own personal benefits. They conducted personal or household searches without any court's warrants for an unlimited amount of time without any investigation. These sorts of action that caused severe bodily and mind injures to the people with grave infringements of freedom of the innocent people have occurred time and again.

The Thai Constitution of B.E. 2540 forces the administrative authorities and the police to strictly abide by the constitutional law. They must be very well aware not to infringe on human rights in their suppression activities, searches, making arrests, and investigations in order that the accused receive fair and just treatments prior to being taken to the court of law for the final judgement.

This research has the following objectives :

1. To study how the Thai Constitution B.E. 2540 affects the operations of the police and the authorities in their narcotic suppression.
2. To develop ways and means to improve or amend the law and regulations with regard to the order search , make arrests, and investigations.

The results of the study yield the following effects:

1. With regard to search and arrest, if the crime is committed face to face of the officer, a third-party witness is required. If it is not a face to face situation, appropriate data or information must be submitted to the court for a search or arrest warrant. The police must act appropriately while serving the search or arrest warrant.

In practice, a search or arrest warrant should be issued only by a single authority. In the United States, for example, a warrant to search or arrest in a narcotic case can be issued only by the DEA.

2. Investigations of the accused in narcotic cases and the order of the case by the district attorney must be in accordance with the principles of the human's rights and freedom as stipulated in the constitution.

3. In considering whether or not the accused is actually a suspect, appropriate evidences must be presented to show that the accused has committed a crime before making judgement that the person is a suspect. If the accuser does not come up with suitable evidence, the investigating officer may need more time to investigate.

4. With regard to narcotic suppression, the officers must realize their duties and possess good knowledge of the law and human's rights. They must not treat suspects as criminals until proven guilty as charged by the court of law. The investigations must be supported by clear and lawful evidences certified by the higher authorities.

5. On narcotic prevention program, the government must first try to solve economic and social problems and issue a clear-cut policy on narcotic suppression and measures to up-root narcotic producing plants. Direct and indirect campaigns must be done through proper public-relation channels. Narcotic addicts must be cured and given proper treatments.

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มา

ประเทศระบอบประชาธิปไตย ต่างมีแนวคิดพื้นฐานในเรื่อง "หลักนิติธรรม" (The Rule of Law) เป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยยอมรับในหลักการจำกัดสิทธิของรัฐให้อยู่ภายใต้กฎหมาย (Equality Before The Law) แต่ในความเป็นจริงแนวคิดดังกล่าวอาจเป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น สิทธิเสรีภาพของประชาชนมีมากน้อยอย่างไร อาจพิจารณาได้จากแนวโน้มนโยบายในการบริหารประเทศของรัฐบาลนั้นๆ ซึ่งเป็นไปตามระบบการเมืองการปกครอง และสภาพสังคมของประเทศนั้น โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย อันเป็นสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชน โดยอาจพิจารณาได้จากแนวโน้มนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของประเทศ นั้น ๆ ว่ามีแนวโน้มอย่างไร รัฐให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในความเป็นจริงอย่างไร ซึ่งปัจจุบันประเทศต่างๆ มีแนวโน้มเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอยู่ภายใต้อิทธิพลของแนวคิด 2 แนวคิด คือแนวคิดในการควบคุมอาชญากรรม (Crime control model) และแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (due process model) หากประเทศใดให้ความสำคัญแก่แนวคิดในการควบคุมอาชญากรรม เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเน้นหนักในการสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ทำการสืบสวนสอบสวนปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างเฉียบขาด ฉับพลัน รวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้บริสุทธิ์ซึ่งอาจได้รับการกระทบกระเทือน จากการกระทำของเจ้าหน้าที่กฎหมายรัฐธรรมนูญก็ไม่มีบทบัญญัติวางหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพให้ประชาชนอย่างจริงจัง ตรงกันข้ามกลับมีบทบัญญัติให้อำนาจอย่างกว้างขวางแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งสามารถกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของประชาชน¹ เช่นบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการจับกุมได้อย่างกว้างขวาง ควบคุมตัวผู้ต้องหาได้นาน การสืบสวนสอบสวน

¹ โภคิน พลกุล. รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 หน้า 98.

ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมกระทำได้อย่างกว้างขวาง การประกันตัวผู้ต้องถูกจับเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่โดยอิสระ การฟังพยานหลักฐานสามารถรับฟังได้อย่างกว้างขวาง แต่หากประเทศใดให้ความสำคัญแก่แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็เน้นถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนจะต้องถูกจำกัดและถูกถ่วงดุลย์โดยองค์กรอื่นที่มีช่องว่างของฝ่ายบริหาร การสืบสวนสอบสวน จับกุม การให้ประกันตัว การรับฟังพยานหลักฐาน จะต้องคำนึงถึงหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่² และพึงมีสิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมายในการได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างยุติธรรมและเป็นธรรม มีสิทธิและมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม³ หลักการนี้จึงเป็นหลัก "นิติธรรม" คือหลักกระบวนการอันเป็นธรรมแห่งกฎหมาย (Due Process of Law) หลักการพื้นฐานแห่งรัฐในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงดังนั้นนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลนั้น ๆ จะเป็นระบบเผด็จการหรือบริหารประเทศตามแนวประชาธิปไตยเสรีนิยม จึงอาจพิจารณาได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท และเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศในลักษณะของสัญญาประชาคมที่รัฐให้กับประชาชนในประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่มุ่งวางหลักการเพื่อแสดงว่าอำนาจการปกครองมาจากประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนเท่านั้น แต่ยังวางหลักเกณฑ์แห่งเสรีภาพของประชาชนซึ่งรัฐผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องเคารพและต้องปฏิบัติตามได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่าจะได้รับการรับรองคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพดังกล่าว⁴ จากรัฐผู้ใช้อำนาจปกครองโดยเคร่งครัดและยังเป็นกฎหมายที่บ่งบอกแนวนโยบายการปกครองประเทศของฝ่ายบริหาร ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดรูปแบบการปกครองและวางหลักประกันเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน⁵

² Daniel Katkin, The nature of Criminal law (Monterey, Cole Publishing Company, 1982) PP 225-267 ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง "หลักการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหา" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของว ร.ต.ท. ก่อเกียรติ เอี่ยมบุญ บทที่ 1 หน้าที่ 1.

³ Ronald J. Allen & Lee Ann De Grazia, "The constitutional Requirement of Proof Beyond Reasonable Doubt in Criminal Cases" A comment Upon Incipient Chaos in the Lower Courts, **American Criminal Law Review**. Vol . 20 (The A'B'C' Section of Criminal Justice and the Georgetown University Law Center, 1982, PP 1-7.

⁴ สมยศ เชื้อไทย หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : หน้า 90.

⁵ หยุด แสงอุทัย. "คำอธิบายหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญทั่วไป", มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2526, หน้า

สำหรับประเทศไทย นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้มีประกาศใช้รัฐธรรมนูญเพื่อวางรูปแบบการปกครองประเทศและเป็นหลักประกันเสรีภาพของประชาชน⁶ แต่นับเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2479 รวม 15 ฉบับ ไม่มีฉบับใดที่ประชาชนชาวไทยมีโอกาสเข้าร่วมร่างด้วยหลายฉบับจึงมีลักษณะเป็นเผด็จการ ซึ่งจะไม่มิตบัพัญญูติที่วางหลักประกันเรื่องสิทธิเสรีภาพใด ๆ ให้กับประชาชน และบางฉบับมีบัพัญญูติที่ให้อำนาจอย่างกว้างขวางแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดอันที่จะดำเนินการซึ่งสามารถกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของประชาชนได้อย่างง่ายดาย⁷ และแม้ว่ามีบางฉบับจะมีบัพัญญูติให้หลักประกันหรือรับรองสิทธิเสรีภาพไว้ แต่ก็เป็นไปได้ในลักษณะรับรองสิทธิเสรีภาพอย่างกลาง ๆ หรือประเภทรับรองสิทธิเสรีภาพภายใต้กฎหมายซึ่งเท่ากับว่าประชาชนไม่ได้รับการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเลย⁸

2. ความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประวัติศาสตร์แห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ที่ประชาชนชาวไทยมีส่วนร่วมร่างด้วย มุ่งปฏิรูปการเมืองการปกครองและเพิ่มเสรีภาพพร้อมทั้งให้ความเสมอภาคแก่ประชาชน ให้สิทธิเสรีภาพเกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ โดยเพิ่มหน้าที่ของรัฐ และขยายส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองการปกครองทุกระดับ โดยเฉพาะหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชน ว่าด้วยสิทธิในฐานะเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน และบัญญัติกำหนดหน้าที่ให้รัฐมีหน้าที่ต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคลจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐบาลอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนตามที่บัญญัติไว้

⁶ ทิพย์วรรณ บุญทวี : "ความคิดเห็นทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์ ระยะเริ่มแรก (พ.ศ.2443-2477) วิทยานิพนธ์" รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

⁷ โภคิน พลกุล, Ibid, หน้า 99.

⁸ Ibid, หน้า 107.

ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 75 ดังนั้น ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงให้มีการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนดังนี้

- (1) รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน อันหมายถึงการห้ามปฏิบัติต่อมนุษย์เยี่ยงทาส ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4, 26, 28
- (2) ขยายสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งเป็นแม่บทของสิทธิเสรีภาพอื่น โดยห้ามการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม (มาตรา 31) ห้ามจับโดยไม่มีหมายศาล และต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลใน 48 ชั่วโมง (มาตรา 237)
- (3) ห้ามการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายศาล เว้นแต่มีเหตุยกเว้นตามกฎหมาย ตามมาตรา 35, 238
- (4) สิทธิผู้ต้องหาที่จะให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวน ในมาตรา 241 และสิทธิจำเลยที่ถูกคุมขัง แต่ต่อมาศาลพิพากษาถึงที่สุดว่าไม่ได้กระทำความผิดก็มีสิทธิที่จะเรียกค่าทดแทนจากรัฐได้ ในมาตรา 246
- (5) สิทธิตรวจสอบตำรวจและอัยการ โดยบัญญัติให้ผู้เสียหายหรือจำเลยคัดสำเนาคำให้การและขอทราบสรุปพยานหลักฐานและความเห็นกรณีสิ่งไม่ฟ้อง ในมาตรา 241 วรรคสามและสี่

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ดังกล่าว จึงแสดงว่าประเทศไทยได้ปฏิรูปพัฒนาระบบการเมืองการปกครองโดยยึดมั่นในระบบการปกครองเสรีประชาธิปไตยบริหารประเทศตามหลักแห่งนิติรัฐ รัฐจะเคารพและอยู่ภายใต้กฎหมายและยึดมั่นในหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของประชาชน เน้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนโดยรัฐยอมให้อำนาจภายใต้กฎหมายและโดยเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน อย่างไรก็ตามรัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในสังคม และต้องคุ้มครองชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งของรัฐบาล ดังนั้น ภายใต้กรอบแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐจึงต้องมีกฎเกณฑ์ใช้บังคับต่อบุคคลในสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุขอันหมายถึงความจำเป็นในการจำกัดสิทธิของปัจเจกบุคคลเพื่อสังคมส่วนรวม กฎเกณฑ์นั้นจึงต้องอยู่ในดุลยภาพที่พอดีจะคุ้มครองสังคมส่วนรวมและปัจเจกบุคคลในเวลาเดียวกันด้วย เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ รัฐจึงต้องควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใช้อำนาจรัฐให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมและมีความกล้าหาญที่จะจำกัดอำนาจ

ของตนเองลงให้อยู่ภายใต้กฎหมายโดยเคร่งครัด มีการตรวจสอบจากองค์กรอื่น ซึ่งมีใช้อองค์กรฝ่ายบริหาร

ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ดูเหมือนว่ากฎหมายปราบปรามยาเสพติดให้โทษไม่ได้มีความศักดิ์สิทธิ์ แม้ว่าศาลจะมีนโยบายเฉียบขาดถึงขั้นตัดสินจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิตก็ตาม โดยเฉพาะยาบ้า สถิติสูงแข่งหน้ายาเสพติดอื่น ๆ ทุกประเภท เช่น

สถิติการจับกุมยาเสพติดให้โทษ

	ทางการสามารถจับกุมได้			
	เฮโรอีน	กัญชา	สารระเหย	ยาบ้า
2538	40,878 คดี	51,184 คดี	28,176 คดี	20,358 คดี
2539	25,274 คดี	44,068 คดี	25,989 คดี	52,073 คดี
2541	5,378 คดี	10,617 คดี	5,922 คดี	39,347 คดี (ม.ค. ถึง พ.ค.)

จากสถิติดังกล่าว (อ้างถึง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับที่ 453 ลงวันที่ 10/2/42) แสดงให้เห็นว่ายาบ้าได้พุ่งขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะ พ.ศ.2541 เพียงแค่ 5 เดือนเท่านั้น คดียาบ้าจำนวน 39,347 คดี จำนวนผู้ต้องหาของ 5 เดือนแรก ในปี 2541ทั้งหมดจำนวน 108,581 คน เป็นผู้ต้องหาคดียาบ้าอย่างเดียว คือ 70,607 คน คิดเป็น 65 เปอร์เซ็นต์ของคดียาเสพติดทั้งหมด

จากสถิติของการจับกุมปราบปรามยาเสพติดดังกล่าว ก็พอจะวิเคราะห์ได้ว่าผลงานการจับกุมเป็นผลที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้วิจัยก็ยังไม่สบายใจกับผลงานบางประเด็น ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ทำการตรวจค้น จับกุม คุ่มขัง อย่างถูกต้องตามกระบวนการของกฎหมายหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 มาตรา 14(1) และ (2) นั้นอาจจะออกหมายค้นได้ตามมาตรา 92 วรรคสองของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะนำมาปฏิบัติมิได้เพราะขัดต่อมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะตรวจค้น จับกุม คุ่มขังโดยปราศจาก การกลั่นกรอง ตรวจสอบ โดยมีได้อาศัยอำนาจตามกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดียาเสพติดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ซึ่งไม่มีผู้เสียหายโดยเฉพาะอีกด้วยแล้ว เป็นการง่ายที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจหน้าที่ตามอำเภอใจการกลั่นแกล้งแสวงหาผลประโยชน์

โดยมิได้คำนึงผลกระทบต่อผู้ที่ถูกตรวจค้น จับกุมคุมขัง ที่จะต้องสูญเสียอิสรภาพในระยะเวลาหนึ่ง ทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงอันมีค่าจะประเมินค่าได้ ปัญหาดังกล่าว นอกจากเจ้าพนักงานของรัฐ ละเลยต่อกระบวนการทางกฎหมายแล้ว สิ่งสำคัญก็ยังละเมิดต่อสิทธิของประชาชนอย่างร้ายแรง

2. ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงปัญหาการสอบสวนในคดีอาญาเสพติดอันหมายถึงผู้เสพ ผู้ครอบครอง และผู้จำหน่าย เพื่อรวบรวมหลักฐาน ส่งสำนวนฟ้องศาลเพื่อพิจารณาคดี เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด เท่าที่ผ่านมามีปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานสอบสวนซึ่งมีพฤติการณ์ตั้งแต่ การซ้อม การบังคับ ชูเชิญ ทำวิสามัญฆาตกรรม โดยไม่ปฏิบัติตามหลักของกฎหมายหรือใช้ความพยายามหาหลักฐาน โดยความสามารถของเจ้าหน้าที่แต่พยายามใช้วิธีดังกล่าวในแนวทางที่ผิดกฎหมายเพียงเพื่อปิดคดี บางครั้งสำนวนของเจ้าหน้าที่กับการให้ปากคำแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง บางครั้งแนะนำชี้แนะให้ผู้ต้องหาในทางผิดกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ของพนักงานสอบสวน บางครั้งใช้ความรุนแรงบังคับจนผู้ต้องหายอมรับสารภาพทั้งที่ไม่ได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหา บางครั้งต้องเสียชีวิต เพราะวิธีการสอบสวนดังกล่าว การสอบสวนในทางปฏิบัติไม่มีทนายความนั่งฟังการสอบสวน หรือผู้สอบสวน บางครั้งให้สัญญาเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาใช้เป็นแนวทางการตอบ และที่สำคัญการสอบสวนที่ผู้สอบสวนไม่มีจิตวิทยาในการสอบสวน จึงไม่ได้ข้อเท็จจริงตามความเป็นจริง สิ่งดังกล่าวเหล่านี้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำโดยมิได้คิดถึงกฎหมายและสิทธิของมนุษย์ชน บางครั้งจากการสอบสวนโดยวิธีดังกล่าวทำให้ผู้ผิดกลายเป็นถูก และผู้ที่บริสุทธิ์กลายเป็นผิด ดังกรณีหลายๆ กรณีที่เกิดขึ้น

อีกกรณี คือผู้ที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญา "การถูกกล่าวหา" ไม่ได้หมายความว่า เป็นผู้กระทำผิด ดังนั้น ผู้ถูกกล่าวหาจึงควรจะต้องมีอิสรภาพที่จะต่อสู้คดีได้เต็มที่ภายใต้วิถีทางที่ชอบด้วยกฎหมายมิใช่ถูกกักขังไว้เพื่อดำเนินคดีเสมือนผู้กระทำผิด

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักของกฎหมายรัฐธรรมนูญปัจจุบัน เพื่อนำมาปฏิบัติให้เกิดความยุติธรรมชอบธรรมและเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกจับกุมในคดีอาญาเสพติด ในด้านการจับกุม ตรวจค้น ในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามยาเสพติดในเรื่องการจับกุม ตรวจสอบ การสอบสวนในด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องหา

3.2 เพื่อนำมาพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจับกุม ตรวจสอบ และสอบสวนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

4. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อเรียบเรียงวิทยานิพนธ์นั้น ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจับกุม ตรวจสอบ และสอบสวนในคดีอาญาเฉพาะเกี่ยวกับคดียาเสพติดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือ พยานในสำนวนมักเป็นบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น ศึกษาถึงปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่กระทำอันขัดต่อรัฐธรรมนูญด้านสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายของผู้ต้องหาเท่านั้น

5. วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Document Research) ซึ่งรวบรวมจากบทความ วารสาร ตำรา และความเห็นของผู้มีประสบการณ์ทางด้านกระบวนการยุติธรรมศึกษาจากเอกสารตำรากฎหมายที่เกี่ยวข้องคำพิพากษาฎีกา บทความทั้งในและต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อมุ่งหาหลักเกณฑ์และวิธีที่ถูกต้อง นำมาปรับปรุงแก้ไข กฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา และมีประสิทธิภาพในการปราบปรามความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ได้ผลอย่างแท้จริง

6. สมมติฐานของการวิจัย

6.1 บทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่การปราบปรามยาเสพติดและกระบวนการยุติธรรมชั้นก่อนฟ้องคดีต่อศาล

6.2 การป้องกันปราบปรามยาเสพติด ถ้าพนักงานฝ่ายปกครอง / เจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ปฏิบัติตามหลักของรัฐธรรมนูญ ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้จะทำให้ทราบว่ายภายใต้นโยบายแห่งรัฐในการปราบปรามยาเสพติดและบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (due process) การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในการใช้มาตรการปราบปรามยาเสพติดได้แก่ การค้น จับกุม การสอบสวน ต้องดำเนินการอย่างไรโดยในขณะเดียวกันต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้บริสุทธิ์ และให้ประโยชน์แก่สังคมอย่างแท้จริงและการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

7.1 แนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติม กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

7.2 มีกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในเรื่องการจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องบรรลุมิติวัตถุประสงค์

7.3 ทำให้การปราบปรามอาชญากรรมด้านยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีความชัดเจนและเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติงานอย่างมีหลักประกัน

บทที่ 2

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 กับการตรวจค้น, จับกุม และสอบสวนคดีอาญาเสพติด

1. มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติดของไทยในปัจจุบัน

การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหานี้ นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ทุกประเทศใช้กันอยู่ ทั้งนี้เพราะกฎหมายจะเป็นเครื่องมือที่กำหนดถึงอำนาจ และหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่นการใช้อำนาจหน้าที่ในการปราบปราม ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล กฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็นจะขาดเสียมิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีการปกครองโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรการทางกฎหมายในปัจจุบันจึงมีความสำคัญ เป็นเครื่องกำหนดรูปแบบ และวิธีการในการปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ซับซ้อน มีการพัฒนาไปตลอดเวลา และรัฐมีความประสงค์จะกำจัดให้หมดสิ้นไป และเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินการปราบปราม จึงได้จัดตั้งหน่วยงานโดยเฉพาะขึ้นเพื่อดำเนินการปราบปรามให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐดังนี้

ก. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดที่สำคัญในปัจจุบัน

(1) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.)

สำนักงาน ป.ป.ส. จัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2519 มีฐานะเทียบเท่ากรมสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2520 มีหน้าที่นโยบายแนวทางการปราบปรามยาเสพติด ดังนี้

(1.1) จัดระบบการข่าวกลางยาเสพติด (Central Narcotic Intelligence System) ขึ้นในสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อสนับสนุนด้านการข่าวแก่ส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ

(1.2) ดำเนินการสืบสวนและหาข่าวการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดทั่วประเทศ โดยเฉพาะการค้าระดับนายทุน ผู้ผลิต นักค้าระหว่างประเทศ และนักค้ารายใหญ่

(1.3) ร่วมมือและสนับสนุนเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการอื่นในการดำเนินงานจับกุมและสอบสวนผู้กระทำความผิด การค้ายาเสพติดระดับนายทุน ผู้ผลิต นักค้าระหว่างประเทศและนักค้ารายใหญ่ รวมทั้งดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด

(1.4) ดำเนินการติดตามและควบคุมการสืบสวนสอบสวนและการฟ้องคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(1.5) ดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของส่วนราชการต่าง ๆ ทั่วประเทศ

(2) กรมตำรวจ

กรมตำรวจ กรมตำรวจเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันปราบปรามยาเสพติดให้โทษที่สำคัญ หน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้

(2.1) กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 18) พ.ศ.2535 ให้จัดตั้งกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดขึ้นในกรมตำรวจ มีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญาต่าง ๆ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด คดีตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและคดีอื่น ๆ ที่เกี่ยวพันกับคดีตามกฎหมายดังกล่าวทั่วราชอาณาจักร สำหรับการดำเนินคดี หรือการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นอำนาจหน้าที่ของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะ¹

(2.2) ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ศปส.บช.ตชด.) เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับแหล่งผลิตยาเสพติดให้โทษหน่วยหนึ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการปราบปรามยาเสพติดให้โทษคือ

¹ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 การสอบสวน บทที่ 2 อำนาจการสอบสวน ข้อ 218(10) การสอบสวนคดีอาญาของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ข้อ (10.5.1).

2.2.1 เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานด้านสืบสวน รวบรวมข่าวสารการดำเนินกรรมวิธีข่าวสารเป็นข่าวกรองด้านยาเสพติดให้โทษ เพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษในส่วนของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

2.2.2 อำนาจการให้การสนับสนุนและกำกับดูแลการปฏิบัติงาน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษของหน่วยป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษในกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนภาคต่าง ๆ ให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกัน

2.2.3 ประสานงานและประสานการปฏิบัติในฐานะที่เป็นหัวหน้าหลักของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนกับหน่วยอื่นหรือองค์กรอื่นที่ดำเนินงาน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ รวมถึงการแลกเปลี่ยนข่าวสารและเทคนิคการปฏิบัติระหว่างหน่วย

2.2.4 ดำเนินการสกัด และยับยั้งการแพร่ระบาดของการเสพยาเสพติดให้โทษที่จะเข้าสู่การตำรวจตระเวนชายแดน ครอบคลุมและประชาชน

2.2.5 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และวิจัยถึงวิธีการและเทคนิคของบรรดาผู้ค้าและผู้ผลิตยาเสพติดให้โทษ เพื่อนำมาพัฒนาการปฏิบัติงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

2.2.6 ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

(2.3) สถานตำรวจนครบาลและสถานีตำรวจภูธร เจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจนครบาลทุกท้องที่และสถานีตำรวจภูธรทั่วประเทศ ล้วนแต่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งสิ้น เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการสืบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายโดยตรง และพนักงานสอบสวนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ไปประจำสถานีตำรวจนั้น ๆ ย่อมมีอำนาจในการสอบสวนคดีดังกล่าวด้วย เว้นแต่กรณีการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) กรมศุลกากร

หน่วยงานของกรมศุลกากรที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ คือ งานยาเสพติด ฝ่ายสืบสวน กองป้องกันและปราบปราม กรมศุลกากร ดังนี้

- 3.1 ฝ่ายต่าง ๆ ในกองป้องกันและปราบปราม
- 3.2 กองตรวจสินค้าขาออก
- 3.3 กองตรวจสินค้าขาเข้า
- 3.4 ด้านศุลกากรไปรษณีย์
- 3.5 ด้านศุลกากรท่าอากาศยานกรุงเทพฯ
- 3.6 กองวิเคราะห์สินค้า
- 3.7 ที่ปรึกษาศุลกากร ณ กรุงเวียงจันทน์ สิงคโปร์ ฮองกงและญี่ปุ่น

หน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานยาเสพติด กรมศุลกากรมีดังนี้

- (1) เป็นแหล่งกลางในการอบรมและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งภายในและนอกประเทศ
- (2) สืบสวนติดตามข่าวของบุคคล แหล่งผลิต การค้ายาเสพติด
- (3) เผยแพร่ข่าวสารด้านยาเสพติด เพื่อประโยชน์แก่หน่วยงานอื่น
- (4) สนับสนุนการปฏิบัติงาน
- (5) ป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำยาเสพติดเข้าไปในราชอาณาจักรและการส่งยาเสพติดออกนอกราชอาณาจักร
- (6) รับแจ้ง จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
- (7) จัดเก็บสถิติ ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

(4) กระทรวงสาธารณสุข

กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่ดังนี้

- 4.1 เพื่อจำกัดชนิดและปริมาณการใช้วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทให้อยู่ในขอบเขตที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์เท่านั้น
- 4.2 กำหนดระบุมวลที่ควรจัดอยู่ในวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทและมาตรฐานของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่ใช้ในทางการแพทย์เพื่อการควบคุม
- 4.3 ขจัดปัญหาการใช้วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นภัยต่อสังคมและแก้ปัญหการใช้ในทางที่ผิด

4.4 ป้องกันและปราบปรามวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทมิให้มีการปนปลอมต่ำกว่ามาตรฐานหรือหลอกลวงผู้ซื้อหรือประชาชนทั่วไปด้วยประการอื่นใด

4.5 ประสานงานร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ องค์การระหว่างประเทศ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท²

4.6 เพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยเรื่องวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1971 (Convention on Psychotropic Substances 1971)

4.7 เพื่อจำกัดชนิดและปริมาณการใช้ยาเสพติดให้โทษให้อยู่ในขอบเขตที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์เท่านั้น

4.8 ควบคุมยาเสพติดให้โทษ มิให้รั่วไหล และทำลายให้หมดไปเพื่อมิให้มีการนำมาใช้ในทางที่ผิดอีก

4.9 เพื่อให้ประชาชนพ้นจากการเป็นทาสของยาเสพติดให้โทษและคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนให้ปลอดภัย

4.10 เพื่อประสานงานร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ องค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัดยาเสพติดให้โทษ

4.11 เพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ.1961 (Single Convention on Narcotic 1961)

4.12 เพื่อแยกบรรดา ยาเสพติดให้โทษทั้งหมดออกจากกฎหมายยา

4.13 เพื่อให้การประสานงานและการปฏิบัติการควบคุมยาเสพติดให้โทษดำเนินไปอย่างได้ผล จึงให้มีคณะกรรมการยาควบคุมยาเสพติดให้โทษ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522

4.14 เพื่อควบคุมสารเคมีที่ใช้เป็นส่วนผสมสำคัญในการผลิตยาเสพติดให้โทษ

4.15 เพื่อตรวจตราการควบคุมการใช้ยาเสพติดให้โทษให้รัดกุมยิ่งขึ้น³

² เอกสารสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองควบคุมวัตถุเสพติด แผนงานควบคุมยาเสพติดให้โทษและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท

³ Ibid.

(5) กรมการขนส่งทางบก

กรมการขนส่งทางบกมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ.2522 และเนื่องจากในปัจจุบันผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ โดยเฉพาะผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ขับรถ ส่วนมากมักนิยมเสพยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุสร้างความสูญเสียแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนบนท้องถนนเป็นอันมาก สมควรมีบทบัญญัติกำหนดความผิดและกำหนดโทษเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ขับรถ รัฐบาลสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ออกพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2535⁴ มาตรา 102 ทวิ ให้อำนาจผู้ตรวจการขนส่งหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเมาสุราหรือของมีเมาอย่างอื่นหรือเสพยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ รับการตรวจสอบหรือทดสอบถึงเหตุดังกล่าวได้ เพื่อตรวจว่ามีสารเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในร่างกายหรือไม่ และหากตรวจพบก็สามารถดำเนินการกับผู้นั้นตามกฎหมายต่อไป

(ข) บัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้น ให้ความสะดวกในการปราบปรามแก่เจ้าหน้าที่ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

(1) จัดตั้งองค์กรกลาง ขึ้นมารับผิดชอบการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศคือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่งอีกจำนวน 6 คน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมอัยการ และกรรมการ โดยคณะรัฐมนตรี แต่งตั้งอีกไม่เกิน 6 คน โดยมีเลขาธิการ เป็นกรรมการ และเลขานุการ และให้สำนักงาน ป.ป.ส. ขึ้นมารับผิดชอบ การดำเนินการให้เป็นไปตามมติ ป.ป.ส.

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอน 14 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2535

(2) ให้อำนาจแก่คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นมาดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นกรณีพิเศษแตกต่างจากเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นไปโดยรวดเร็วเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ อำนาจดังกล่าวนี้ได้แก่

(2.1) อำนาจในการตรวจสอบค้นเคหะสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ได้ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืนโดยไม่ต้องมีหมาย

(2.2) อำนาจในการจับกุมบุคคลผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดโดยไม่ต้องมีหมาย

(2.3) อำนาจในการควบคุมตัวถูกจับไว้ได้ 3 วัน เพื่อการสอบสวน โดยไม่ถือว่าเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ค. มีบทลงโทษผู้ขัดขวาง ไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้อภัยคำ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใด ๆ แก่กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าหน้าที่ไว้เป็นกรณีพิเศษ

ง. มีบทบัญญัติลงโทษกรรมการ เลขานุการ และเจ้าพนักงานในกรณีกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติดไว้เป็นกรณีพิเศษถึง 3 เท่า

2. กฎหมายที่เป็นมาตรการควบคุมปัญหายาเสพติด

กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อการป้องกันปราบปรามยาเสพติดให้โทษ ที่สำคัญคือ

2.1 พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 มีมาตราสำคัญคือ

(ก) ได้ควบคุมวัตถุออกฤทธิ์ในเรื่องการผลิต การจำหน่าย การนำเข้า การส่งออก การครอบครอง การนำผ่าน จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาต และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด

(ข) จัดแบ่งวัตถุออกฤทธิ์ออกเป็นประเภท โดยคำนึงถึงความรุนแรงของฤทธิ์ของสารและประโยชน์ที่ได้รับจากสารนั้น ๆ เพื่อความสะดวกในการกำหนดมาตรการควบคุม

2.2 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มีมาตรการสำคัญ คือ

(ก) ได้กำหนดมาตรการควบคุมยาเสพติดในเรื่อง การผลิต การนำเข้า การส่งออก การจำหน่าย การครอบครอง โดยมีคณะกรรมการ⁵ ขึ้นมากำหนดมาตรการในการควบคุมกับกำหนดหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละเรื่องไว้ เช่นหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้า และผู้ส่งออก และกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพ การเข้มข้มขึ้นใจให้ผู้ฉ้อแสพยาเสพติดเป็นความผิดตามกฎหมายนี้

(ข) จัดแบ่งยาเสพติดออกเป็นประเภท⁶ โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของยาเพื่อกำหนดมาตรการในการลงโทษ เช่น ประเภทที่ 1 ซึ่งเป็นยาเสพติดชนิดร้ายแรง และไม่มีประโยชน์ต่อทางการแพทย์ การควบคุมจึงเข้มงวด และบทลงโทษรุนแรงถึงประหารชีวิต

(ค) นำมาตรการเรื่องปริมาณยาเสพติดมาเป็นเงื่อนไขในการลงโทษ ซึ่งนิยมใช้กันโดยทั่วไปในต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ เพราะเป็นมาตรการที่สามารถวิเคราะห์ลึกถึงเจตนาแท้จริงของผู้กระทำความผิดได้ เช่น บัญญัติว่าการผลิต การนำเข้า และการส่งออกยาเสพติดประเภทที่ 1 ตั้งแต่ 20 กรัมขึ้นไป ให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อจำหน่ายมีโทษสูงถึงขั้นประหารชีวิต การครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 1 ตั้งแต่ 20 กรัมขึ้นไปให้ถือว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งมีโทษสูงกว่าโทษฐานครอบครอง

(ง) มาตรการเพิ่มโทษแก่เจ้าหน้าที่รัฐ โดยบัญญัติว่ากรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือข้าราชการ หรือพนักงานองค์กรและหน่วยงานของรัฐผู้ใด ผลิต จำหน่ายนำเข้า หรือส่งออก ซึ่งยาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือร่วมสนับสนุนในการกระทำผิดดังกล่าว ไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อมต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น⁷

(จ) ใช้มาตรการจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดแล้วเข้าบำบัดและให้ได้รับการยกเว้นโทษกล่าวคือ ผู้ติดยาเสพติดหากสมัครใจเข้ารับการบำบัดก่อนที่ความผิดจะปรากฏแก่เจ้าพนักงานและได้ปฏิบัติครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับ จนหาย และได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ก็ได้รับการยกเว้นโทษ

⁵ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 9.

⁶ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 66.

⁷ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 100.

ต่อมาพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2528 โดยยกเลิกพระราชบัญญัติฝิ่น พุทธศักราช 2472 และนำเอาฝิ่นมาบัญญัติเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 2⁸ และพืชฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5⁹ และแก้ไขอัตราโทษฐานมีไว้ในความครอบครองและการเสพพืชกระท่อมให้น้อยลงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่แท้จริง

2.3 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ.2522

เนื่องจากปัจจุบัน ผู้ขับรถยนต์ขนส่งส่วนมากมักนิยมเสพยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในขณะปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุสร้างความสูญเสียแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนบนท้องถนนเป็นอันมาก นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น จึงเห็นสมควรให้มีบทบัญญัติกำหนดความผิดและกำหนดโทษเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในขณะปฏิบัติหน้าที่ขับรถ และให้อำนาจแก่ผู้ตรวจการพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจํารถที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเมาสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น หรือเสพยาเสพติดให้โทษ หรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทในขณะปฏิบัติหน้าที่ รับการการตรวจหรือทดสอบถึงเหตุดังกล่าวได้ จึงได้ออกพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2535 มาตรา 3 ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็น (3 ทวิ) และ (3 ตรี) ของมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ.2522 ให้อำนาจผู้ตรวจการพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจหรือทดสอบหรือสั่งให้การตรวจหรือทดสอบกรณีมีเหตุอันควร เชื่อว่าผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจํารถผู้ใด ในขณะปฏิบัติหน้าที่นั้นมีสารอยู่ในร่างกายอันเกิดจากการเสพสุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น หรือยาเสพติดให้โทษ หรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

3. มาตราการปราบปรามยาเสพติด

การดำเนินการป้องกันปราบปรามยาเสพติดในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการปราบปรามยาเสพติดให้โทษของประเทศไทย เป็นวิธีการที่ได้ตัว

⁸ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2522) ข้อ 2 (100).

⁹ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2522) ข้อ 4(3).

ผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย งานในหน้าที่ของตำรวจดังกล่าวโดยทั่วไป มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ป้องกันมิให้มีการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชา ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม อำนาจหน้าที่ของตำรวจในการป้องกันปราบปรามยาเสพติด นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับยาเสพติดดังกล่าวที่กล่าวมาแล้วนั้น การดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา ว่าด้วยการตรวจค้น จับกุมและสอบสวน

3.1 การตรวจค้น

การตรวจค้น เป็นมาตรการหนึ่งของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อเสาะแสวงหาพยานหลักฐาน และรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการดำเนินคดีอาญา ดังนั้น การค้นหาพยานหลักฐานจึงมีความสำคัญ การค้นเป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นมีอำนาจดำเนินการ การค้นเป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือเพื่อพบสิ่งของที่สามารถอาจใช้เป็นพยานเอกสาร เป็นของกลาง หรือเป็นพยานวัตถุ หรือเป็นการกระทำเพื่อช่วยบุคคล ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด อันเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองหรือตำรวจ การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการ เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ดีและในการพิจารณาพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือชั้นพิจารณาของศาล รวมทั้งการที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาล การค้น ย่อมถือเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งในอันที่จะทำให้การสืบสวน สอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาและการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลบังเกิดผลสมความมุ่งหมายได้

การค้น เป็นมาตรการหนึ่งของเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อเสาะแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการดำเนินคดีอาญา ดังนั้น การค้นหาพยานหลักฐานจึงมีความสำคัญและจำเป็นต้องเข้าไปค้นหาจากตัวบุคคลหรือในสถานที่ ทำให้บุคคลที่อยู่อาศัย หรือครอบครองสถานที่ต้องถูกค้นต้องเสียสิทธิเสรีภาพบางส่วนไป แต่ก็เป็นที่ของประชาชนพลเมืองที่จะต้องยอมรับการกระทำดังกล่าวของรัฐ (รวมถึงการค้นหาตัวบุคคลด้วย)

การค้นหายานหลักฐาน เป็นการเสาะแสวงหาเพื่อให้ได้พบในสิ่งที่ต้องการ และยังได้หมายรวมไปถึง วิธีการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งยานหลักฐานอีกด้วย ที่ว่านี้ก็คือ การรื้อ การทำลาย สิ่งกีดขวาง เพื่อจะได้พบในสิ่งที่ต้องการหรืออาจจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลเพื่อค้นหาหลักฐานบางอย่างได้ด้วย

นอกจากนั้นการกระทำดังกล่าวอาจมีความจำเป็นต้องทำการค้นในบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยหรือในที่สาธารณะ ในยานพาหนะต่าง ๆ ซึ่งในบางครั้งผู้ครอบครองที่อยู่หรือพักอาศัยเหล่านั้นอาจจะไม่มีส่วนรู้เห็นต่อการกระทำความผิดของผู้ต้องหาเลยก็ได้ซึ่งตามกฎหมายก็ได้จำกัดอำนาจและขอบเขตของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไว้ เช่น การค้นที่สาธารณะจะกระทำได้ต้องมีหมายค้นหากไม่มีหมายค้นจะต้องมีเหตุผลตามที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้จึงจะสามารถทำการตรวจค้นได้ แต่ในทางปฏิบัติเกิดปัญหามากมาย เนื่องจากการปฏิบัติของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองก็ดี หรือฝ่ายตำรวจก็ดี มักมีการอ้างเหตุผลตามกฎหมายที่อาจเกินเลยไปกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัยข้อยกเว้นของกฎหมายเพื่อความสะดวก ในการปฏิบัติการของเจ้าพนักงาน แต่เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้ถูกค้นแต่อย่างใด เช่น ค้นโดยอ้างว่า "มีเหตุอันควรสงสัย" หรือ "มีเหตุอันควรเชื่อ" หรือ "เป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง" เป็นต้น โดยที่ไม่ได้บอกหรือแจ้งต่อเขาว่าการกระทำหรือลักษณะของผู้ถูกค้นนั้นมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรที่ถือว่า "มีเหตุอันควรเชื่อ" หรือ "เป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง" หรือ "มีเหตุอันควรสงสัย" อันเป็นเหตุที่การค้นได้ตามข้อยกเว้นของกฎหมาย

จากกรณีดังกล่าวนี้จึงเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจใช้ดุลพินิจในการค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นกันอย่างกว้างขวาง จนอาจทำให้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเกิดผลเสียหายต่อประชาชนผู้บริโภคเกินกว่าเหตุที่ควรจะเป็นก็ได้

การค้นยานพาหนะของเจ้าพนักงานของรัฐที่ผ่าน ๆ มานั้นเป็นการค้นยานพาหนะที่เปรียบเสมือนเป็นการค้นในที่สาธารณะสถาน จึงทำการค้นได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องมีหมายค้น จึงสมควรที่จะต้องมีมาตรการป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งก็มีนักกฎหมายบางท่านให้ข้อสังเกตว่า รถยนต์บางประเภทที่ดัดแปลงเป็นที่อยู่อาศัยถือเป็นที่สาธารณะหรือไม่ และอำนาจการค้นยานพาหนะตามกฎหมายของไทยนั้นยังไม่มีบัญญัติไว้อย่างเป็นการเฉพาะ ในขณะที่ประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดไว้โดยบัญญัติไว้ในกฎหมาย The Firearms Act. 1968, Misuse of

Drugs Act. 1971¹⁰ โดยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถตรวจค้นรถยนต์ เรือ หรือ ยานพาหนะได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น และถ้ามีกรณีเกี่ยวกับอาวุธปืน หรือยาบาง ประเภทที่มีการประกาศควบคุม ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่วางหลักไว้ว่า ถ้าเจ้าพนักงานตำรวจมีเหตุอันควรที่จะค้นรถยนต์ซึ่งกำลังแล่นอยู่บนถนนก็สามารถทำการ ตรวจค้นได้ แม้การค้นนั้นจะไม่มีหมายค้นก็ถือว่าเป็นการค้นโดยชอบด้วยกฎหมาย¹¹ และคดีบรรทัดฐานที่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินเจ้าพนักงานตำรวจทำการตรวจ ค้นยานพาหนะได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น คือ คดีแคร์รอลล์

(Probable cause requirement : Before beginning any search at all under the automobile exception, the police must have probable cause to believe that a moving vehicle, or a vehicle that has temporarily stopped, contains the fruits or instrumentalities of crime, evidence of crime, of contraband. [Carroll v. United State , supra)

แต่การตรวจค้นนั้นจะต้องมีเหตุอันควรสงสัย (Probable cause) ว่า ยานพาหนะที่กำลังเคลื่อนที่อยู่ นั้น หรือที่หยุดอยู่ชั่วคราวนั้น มีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิดอยู่ในยานพาหนะนั้น โดยมีฎีกาให้เหตุผลว่า มีความแตกต่างกันระหว่างการค้นร้านค้า หรืออาคาร สถานที่ซึ่งเป็นกรณีที่สามารถขอให้ศาลออกหมายค้นได้กับการค้นเรือ เรือยนต์ เกวียน หรือรถยนต์เพื่อค้นหาสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดเพราะในกรณีหลังนี้เป็นเรื่องยากที่จะให้มีการออกหมายเพราะเหตุว่ายานพาหนะนั้น สามารถที่จะเคลื่อนที่ออกไปจากสถานที่ซึ่งจะขอให้มีการออกหมายได้อย่างรวดเร็ว

"We have made a somewhat extended reference to these statutes to show that the guaranty of freedom from unreasonable searches and siezures by the fourth Amendment has been construed, practically since the beginning of the government,as recognizing a necessary difference between a search of a Store."

¹⁰ ร.ด.อ.สมศักดิ์ ถนอมบุญ "อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการค้นยานพาหนะ" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. 2541, หน้า 9.

¹¹ จุตติ ธรรมมโนวาณิช "การค้น" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2532, หน้า 4.

การค้น ในความหมายของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศ ญี่ปุ่นเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในมาตรา 128 และ 129 แล้ว หมายถึง การค้นหา พยานหลักฐาน และการตรวจสถานที่เกิดเหตุและยังให้หมายรวมถึงการตรวจศพ, การ แยกส่วนศพ, การชันสูตร การทลายสิ่งของและมาตรการที่จำเป็นอื่น ๆ ¹²

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้ให้ความหมายของ "การค้น" ไว้จึงต้องศึกษาและวิเคราะห์จากบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่อง การค้นและการออก หมายค้น และจากความหมายต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจสรุปลักษณะความหมาย ของการค้นได้ ดังนี้

1. เป็นมาตรการของรัฐที่จะบังคับต่อประชาชนในการดำเนินคดีอาญา
2. เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจตรวจค้น
3. ต้องเป็นการค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐาน, สิ่งของที่หาย, สิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด, ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือได้ใช้หรือตั้งใจใช้ในการกระทำความผิด เพื่อพบสิ่งของตามคำสั่งศาล หรือเพื่อพบบุคคลที่ต้องการจับ หรือพบและช่วยเหลือบุคคล

3.1.1 เหตุแห่งการค้น

3.1.1.1 เหตุแห่งการค้นที่รื้อฐาน

ก. ค้นในกรณีปกติ กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ค้นที่ รื้อฐานโดยไม่มีหมายค้นและการออกหมายค้นนั้นก็จะต้องมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนด โดยกฎหมายได้กำหนดเหตุที่จะออกหมายค้นไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 69 โดยได้กำหนดเหตุที่จะออกหมายค้นไว้ 5 กรณี คือ

- (1) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐาน ประกอบการสอบสวนได้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา
- (2) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มา โดยผิดกฎหมายหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจใช้ในการกระทำความผิด
- (3) เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งถูกหน่วงเหนี่ยว หรือกัก ขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

¹² จุติ ธรรมโนวานิช, "การค้น" วิทยานพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2532, หน้า 21.

(4) เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายจับ

(5) เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาลในกรณีที่จะพบหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

ข. ค้นในกรณีฉุกเฉิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 ได้บัญญัติหลักของการค้นในที่รโหฐานว่าจะค้นโดยไม่มีหมายค้นนั้นไม่ได้แต่ก็มีเหตุการณ์ ในบางกรณีที่ไม่เอื้ออำนวย หรือไม่มีเวลาที่จะรอให้มีการออกหมายค้นได้ทันต่อเหตุการณ์ จึงได้บัญญัติกำหนดให้พนักงานของรัฐสามารถค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินไว้ 6 กรณี ด้วยกันคือ

(1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน

(2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(3) เมื่อบุคคลได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐาน

(4) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้มาโดยกระทำผิดได้ซ่อน หรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

รโหฐาน

(5) เมื่อที่รโหฐานนั้น ผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

การค้นทั้ง 5 กรณีนี้ นั้น จะต้องเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น ราษฎรจะเข้าค้นที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นโดยอาศัยมาตรา 92 นี้ไม่ได้¹³

(6) นอกจากนี้ ตามมาตรา 92 วรรคท้าย ยังได้ให้อำนาจพิเศษแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไว้ด้วย กล่าวคือ เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหตุที่กฎหมายกำหนดอนุญาตให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีอำนาจตรวจค้นที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นนั้นก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เป็นผู้มีอำนาจออกหมายค้นได้อยู่แล้วตามมาตรา 58 (3)

การจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

การค้นทั้ง 5 กรณีนี้ นั้น จะต้องเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น ราษฎรจะเข้าค้นที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นโดยอาศัยมาตรา 92 นี้ไม่ได้¹³

(6) นอกจากนี้ ตามมาตรา 92 วรรคท้าย ยังได้ให้อำนาจพิเศษแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไว้ด้วย กล่าวคือ เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหตุที่กฎหมายกำหนดอนุญาตให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีอำนาจตรวจค้นที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นนั้นก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เป็นผู้มีอำนาจออกหมายค้นได้อยู่แล้วตามมาตรา 58 (3)

¹³ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2537, หน้า 164.

ดังนั้น ตัวพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จึงเปรียบเสมือนเป็นตัวหมายเอง เมื่อเป็นตัวหมายไปทำการตรวจค้นเองจึงไม่จำเป็นที่จะต้องออกหมายค้นอีก

แต่ปัจจุบันรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 มาตรา 238 ได้กำหนดให้การค้นในที่รโหฐานจะกระทำได้อีกเมื่อมีคำสั่งหรือหมายของศาลเท่านั้น ทำให้อำนาจออกหมายค้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 58(3) หดไป ลักษณะการเป็นตัวหมายของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ก็หดไปด้วย ดังนั้นการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 วรรคท้าย จึงไม่สามารถที่จะกระทำได้อีกต่อไปแล้ว ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้ตอบข้อหารือกรมตำรวจ โดยให้ความเห็นว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ไม่มีอำนาจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น โดยได้ให้เหตุผลดังนี้

...เมื่อพิจารณามาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นบทบัญญัติในหมวด 8 ศาล แล้ว จะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้ได้ยกเลิกหลักการที่ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ออกหมายค้นตามมาตรา 58 (3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจออกหมายค้นได้ การที่มาตรา 92 วรรคสอง บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นในที่รโหฐานด้วยตนเอง ไม่ต้องมีหมายในกรณีที่อาจออกหมายค้นได้ก็เป็นหลักการอันสืบเนื่องมาจากมาตรา 58 (3) ดังกล่าว จึงได้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ สามารถค้นด้วยตนเอง ฉะนั้น บทบัญญัติมาตรา 92 วรรคสอง ในส่วนที่บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่อาจ ออกหมายค้นได้ จึงขัดต่อมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นอันใช้มิได้ตาม มาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3.1.1.2 เหตุแห่งการค้นตัวบุคคล

การค้นตัวบุคคลนั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าจะต้องมีหมายค้นหรือไม่ มีเพียงการกำหนดอำนาจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานไว้ตามมาตรา 93 ว่า “ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของ

ในความครอบครอง เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด¹⁴ หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด” พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจึงค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่เป็นการค้นโดยอาศัย “เหตุอันควรสงสัย”

เหตุแห่งการค้นตัวบุคคลที่ทำให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจตรวจค้นตัวบุคคลได้ตาม มาตรา 93 คือเป็นการค้นเมื่อมี “เหตุอันควรสงสัย” ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดเพียงคำว่า “เหตุอันควรสงสัย” ไว้เท่านั้นโดยที่ไม่มีการขยายความว่าลักษณะอย่างไร จึงจะเป็นเหตุที่ถือว่าเป็น “เหตุอันควรสงสัย” จึงมีการอ้างเหตุอันควรสงสัยกันโดยง่าย ซึ่งทำให้มีการกระทำที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้โดยง่าย ทำให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประชุมกันเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ.2522 ได้มีการเสนอให้มีการแก้ไขเพื่อจะให้ดีขึ้น โดยได้เสนอคำว่า “เหตุอันควรเชื่อ” ขึ้นมาใช้แทนก็มีทั้งผู้ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็ได้แก่ กรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของกรมตำรวจซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติโดยตรง โดยผู้คัดค้านได้ให้ความเห็นสนับสนุนว่า “ปัญหานี้ฝ่ายตำรวจได้มีการถกเถียงกันมาเป็นเวลาช้านานแล้วว่า การตั้งจุดตรวจยามค่ำคืนควรพยายามระวังว่าต้องมีเหตุอันควรสงสัยจึงจะตรวจค้นบุคคล ถ้ามองในด้านรักษาความสงบเรียบร้อย ก็เป็นเรื่องจำเป็นและต้องกระทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา จึงอาจมีการค้นรถยนต์ทุกคันก็ได้แต่ก็มีไม่บ่อยนัก ในระยะหลังนี้จะเห็นได้ว่า ตำรวจจะไม่ตรวจรถยนต์ทุกคันแต่จะเลือกเฉพาะที่สงสัยเท่านั้น ดังนั้น การเขียนไว้กว้าง ๆ เช่นนี้จึงเป็นประโยชน์ดีกว่า เพราะปัญหาอยู่ที่ตัวบุคคล ซึ่งทางตำรวจก็ได้พยายามกำชับให้ตรวจค้นเฉพาะที่สงสัย และต้องกระทำโดยสุภาพ” และผู้แทนของกรมตำรวจ ยังได้ยกคดีตัวอย่างประกอบด้วยว่า “เรื่องนี้มีตัวอย่างคนขับรถยนต์ของผมไปตรวจจับเฮโรอีนเพียงเรียกให้ผู้ต้องสงสัยหยุดเพื่อตรวจค้นก็ถูกยิงตาย และอีกตัวอย่างหนึ่ง นายร้อยตำรวจเพิ่งเรียนจบไปจับเฮโรอีนพอเรียกให้ผู้ต้องสงสัยหยุด เพื่อตรวจค้นก็ถูกยิงตายเช่นกัน ดังนั้น การมีมาตรการทางกฎหมายจนทำให้ตำรวจมีความปลอดภัยน้อยลง ก็อาจหาคนทำงานเช่นนี้ได้ยาก ซึ่งจะเป็นผลเสียแก่ประชาชน ทำให้กรรมการที่ร่วมประชุมอยู่ในวันนั้นเห็นชอบด้วยและมีมติผ่านการพิจารณาโดยไม่มี การแก้ไข

¹⁴

ร.ต.อ.สมศักดิ์ ถนนมบุญ “อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการค้นยานพาหนะ” วิทยาลัยนิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต? 2541, หน้า 15.

ซึ่งจากเหตุแห่งการค้นนี้จะทำให้เห็นว่าการค้นมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อเป็นการค้นตัวบุคคลและการค้นสถานที่ ซึ่งการค้นตัวบุคคลก็เพื่อที่จะหาสิ่งของ ส่วนการค้นสถานที่นั้นก็เพื่อจะหาบุคคลและสิ่งของ ซึ่งตามหลักทั่วไปแล้วจะค้นได้เฉพาะเพื่อหาตัวบุคคลหรือสิ่งของเท่านั้น จะค้นหาอย่างอื่นไม่ได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98 ความว่า “การค้นในที่รโหฐานนั้นจะค้นได้แต่เฉพาะหาตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น...” ที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่นนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวของเจ้าของ ผู้ครอบครองหรือผู้อื่นซึ่งอยู่ในที่รโหฐาน

วัตถุประสงค์ของการค้นเพื่อพบบุคคลนั้น ก็เพื่อพบบุคคลผู้กระทำความผิดหรือต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด เช่น ค้นเพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายจับโดยเจ้าพนักงานผู้ค้น จับได้เฉพาะบุคคลที่มีชื่อตามหมายเท่านั้น จะจับบุคคลอื่นนอกเหนือจากบุคคลในหมายจับไม่ได้ หรือค้นเพื่อพบและจับบุคคลผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดในที่รโหฐานและค้นเพื่อจับกุมบุคคลร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญ และยังเป็น การค้นเพื่อพบและช่วยเหลือบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง โดยมีขอบด้วยกฎหมายหรือเพื่อช่วยบุคคลซึ่งส่งเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐานด้วย

ส่วนวัตถุประสงค์ของการค้นเพื่อพบสิ่งของเพื่อหาสิ่งของเพื่อให้เป็นพยานหลักฐาน และการค้นหาสิ่งของที่หาย ซึ่งความหมายของคำว่า “สิ่งของ” ก็คือ ให้หมายความถึง สิ่งหามทรัพย์ใดซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ ให้รวมทั้งจดหมาย โทรเลขและเอกสารอย่างอื่น ๆ

การที่เจ้าพนักงานจะค้นเพื่อพบสิ่งของหรือบุคคลใดก็ตาม หากการนั้นไม่กระทบถึง สิทธิเสรีภาพของบุคคลในร่างกาย หรือเคหะสถาน เช่น การค้นหาวัตถุที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือที่มีไว้เป็นความผิด หรือการค้นหาบุคคลเพื่อจับกุมในฐานะผู้กระทำความผิด ซึ่งกระทำความผิดในที่สาธารณะสถานเหล่านี้ ย่อมไม่สู้จำเป็นที่กฎหมายจะกำหนดขอบเขตหรือวิธีการค้น แต่ถ้าเมื่อใดพฤติการณ์เกิดมีความจำเป็นที่ต้องค้นในสถานที่อันเป็นที่รโหฐานหรือการค้นตัวบุคคล เมื่อนั้นกฎหมายจะกำหนดวิธีการค้นอย่างเข้มงวดเพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้ครอบครองสถานที่หรือตัวบุคคลนั้นจะไม่ถูกรบกวนหรือแทรกแซงหรือรับการปฏิบัติจากเจ้าพนักงาน เกินความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี¹⁵

¹⁵ คะนิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. แก๊ไขเพิ่มเติมโดนณรงค์ ใจหาญ พ.ศ. 2530, หน้า 225.

3.1.1.3 วิธีการค้น การค้นกระทำได้ 2 วิธี ด้วยกันดังนี้

ก. ค้นโดยมีหมาย กฎหมายได้วางหลักทั่วไปเกี่ยวกับการค้นในที่รโหฐานไว้โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ค้นจะต้องมีหมายค้นเสมอ ซึ่งเห็นได้จากบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 238 ซึ่งวางหลักไว้ว่า “ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่ จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล...” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 ก็ได้กำหนดรับรองหลักการนี้เช่นกันโดยบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น...” ซึ่งเป็น การคุ้มครองเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่รโหฐานนั้นมิให้ถูกละเมิดสิทธิได้โดยง่ายจากเจ้าพนักงานของรัฐ

ข. การค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้น แม้ว่ากฎหมายจะได้วางหลักไว้ว่าการค้นในที่รโหฐานจะต้องมีหมายค้นเสมอก็ตาม แต่เนื่องจากมีความจำเป็น หรือมีเหตุเร่งด่วนบางประการ ที่ไม่สามารถที่จะรอให้มีการออกหมายก่อนได้ เนื่องจาก นานเกินช้าออกจะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นจนไม่อาจจะเยียวยาแก้ไขได้ กฎหมายจึง ต้องใช้อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถค้นในที่รโหฐานได้โดยไม่ต้อง มีคำสั่งหรือหมายค้นของศาล ได้ 5 กรณีคือ

- (1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
- (2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน
- (3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้น ควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนอยู่ในที่รโหฐาน
- (4) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่า สิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้นประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจาก การเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน
- (5) เมื่อที่รโหฐานนั้น ผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78 ¹⁶

มีข้อสังเกตว่า เหตุฉุกเฉินหรือเหตุอันจำเป็นและเร่งด่วนตามมาตรา 92 (5) ที่ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถเข้าตรวจค้นในที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นนั้น จะขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ในเมื่อผู้ที่อยู่

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92.

ในที่รโหฐานซึ่งจะต้องถูกจับนั้นเป็นเจ้าของและเป็นการจับที่มีหมายจับ ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อผู้จะต้องถูกจับนั้นเป็นเจ้าของจึงเป็นผู้ที่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และเมื่อสามารถรองจนผ่านขั้นตอนในการดำเนินการออกหมายจับได้แล้วก็ไม่น่าจะถือว่าเป็นเหตุอันจำเป็นเร่งด่วนหรือเป็นเหตุฉุกเฉินอีกต่อไปอันจะทำให้เป็นข้ออ้างในการเข้าค้นโดยไม่ต้องใช้หมายค้น

กฎหมายได้กำหนดให้การค้นในที่รโหฐานเท่านั้นที่ต้องมีหมายเสมอ โดยที่ไม่ได้รวมถึงการค้นในที่สาธารณะด้วย ดังนั้น การค้นในที่สาธารณะจึงไม่จำเป็นต้องมีหมายค้นด้วย และนอกจากนี้ การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 กำหนดเพียงว่า “ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด” เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของมาตรา 93 และ มาตรา 92 ดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า มาตรา 93 ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่า ค้นในที่สาธารณะนั้นจะต้องมีหมายค้นหรือไม่ ส่วนมาตรา 92¹⁶ นั้นได้วางหลักการค้นที่รโหฐานจะต้องมีหมายค้นเสมอ ซึ่งแสดงว่า การค้นในที่สาธารณะ หรือการค้นบุคคลในที่สาธารณะจึงไม่ต้องมีหมายค้นด้วย

ในการค้นหาสิ่งของไม่ว่าจะเป็นการค้นโดยมีหมายหรือไม่มีหมายก็ตามวัตถุประสงค์หลักก็เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา วิธีการค้นหาสิ่งของกระทำได้ 2 วิธีคือ

วิธีการค้นแบบเจาะจง คือ เป็นการค้นเพื่อหาสิ่งของหรือพยานหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่ทราบอยู่แล้วว่า มีอยู่และต้องการพบและยึดเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานโดยเฉพาะ เช่น เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น และมีพยานยืนยันว่า เห็นผู้ต้องหาใช้อาวุธปืนสั้น ชนิดลูกโมเสดำ ขนาด .38 และเป็นของผู้ต้องหาเองยิงผู้ตายจนถึงแก่ความตาย และหลังจากกระทำความผิดแล้วผู้ต้องหาได้นำเอาอาวุธปืนดังกล่าวขึ้นไปซุกซ่อนไว้ที่บ้านพักของผู้ต้องหาเอง เมื่อจะทำการค้นก็ต้องค้นหาเพื่อพบและยึดเฉพาะอาวุธปืนกระบอกที่ผู้ต้องหาใช้กระทำความผิดเท่านั้น เจ้าพนักงานผู้ค้นจะค้นโดยวิธีสิ่งของอย่างอื่น หรือทำการค้นจนทำให้มีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเสียหายไม่ได้ เช่น จะฉีกซองจดหมาย ฉีกสมุดหรือเอกสารอื่นไม่ได้ ตามมาตรา 98

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92.

วิธีการค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่งหรืออาจจะเรียกว่า เป็นการค้นแบบไม่เจาะจงหรือแบบสุ่มหา คือ เป็นการค้นหาสิ่งของที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งคดีหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา แต่ยังไม่ทราบว่า มีสิ่งของหรือวัตถุพยานหรือพยานเอกสารชนิด หรือประเภทใด ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานแห่งคดีได้บ้าง แต่มีความจำเป็นที่จะต้องสืบหาเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่า มีการกระทำความผิด เช่น คดีมีเหตุพบศพหญิงสาว จำนวน 2 ศพ ที่ในเขตท้องที่จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งสองศพมีลักษณะการกระทำความผิดคล้ายกันคือพบว่า สภาพศพมีร่องรอยถูกของมีคมบาดลึกที่ลำคอจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ขณะเกิดเหตุไม่มีผู้ใดเห็นเหตุการณ์ ไม่ทราบว่าใครเป็นคนร้าย และไม่ทราบอาวุธที่คนร้ายใช้กระทำความผิด มีเพียงพยานแวดล้อมซึ่งเห็นว่า พบเห็นรถยนต์เก๋งสีแดงก่อนเกิดเหตุที่ใกล้กับที่เกิดเหตุ กรณีเช่นนี้พนักงานสอบสวนก็ต้องทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของคนร้าย เพื่อจะใช้เป็นพยานหลักฐานในการติดตามจับกุมตัวคนร้ายมาฟ้องลงโทษ แต่ยังไม่ทราบชนิดและประเภทของสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่แน่นอน ซึ่งการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีนี้ก็จะต้องมีการค้นหา โดยต้องค้นหารถยนต์เก๋งสีแดงที่คนร้ายใช้ หรือค้นหาสิ่งของที่จะใช้เป็นพยานหลักฐาน เช่น ของมีคมที่คนร้ายใช้ในการกระทำความผิด รอยคราบเลือดในรถของคนร้าย เส้นผม เส้นขนหรือของใช้ส่วนตัวของผู้ตายหรือของคนร้าย หรือค้นหาจดหมายติดต่อกับ หรือสมุดจดบันทึกส่วนตัวของผู้ตายหรือผู้ต้องสงสัยซึ่งอาจจะมีบันทึกเกี่ยวข้องซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ก็ยังไม่รู้ว่า มีหรือไม่ และหากมีจะถูกเก็บหรือซุกซ่อนไว้ที่ไหน เป็นต้น

ในบางครั้งการที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา หรือพบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น แต่ยังไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นคนร้ายที่แท้จริงหรือผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาสิ่งของเพื่อนำมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิด ซึ่งเป็นการค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง กฎหมายจึงให้พนักงานผู้ค้นมีอำนาจทำการค้นได้ โดยบัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98(1) ความว่า “ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหา หรือจำเลย” การค้นในกรณีนี้ หากเป็นการค้นโดยต้องมีหมายค้นก็จะไม่สามารถที่จะระบุว่า จะค้นหาสิ่งของสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้เป็นการเฉพาะ จึงต้องระบุให้ค้นเพื่อหาสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับคดีได้โดยไม่จำกัดสิ่ง

3.2 การจับกุม

ในการจับกุมผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

“มาตรา 78 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับนั้นไม่ได้” เว้นแต่กรณีต่อไปนี้

1. เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 80
2. เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

3. เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี

4. เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเองไม่ต้องมีหมาย แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายจับได้ หรือจับได้ตามประมวลกฎหมายนี้

“มาตรา 81 จะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับ”

1. ในที่รโหฐาน เว้นแต่จะได้ทำตามบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน

2. ในพระราชวัง หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระมเหสี หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประทับหรืออยู่ นอกจากได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน

“มาตรา 83 ในการจับนี้ เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับ ต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น”

มาตรา 85 เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การคั้นนั้นจะต้องทำอย่างสุภาพ ถ้าคั้นผู้หนึ่งต้องให้ผู้หนึ่งเป็นผู้คั้น สิ่งของใดที่ยืดไว้ เจ้าพนักงานมีอาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุดเมื่อเสร็จคดีแล้ว ก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้นเว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

3.2.1 การกั้นกรอกก่อนการตรวจค้นและจับกุม

รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 มาตรา 31 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม ตามความในวรรคนี้ การจับกุม คမ်းขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และมาตรา 35¹⁷” “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายและมาตรา 238 แห่งรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า “ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดการจับ การค้นบุคคล การค้นเคหสถาน และการค้นที่รโหฐานจะกระทำมิได้โดยต้องเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำมีอำนาจ และอำนาจที่ให้กระทำนั้นต้องมีบทบัญญัติรับรองกรณีหนึ่ง และอีกกรณีหนึ่งจะต้องมีคำสั่งศาลหรือมีหมายของศาล ทั้งนี้ เพื่อให้มีการกั้นกรอกโดยหน่วยงานศาล ว่ามีเหตุผลและพยานหลักฐานเพียงพอในการค้น การจับหรือไม่ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นภายหลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 แล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำการตรวจค้นและจับกุม จะต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าว การจะตรวจค้นจับกุมโดยไม่มีหมายศาล โดยอ้างเหตุยกเว้นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นกรณีจำเป็นและเร่งด่วนและมีเหตุที่อาจออกหมายได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และต้องเป็นกรณีตีความโดยเคร่งครัดด้วย มิฉะนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้นอาจเป็นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 35.

3.2.2 หมายศาลกับการตรวจค้นและจับกุม

รัฐธรรมนูญกำหนดการตรวจค้นจับกุมจะกระทำได้อต่อเมื่อมีหมายศาลตามกฎหมาย ซึ่งความหมายของหมายศาลตามรัฐธรรมนูญนั้น หมายถึงหมายอาญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(9) ซึ่งให้คำนิยามว่า หมายอาญา หมายถึงหนังสือบงการซึ่งออกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับ ขัง จำคุก หรือปล่อยผู้ต้องหา จำเลยหรือนักโทษ หรือให้ทำการค้น รวมทั้งสำเนาหมายเช่นนั้นอันได้รับรองว่าถูกต้องและคำบอกกล่าวทางโทรเลขว่าได้ออกหมายจับแล้ว ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 77¹⁸

จากนิยามดังกล่าว หมายจับและหมายค้น จึงเป็นเครื่องมือของเจ้าพนักงานในการดำเนินคดี หมายดังกล่าวให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานจะกระทำการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายหลังรัฐธรรมนูญปัจจุบันออกประกาศใช้แล้ว ได้ให้อำนาจออกหมายจับและหมายค้นให้เฉพาะแก่ศาลเท่านั้น โดยตัดอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเคยมีอำนาจออกหมายได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 58 ออกไป ดังนั้นการที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จะจับกุมหรือตรวจค้นด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีหมายไม่ได้ แม้จะเป็นกรณีออกหมายจับค้นได้ก็ตาม ทั้งนี้เพราะอำนาจการเป็นผู้ออกหมายไม่มีอีกต่อไปแล้ว ตัวของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จึงไม่เป็นหมายในตัวอีก การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้เฉพาะศาลเท่านั้นที่มีอำนาจออกหมายจับหมายค้นได้นั้น เพราะการจับการค้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล หากให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สามารถออกหมายเป็นผู้ออกหมายได้เองแล้วจะไม่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพียงพอ เพราะเจ้าพนักงานเองเป็นผู้กำหนดว่าควรออกหมายหรือไม่โดยอาจไม่มีการสอบสวนถึงเหตุอันสมควรก็ได้ เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานมากเกินไป และเป็นเหตุหนึ่งแห่งความเดือดร้อนของราษฎร เฉพาะกรณีออกหมายโดยมีผู้ขอเท่านั้นที่กฎหมายบังคับให้เจ้าพนักงานต้องสอบให้ปรากฏเหตุอันควร ส่วนศาลนั้นย่อมต้องมีเหตุอันสมควรเสมอจึงจะออกหมายได้

¹⁸ พ.ต.ท.สำเริง สิงหะวาระ, ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี (เล่มที่ 1) กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2519), หน้า 1.

3.2.3 การจับกุมผู้กระทำผิด โดยอาศัยเหตุความผิดซึ่งหน้า

เป็นการจับกุมโดยไม่ต้องมีหมายจับของศาล ดังนั้นการพิเคราะห์ว่าการจับกุมอย่างไรจึงจะถือเป็นเหตุซึ่งหน้า เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80 ได้แก่ ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยว่าเขาได้กระทำผิดมาแล้วสุด ๆ

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาดังระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณี ดังนี้

- (1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำ โดยมีเสียงร้องเอะอะ
- (2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้น และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิดหรือเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่า ได้ใช้ในการกระทำผิดหรือมีร่องรอยพิรุณให้เห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

3.3 การสืบสวนและการสอบสวน

การสืบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

การสืบสวน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตำรวจอาจจัดให้มีสายสืบซึ่งเป็นบุคคลในแขนงวิชาชีพอื่นซึ่งไม่ใช่ข้าราชการตำรวจ โดยสายสืบเหล่านี้จะต้องขึ้นทะเบียนไว้กับกรมตำรวจ เพื่อสะดวกในการควบคุมและประสานงาน¹⁹

การสอบสวนหมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ²⁰

¹⁹ อรรถา วรณบุปผาและอำนวยการวิทย์ ชูวงศ์. การควบคุมยาเสพติดให้โทษในประเทศไทย. โรเนียว, 25, 2518), หน้า 118.

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11).

ในกรุงเทพมหานคร ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการที่ตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้น นายร้อยตำรวจหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตนหรือผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูก จับภายในเขตอำนาจของตนก็ได้

3.3.1 หลักรัฐธรรมนูญที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์

รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายมีความมุ่งหมายที่จะประกันสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของราษฎร จากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของรัฐ เพื่อให้ความมุ่งหมายดังกล่าวบรรลุผล รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพอันราษฎรแต่ละคนจำต้องมีเพื่อใช้ในการ พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไว้อย่างชัดเจน จริงอยู่รัฐบาลอาจจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพ ของราษฎรแต่ละคนได้ ทั้งนี้เพื่อมิให้ราษฎรแต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปใน ลักษณะที่เป็นการก้าวก่าย หรือทำลายสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวม อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติขอบเขตอำนาจของรัฐในอัน ที่จะจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้อย่างชัดเจนว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของ ราษฎรแต่ละคน จะกระทำได้ก็แต่โดยการอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่ง ตราขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา อันประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากความยินยอมโดยตรงและทางอ้อมของราษฎร และรัฐบาลจะจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของ ราษฎรแต่ละคนได้เพียงเท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น²¹

ในบรรดาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของราษฎรจากการใช้อำนาจตามชอบใจของรัฐบาลนั้น หลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อน ว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐบาลจะพรากสิทธิในชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของเอก ชนคนใดคนหนึ่งได้ ก็ต่อเมื่อรัฐบาลสามารถพิสูจน์ได้ว่าเอกชนนั้นได้กระทำการอัน

²¹ สมยศ เชื้อไทย และวราภรณ์ วิตรุดพิชญ์, "แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและ ประชาธิปไตย" วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 กันยายน 2527, น.49.

กฎหมายซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในขณะกระทำ บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้เท่านั้น นับว่าเป็นหลักการที่สำคัญอย่างหลักหนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ใช้อยู่ ในปัจจุบันได้บัญญัติวางหลักการดังกล่าวไว้ในมาตรา 33 ความว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวได้ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของราษฎรแต่ละคนจากการใช้อำนาจตามชอบใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

ในประการแรก รัฐจะปฏิบัติต่อบุคคลใดเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า บุคคลนั้นได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติไว้เป็นความผิด และกำหนดโทษไว้

ประการที่สอง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้กล่าวหาว่าบุคคลได้กระทำความผิดทางอาญา มีหน้าที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดทางอาญาจริง

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการกระทำใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขัดหรือแย้งกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าว ย่อมไม่มีผลบังคับ²²

การสอบสวนเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนคดีถึงศาล (ก่อนฟ้องคดีต่อศาล) ถือเป็นขั้นตอนแห่งกระบวนการยุติธรรม การสอบสวน มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม และควบคุมตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีที่กล่าวหาที่อาจสามารถใช้พิสูจน์ความจริงแห่งการกระทำความผิด เพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด และเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว พนักงานสอบสวนจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา ในการที่จะควบคุม

²² สุพิศ ปรานีตผลกรัง. "การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาโดยองค์การตุลาการในชั้นก่อนพิจารณา". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2528. หน้า 185.

ตรวจสอบพยานหลักฐานที่รวบรวมมาว่ามีความชอบด้วยกฎหมาย และผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงดังนั้น อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน นอกจากต้องเป็นไปตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดแล้ว ยังมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย ตามนัยดังกล่าวพนักงานสอบสวนจึงต้องวางตัวเป็นกลาง โดยต้องถือว่าตนเองเป็นบุคลากรขั้นต้นของการดำเนินคดีอาญา มีอำนาจหน้าที่มีการตรวจสอบพยานหลักฐานให้ได้ความถูกต้องเป็นธรรม เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษอย่างจริงจังภายใต้กฎหมายและต้องมีจิตสำนึกในข้อสันนิษฐานว่าผู้ถูกจับเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง

3.3.2 อำนาจพนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และ 19 ให้พนักงานสอบสวนที่ความผิดเกิด หรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจ ทำการสอบสวนความผิดนั้น ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เกิดขึ้นในเขตสอบสวนของพนักงานสอบสวนคนใด พนักงานสอบสวนนั้นมีอำนาจหน้าที่ที่จะสอบสวน ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนที่มีหน้าที่จะต้องเริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใดเวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร และโดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย เว้นแต่กรณีสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาไม่ว่าโดยสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนยังที่อื่น จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มานั้น²³

ฎีกาที่ 1680/2532 จำเลยเป็นพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนที่ใด เวลาใดก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 การที่จำเลยสอบถามข้อเท็จจริงบางประการจากโจทก์ที่โรงพยาบาลแล้วไปจดลงในคำให้การของโจทก์ที่สถานีตำรวจ อันเป็นที่ทำการของจำเลยในภายหลัง โดยระบุว่าสอบสวนที่สถานีตำรวจ เพียงเหตุเท่านั้นหาเป็นการกระทำและรับรองเอกสารอันเป็นเท็จได้

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138.

แม้ว่าตามกฎหมายพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนในเวลาใดก็ได้แต่ก็ควรต้องคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของผู้ถูกสอบสวน การสอบสวนกันในยามดึกดื่นที่ยังคืน โดยพนักงานสอบสวนหลายคนผลัดเปลี่ยนกันทำการสอบสวน ย่อมเป็นการกระทำละเมิดสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของผู้ต้องหาเป็นการไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา²⁴

3.3.3 อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐาน

การสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด การรวบรวมพยานหลักฐานในข้อนี้ คือ พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาว่า มีการกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ ข้อกล่าวหาอันเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ เมื่อได้ความว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลก็รวบรวมพยานหลักฐานหรือรู้ตัวผู้กระทำผิด หากรู้แล้วก็จะสอบสวนและสืบสวนพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเสนอความเห็นและสำนวนต่ออัยการ เพื่อสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อไป²⁵ ในกรณีพนักงานสอบสวนมีอำนาจในกรณีต่อไปนี้ ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 คือ

ก. ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม ในกรณีเกี่ยวกับการกล่าวหาในคดีอาชญากรรมผู้กล่าวหาเป็นบุคคลกรในกระบวนการยุติธรรม การตรวจตัวผู้เสียหายจึงไม่เกิดขึ้น เพราะไม่มีเหตุจำเป็นและไม่เป็นการสมควร เพราะต้องสันนิษฐานว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำการโดยสุจริต ยุติธรรมและอยู่ภายใต้กฎหมาย

ข. การตรวจตัวผู้ต้องหา ในคดีอาชญากรรม การตรวจตัวผู้ต้องหาเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อหาร่องรอยการเสพยาเสพติด การตรวจปัสสาวะของผู้ต้องหาเพื่อยืนยันว่าผู้ต้องหาได้เสพยาเสพติดหรือไม่ พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจทำได้แม้จะขึ้นใจผู้ต้องหา เพราะเป็นการจำเป็นแก่การรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในกรณีกล่าวหาว่าเสพยาเสพติด²⁶ แม้ว่าในข้อหาเมียเสพติดใน

²⁴ คำกล่าวถึงนโยบายของสำนักงานอัยการสูงสุดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด วันพุธที่ 28 กุมภาพันธ์ 2539.

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138.

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132.

ครอบครองนั้นผู้ครอบครองยาเสพติดอาจจะไม่เป็นผู้เสพยาก็ได้ก็ตามแต่โดยทั่วไป หากมิใช่มีไว้เพื่อจำหน่ายแล้ว ผู้ครอบครองย่อมจะมีไว้เพื่อเสพเอง

ค. ตรวจสอบสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน
 ในคดีสอบสวนเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานสอบสวนควรจะต้องออกตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุจับกุม เพื่อได้ทราบว่า การกล่าวหาที่นั่น เป็นความจริงหรือไม่เพียงใด ซึ่งการไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ อาจได้พยานบุคคลที่เป็นชาวบ้าน มาเป็นพยาน ซึ่งจะสามารถลบล้างความเคลงใจของประชาชนได้ ทั้งการตรวจที่เกิดเหตุอาจได้สิ่งของในที่เกิดเหตุมาประกอบสำนวนสอบสวน ทำเป็นบันทึกการตรวจที่เกิดเหตุไว้ติดสำนวน เพื่อเป็นพยานหลักฐานว่ามีการสืบสวนติดตามผู้ต้องหามาก่อน และประจำวันที่เกี่ยวข้อง เช่น การออกปฏิบัติหน้าที่ รายละเอียดการตรวจค้นจับกุมซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ความจริงในคดีรวบรวมไว้ในสำนวน และในคดีเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติดซึ่งมักจะมีธนบัตรที่ใช้ล่อซื้อ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องสอบสวนว่า เป็นธนบัตรของทางราชการหรือไม่ หากไม่ได้ใช้ธนบัตรของราชการที่มีไว้ เป็นเพราะเหตุใด ซึ่งอาจแสดงข้อพิรุณในคดีซึ่งพนักงานสอบสวนควรจะต้องสอบสวนให้ได้ความจริงที่เป็นธรรมด้วย

จ. ทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดแจ่มกระจ่างขึ้น กล่าวคือ การทำแผนที่เกิดเหตุ การถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุจับกุมผู้ต้องหา การนำชี้สถานที่เกิดเหตุของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย จะสามารถใช้พิสูจน์การกระทำหรือไม่ได้กระทำความผิดตามที่มีการกล่าวหาหรือไม่ และเพื่อสามารถใช้พิสูจน์ความผิดในชั้นศาลได้ด้วยต่อไป

ฉ. ค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิดหรือได้ใช้หรือสงสยได้ใช้ในการกระทำผิดหรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ เช่น การตรวจค้นเพื่อหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการใช้เสพยาเสพติด

การกระทำตามข้อ ก ถึง จ ดังกล่าวนี้ พนักงานสอบสวนมักจะได้ไม่กระทำ เพราะถือว่าคดียาเสพติด ผู้กล่าวหาและพยานต่างเป็นบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีความชำนาญในการเป็นพยาน ยากที่ผู้ต้องหาจะชักค้ำพยานให้แตกได้ การสอบสวนจึงมักเป็นไปในรูปแบบ บางพนักงานสอบสวนถึงกับใช้แบบพิมพ์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ ในคดีอื่นก็เพียงแต่แก้ไขชื่อผู้ต้องหา วันเวลากระทำผิด สถานที่เกิดเหตุ ส่วนรายละเอียดคงเหมือนกันทุกคดี ในหลายครั้งมักลืมนแก้ไข วัน เวลา สถานที่เกิดเหตุและชื่อผู้ต้องหาจนพนักงานอัยการต้องเรียกมาแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าว

หน้าที่พนักงานสอบสวนจึงต้องมีหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบพยานหลักฐานที่ได้มาข้างต้น ให้ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 คือ ต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือมิชอบด้วยประการอื่นใด ทั้งนี้เนื่องจากพยานหลักฐานดังกล่าวย่อมจะต้องนำมาพิสูจน์การกระทำความผิดหรือไม่ของผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจึงต้องพิจารณาพยานหลักฐานดังกล่าวโดยเคร่งครัด

กรณีของพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอีกกรณีหนึ่ง คือ พยานหลักฐานที่ได้มาโดยการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การจับค้น ยึด โดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการค้น การยึด เช่น ไม่มีหมายค้น หมายจับ กรณีที่ต้องมีหมายหรือโดยปราศจากเหตุอันสมควรในกรณีที่ไม่ต้องมีหมาย พยานหลักฐานจากการค้นตัวผู้ต้องหาสืบเนื่องจากการจับที่ไม่ชอบ หรือพยานหลักฐานได้มาจากการค้นเคหะสถานที่ไม่ชอบ ซึ่งย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาศาลสูงของสหรัฐได้บัญญัติหลัก Exclusionary Rule คือหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับกุม ตรวจค้น ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น เป็นพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลางได้มาโดยฝ่าฝืนต่อ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ The Fourth Amendment มิอาจใช้อ้างอิงในศาลรัฐบาลกลางได้ทั้งนี้เพื่อบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย²⁷ ดังคำพิพากษาของศาลสูงสหรัฐอเมริกาในคดี *Week. V. United States (1914)* และต่อมาในปี ค.ศ. 1920 ได้มีการขยายหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบให้กว้างออกไปอีกครอบคลุมถึงดอกผลของพยานหลักฐานที่ได้มามีชอบนั้นด้วย โดยถือว่าเป็น *Fruit of the poisonous tree* หรือหลักผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ ย่อมเป็นพิษด้วยดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของศาลในคดี *Silverthorne Lumber Co. V. United States (1920)* ซึ่งคำพิพากษาของศาลได้วินิจฉัยวางหลักกฎหมายในเรื่องนี้ว่าพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบถือเป็นหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบด้วย ซึ่งมีผลให้ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานประเภทนั้น ซึ่งในศาลไทยแนวคำพิพากษาของศาลฎีกามีได้วางหลักในเรื่องนี้อย่างชัดเจนเหมือนสหรัฐอเมริกา แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 857/2482 ตัดสินว่า

²⁷ สุพิศ ปราณีตพลกรัง. "การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาโดยองค์การตุลาการในชั้นก่อนการพิจารณา", วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528, หน้า 185.

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยมีสุราเถื่อนไว้ในครอบครอง ศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ซึ่งยกฟ้องโจทก์ เพราะเหตุผลประการหนึ่ง คือเจ้าพนักงานซึ่งมิใช่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ทำการค้นบ้านจำเลยโดยไม่มีหมายค้น และมีใช้กรณีฉุกเฉิน การค้นจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน มาตรา 4 คุ้มครองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของบุคคล พนักงานสอบสวนจึงต้องคำนึงถึงหลักดังกล่าวโดยประกอบแนวการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ในการวิเคราะห์วินิจฉัยพยานหลักฐานที่ได้มาเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาอย่างต้องแท้ให้ได้ตัวผู้กระทำผิดจริงมาลงโทษตามกฎหมาย และเพื่อผู้ต้องหาจะได้รับการสอบสวนอย่างเป็นธรรมตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 ด้วย

3.3.4 อำนาจการสอบปากคำผู้กล่าวหาและพยาน

ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้กล่าวหาและพยานจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่หน่วยปราบปรามยาเสพติดของรัฐ ซึ่งเป็นบุคลากรของรัฐ พนักงานสอบสวนควรจะทำ การสอบสวนพยานบุคคลดังกล่าวให้ได้ความเป็นจริงของเหตุจับกุม และพยาน หลักฐานต้องถูกต้อง ชอบธรรม และเป็นธรรม การสอบสวนจึงต้องนำตัวผู้กล่าวหาและพยานมาสอบสวนต่อหน้าพนักงานสอบสวน ทั้งนี้เพื่อเทียบเคียงกับบันทึกการจับกุมที่ได้ส่งเข้ามาในสำนวน เพราะการสอบสวนในลักษณะนี้ จะมีข้อเท็จจริง รายละเอียดมากขึ้น พนักงานสอบสวนสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ดีขึ้นว่ามีการกลับแกลังกล่าวหากันหรือไม่ ผู้จับกุมให้ความเป็นธรรมและปฏิบัติตามกฎหมายโดยถูกต้องหรือไม่ การสอบสวนจึงต้องไม่ลอกเอาแต่ข้อความตามที่บันทึกเอาไว้ในบันทึกการจับกุมของเจ้าหน้าที่ผู้จับกุม เพราะการสอบสวนผู้กล่าวหากับพยานโดยทำต่อหน้าแต่ละราย พนักงานสอบสวนจะได้ทราบว่าผู้กล่าวหากับพยานได้จับกุมผู้ต้องหาจริงหรือไม่ โดยพฤติการณ์อย่างไรจึงมีการตรวจค้นจับกุม และมีหลักฐานอย่างไร ของกลางที่พบเป็นของผู้ต้องหาจริงหรือไม่ และพบของกลางที่ไหนอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริงกับผู้ต้องหาและผู้กล่าวหา

การสอบปากคำผู้กล่าวหาและพยาน

คดีที่เกี่ยวกับการกล่าวหาในคดีความผิดอาญาเสพติด มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกับคดีอื่น ๆ กล่าวคือ นอกจากคดีอาญาเสพติดจะเป็นคดีที่รัฐมีนโยบายให้ปราบปรามอย่างเข้มงวด ดังจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีและอื่น ๆ จะมีลักษณะบังคับให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมให้พ้องผู้ต้องหาในคดีดังกล่าว มิได้เป็นไปในลักษณะที่ให้พิจารณาตามความเป็นธรรมตามพยานหลักฐานในสำนวน เป็นประการหนึ่งแล้ว พยานบุคคล คือผู้กล่าวหาและพยานรู้เห็นต่างเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเกี่ยวข้องกับรัฐทั้งสิ้น การสอบปากคำพยานผู้กล่าวหาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะพิจารณาให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหาดังนั้น ในการสอบปากคำผู้กล่าวหาจึงต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญใหม่ มาตรา 33 โดยเคร่งครัด ตามมาตรากฎหมายดังกล่าว ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด²⁸ และต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหลักทวนถาม หมายความว่าต้องสอบปากคำพยานผู้กล่าวหาในคดีต่อหน้าพนักงานสอบสวน และเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงบางอย่างที่มีอยู่ในพยานเอกสาร และหลักการค้นหาความจริงโดยนอกจากสอบสวนพยานหลักฐานตามที่ผู้กล่าวหานำมาแล้ว ยังต้องค้นหาความจริงโดยตัวพนักงานสอบสวนเองโดยการหาพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สามารถพิสูจน์ความจริงในคดีให้ได้ความว่าข้อเท็จจริงเป็นประการใดด้วยตัวพนักงานสอบสวนเองด้วย

ประการสำคัญประการหนึ่งในการทำหน้าที่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ในทางหลักวิชา "จิตวิทยาทำให้การพยานบุคคล" (Aussagepsychologie) ซึ่งเป็นหัวใจในการค้นหาความจริงและการชี้แจงนำพยานหลักฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงจากพยานหลักฐานที่นำมาดำเนินคดีอาญาทั้งนี้ต้องเป็นตามเหตุผลของเรื่อง (Nature of thing) และต้องคำนึงถึงพยานผู้กล่าวหาซึ่งเป็นบุคคลากรทางกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีความเชี่ยวชาญในดับบทกฎหมายด้วย

²⁸ หลักเกณฑ์ทางมนุษยธรรม (Humanity โดยมีหลักการดำเนินคดีอาญาว่า "บุคคลต้องถูกสันนิษฐานว่า เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่า จะสามารถพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้" (Innocent presumption)

3.3.5 การสอบสวนผู้กล่าวหาและพยานในกรณีมีการล่อให้ กระทำความผิด (Entrapment)

ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับข้อหาฆ่าเสพติด โดยเฉพาะในคดีกล่าวหาว่ามียาเสพติดในความครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือจำหน่ายนั้น พยานหลักฐานประการหนึ่งคือการล่อให้กระทำความผิด ซึ่งพยานหลักฐานประเภทนี้เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดเพื่อให้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด เช่นเจ้าพนักงานหรือสายลับของเจ้าพนักงานเข้าไปล่อซื้อยาเสพติดจากผู้จำหน่ายยาเสพติด พยานหลักฐานชนิดนี้เป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลสหรัฐอเมริกาและศาลไทยตีความกฎหมายในทำนองเดียวกันว่า พนักงานของรัฐย่อมมีสิทธิแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาทราบเท่าที่การแสวงหาพยานหลักฐานนั้นไม่เป็นการชักจูงให้คนที่ไม่มีเจตนากระทำความผิดต้องมากระทำความผิด หากเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้คนร้ายมีช่องทางกระทำความผิดมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดตั้งใจจะกระทำความผิดนั้นอยู่แล้ว เช่นการที่ตำรวจทำเป็นคนเมาสุราอยู่ในสวนสาธารณะ หรือแกล้งทำให้กระเป๋าสตางค์หลุดออกมาหมิ่นเหม่ล่อใจคนร้าย หรือตำรวจหญิงแต่งกายโป๊ๆ เพื่อยั่ววนนักร่มขึ้น การติดต่อกับคนร้ายขายยาเสพติดโดยทำที่ขอซื้อ²⁹ พยานหลักฐานชนิดนี้ศาลไทยยอมรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1163/2518) กรณีนายตรวจสุราไปขอซื้อสุราผิดกฎหมายที่บ้านจำเลย พอจำเลยส่งขวดสุราให้และรับเงินไป ก็ทำสัญญาให้ตำรวจเข้าจับกุม ศาลรับฟังว่าจำเลยมีความผิดฐานจำหน่ายสุราโดยไม่ได้รับอนุญาต (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 696/2476) หรือตำรวจคนหนึ่งปลอมตัวเป็นราษฎรเข้าไปซื้อสลากกินรวบจากจำเลยพอจำเลยขายให้ ตำรวจคนอื่นก็เข้าจับจำเลยได้พร้อมด้วยของกลาง จำเลยจึงต้องมีความผิดฐานเป็นเจ้าของการเล่นการพนันสลากกินรวบ เพราะการที่ตำรวจปลอมตัวไปขอซื้อสลากกินรวบจากจำเลยเป็นการกระทำเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 230/2504) หรือกรณีเป็นสายลับให้ตำรวจถ้อยคำของสายลับซึ่งมิได้เป็นผู้ต้องหา นั้น ฟังเป็นพยานได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 715/2520) แต่ทั้งนี้ต้องมีใช่เป็นการแกล้งชักชวนพยานหลักฐาน เช่น แกล้งยัดยาเสพติดแก่ผู้ต้องหาหรือ นำธนบัตรที่จำเลยมีอยู่มาอ้างว่าเป็นธนบัตรที่ขายยาเสพติดไป ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มีชอบด้วยประการอื่นใดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

²⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 110.

การที่ศาลยอมรับฟังการแสวงหาพยานหลักฐานเหล่านี้ นั้น สืบเนื่องมาจากว่าความผิดบางอย่างหาพยานหลักฐานยาก เนื่องจากมีการกระทำที่หลบ ๆ ซ่อน ๆ และลึกลับ เช่น การซื้อขายยาเสพติด การจับคนเรียกค่าไถ่ เล่นการพนันสลากรินรวบ หรือการค้าประเวณี จำเป็นอย่างยิ่ง ที่เจ้าพนักงานตำรวจผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จึงต้องทำการเป็นสายลับหรือปลอมตัวเป็นบุคคลธรรมดาเพื่อล่อให้กระทำความผิด จึงจะได้พยานหลักฐานมาเป็นพยานในคดี แต่อย่างไรก็ตาม ก็คงเป็นการรับว่าต้องปรากฏว่ามีพยานสายลับเหล่านี้ ซึ่งจำเป็นต้องมีหลักฐานรายงานประกอบในสำนวน ตั้งแต่การเริ่มต้นสืบสวน ซึ่งรายงานดังกล่าวต้องมอบให้กับผู้บังคับบัญชาในระดับที่เชื่อถือได้ และของกลางที่จะใช้ล่อซื้อจะต้องเป็นธนบัตรของทางการที่ขึ้นทะเบียนเป็นหลักฐานไว้แล้ว การออกปฏิบัติหน้าที่และการนำของกลางออกใช้ล่อให้กระทำความผิดต้องมีการลงบันทึกประจำวันไว้ และสมุดบันทึกประจำวันเล่มนี้ ต้องเก็บไว้พิเศษ โดยผู้ลงบันทึกและผู้เก็บรักษาสมุดบันทึกประจำวันต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรระดับสูงที่น่าเชื่อถือได้ และสามารถตรวจสอบได้ด้วย

3.3.6 การตรวจสอบปากคำผู้ต้องหา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือผู้ต้องหาถูกจับซึ่งหน้าที่หรือตามหมายจับและส่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีหรือกรณีผู้ต้องหามอบตัวต่อพนักงานสอบสวนเอง เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาแล้ว ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 241 ซึ่งบัญญัติว่า "ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมและวรรคสองที่บัญญัติว่า ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้"

สิทธิการมีทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวน เป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติ หากพนักงานสอบสวนละเลย ผู้ต้องหาสามารถฟ้องพนักงานสอบสวนหรือยกขึ้นต่อสู้คดีในศาลได้ ตามสิทธิที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง

การมีทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนผู้ต้องหานั้น เป็นสิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ทำให้ผู้ต้องหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และเป็นมาตรการตรวจสอบการสอบสวนผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนว่าได้กระทำโดยบริสุทธิ์ ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือให้สัญญา

เพื่อให้ผู้ต้องหายอมให้การ ซึ่งเป็นหลักประกันแก่ผู้ต้องหาที่ได้รับการปฏิบัติโดยชอบธรรมจากพนักงานสอบสวน เพราะมีพยานร่วมอยู่ในการสอบสวนด้วย

โดยความเป็นจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันไม่ได้ห้ามการมีทนายความในระหว่างการสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติการสอบสวนผู้ต้องหาส่วนใหญ่ไม่มีทนายความนั่งฟังการสอบสวน³⁰

ตามรัฐธรรมนูญใหม่ มาตรา 242 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว" ในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 ให้สิทธิเฉพาะจำเลยบางกรณีที่จะได้รับความช่วยเหลือไว้ เมื่อสิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือโดยรัฐออกค่าใช้จ่าย เป็นสวัสดิการของรัฐอย่างหนึ่ง ประกอบด้วยสิทธิผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญจึงต้องปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องในเรื่องนี้

3.3.7 หน้าที่พนักงานสอบสวนในการสอบสวนผู้ต้องหา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา ดังนี้

- ก. สิทธิที่เขาพบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
- ข. สิทธิที่เขา มีสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร
- ค. สิทธิที่เขาได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

3.3.8 การสอบสวนผู้ต้องหา

พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา คือ ต้องบอกให้ผู้ต้องหาทราบว่าการกล่าวหาเขาว่ากระทำความผิดอะไร เมื่อไร และกระทำผิดอย่างไร และต้องบอกผู้ต้องหาทราบว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวานั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีของศาลได้

ฎีกาที่ 2873/2531 ในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาว่า จำเลยมียาเสพติดให้โทษกัญชาไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายโดยไม่

³⁰ ณรงค์ ใจหาญ และคณะผู้วิจัย, รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี (เอกสารอัดสำเนา) , 2540, หน้า 206.

ได้รับอนุญาต และได้สอบสวนความผิดดังกล่าวแล้ว จึงยอมถือได้ว่าความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษกัญชาไว้ในครอบครองที่โจทก์ฟ้องได้มีการสอบสวนความผิดแล้วด้วย เพราะการมีไว้เพื่อจำหน่ายและจำหน่ายนั้น ย่อมต้องมีไว้ในครอบครองด้วย

การสอบสวนผู้ต้องหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำ หรือจัดให้การใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือขู่ เชิญหรือให้สัญญากับผู้ต้องหาเพื่อจูงใจเขาให้การอย่างใดในเรื่องที่ต่องหา นั้นซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ตกเป็นผู้ต้องหาตามหลักการที่ว่าบุคคลต้องถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะสามารถพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ (innocent presumption) ผลคือผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใด ก็ให้บันทึกไว้เช่นนั้น ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้บันทึกไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ดอนท้าย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา บัญญัติ "ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา" และวรรคสอง "ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เชิญ ล่อลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้"

หลักกฎหมายนี้มีที่มาจากสภานิติบัญญัติว่า "ไม่มีใครอาจถูกบังคับให้ต้องปรับปรัดตนเอง" (nemo tenetur prodere seipsum) อันเป็นหลักคุ้มครองผู้ต้องหา ซึ่งในต่างประเทศ เรียกว่า The privilege against self-incrimination ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การซึ่งอาจทำให้ตนต้องรับโทษ และขอให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การซึ่งอาจทำให้ตนต้องรับโทษ เพราะในคดีอาญาผู้กล่าวหาเป็นผู้อ้างว่าผู้ต้องหากระทำความผิด และขอให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาตามกฎหมาย ผู้กล่าวหาจึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์การกระทำความผิดและขอให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาตามกฎหมาย ผู้กล่าวหาจึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาจะให้ผู้ต้องหาให้การเพื่อเป็นการช่วยผู้กล่าวหาพิสูจน์ข้อความของผู้กล่าวหาอย่างไรได้ เพราะผู้ต้องหาเมื่อถูกกล่าวหา ย่อมต้องพยายามดิ้นรน เพื่อให้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหา อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ จะให้ผู้ต้องหาให้การเป็นปฏิปักษ์กับตนเอง ซึ่งเป็นการหาหลักฐานจากตัวผู้ต้องหา ย่อมเป็นการผิดศีลธรรมและจะหวังให้ผู้ต้องหาให้การตรงกับความจริงย่อมไม่ได้ แม้จะให้ผู้ต้องหาสาบานตัวแล้วก็ตามผู้ต้องหาต้องพยายามให้การตรงกันข้ามกับพฤติการณ์ตามที่ผู้กล่าวหากกล่าวหาหรืออย่างน้อยก็ต้องพยายามต่อเติมดัดแปลงเรื่องราวให้ตนเองพ้นผิด หลักกฎหมายดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายที่ประเทศเจริญแล้วยอมรับนับถือกันแล้วว่า รัฐ

ยอมไม่หาพยานหลักฐานเอาจากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดซึ่งจะต้องถูกลงโทษ³¹ และในหลักนี้ ตามกฎหมายอังกฤษมิใช่แต่ตัวผู้ต้องหาเท่านั้น ย่อมรวมถึงคู่สมรสของผู้ต้องหา ผู้ต้องหาร่วม และคู่สมรสของผู้ต้องหา³² ในประเทศสหรัฐอเมริกาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 5 Fifth Amendment กำหนดว่า "ไม่มีบุคคลใดจะถูกบังคับในคดีอาญา เพื่อให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง" มาใช้ควบคุมการสอบสวนของตำรวจและควบคุมการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่ง Justice White ได้กล่าวได้ว่า การดำเนินคดีอาญาของศาลในสหรัฐอเมริกา เมื่อคำรับสารภาพรับฟังไม่ได้เพราะความสมัครใจแล้วจะถูกคุ้มครองตาม Fifth Amendment ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา อันเป็นหลักเบื้องต้นของ Common Law ในเรื่องการรับฟังคำรับสารภาพที่จะต้องได้มาโดยอิสระปราศจากการถูกบังคับในการให้ปากคำที่เป็นปฏิบัติต่อตนเอง และหลักการนี้ต่อมาได้รับการยอมรับและมีผลบังคับใช้ในมลรัฐด้วย

หลักการเรื่องการให้การด้วยความสมัครใจของผู้ต้องหาได้กลายเป็นหลักสำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในนานาประเทศที่ป้องกันผู้ต้องหาจากการบังคับหรือการชักชวนโดยไม่สมควร ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ

การที่จะมีมาตราป้องกันมิให้มีการบังคับให้การจึงจำเป็นต้องมีหลักไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยฝ่าฝืนการสมัครใจของผู้ให้การ ซึ่งการให้การโดยไม่สมัครใจจะนำไปสู่ความไม่น่าเชื่อถือของถ้อยคำที่ให้และเป็นเหตุให้การค้นหาความจริงผิดพลาดไป ซึ่งหลักนี้ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งบทมาตรานี้ เมื่อผู้ต้องหาตกเป็นจำเลยในชั้นศาล ก็อาจยกขึ้นต่อสู้คดีในศาล ว่าคำให้การชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนได้มาโดยการขู่บังคับ ล่อลวง หรือให้สัญญาได้

³¹ ไพจิตร ปุญญพันธ์. "โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน". คุลพาท เล่ม 2 ปีที่ 11 (กุมภาพันธ์) หน้า 3.

³² โสภณ รัตนากร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 169.

บทที่ 3

บทวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมาย

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มยิ่งขึ้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากความต้องการของบุคคลที่ประสงค์ใช้ยาเพิ่มมากขึ้น ดังมีผู้กล่าวว่า ยาไม่ได้วิ่งไปหาคนที่ซื้อแต่คนที่ซื้อกลับวิ่งไปหา ยา จึงทำให้เกิดการซื้อขายคล่อง ขายดีเป็นเทน้ำเทท่า เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เมื่อวิเคราะห์สังคมพื้นฐานเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งประการหนึ่ง คือ การแพร่ระบาดเข้ามาในกลุ่มเด็กนักเรียนมากที่สุด รองลงไปคือกลุ่มของกรรมกร จะเห็นว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ถูกบีบคั้นให้ต้องใช้จ่าย เพราะต้องการที่จะเอาชนะปัญหา ไม่ว่าจะเป็ปัญหาด้านการเรียนที่บรรดาโรงเรียนทั้งหลายมุ่งยึดยึดยึดวิชาการยึดยึดยึดการบ้าน ผู้ปกครองยึดยึดให้ต่อสู้เอาจริงเอาจัง แข่งขันกันเพื่อเรียนต่อในมหาวิทยาลัยดี ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาวะร่างกายและจิตใจของเด็กเลย จะเห็นว่ากลุ่มเด็กนักเรียนที่หันมาสนใจยาเสพติด โดยเฉพาะยาเสพติดประเภทยาบ้าเป็นกลุ่มของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมมีมากกว่ากลุ่มที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่า เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ประการที่น่าสนใจอย่างยิ่งน่าจะเป็นเพราะเป็นช่วงที่ครูอาจารย์ทั้งหลายให้วิชาความรู้ ใ้ทำงานมากกว่าช่วงปกติ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่สังคม หรือสถาบันการศึกษาควรจะได้หันมาแก้ไขจุดนี้บ้าง ผู้เขียนจึงขอกล่าวไว้เพียงสั้น ๆ เพียงเท่านี้

สำหรับการแก้ไขปลายเหตุ หรือการป้องกันปราบปรามยาเสพติด โดยมาตรการทางกฎหมายนั้น ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ขึ้นใหม่ ทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนมีเพิ่มขึ้น และในทางตรงข้ามการปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐค่อนข้างจะถูกจำกัดลง เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจไปรบกวนสิทธิของประชาชนผู้บริสุทธิ์ เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นที่เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องกระทำเพื่อป้องกันปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดอันเป็นภัยร้ายแรงแล้ว ก็ยากที่จะตัดสินใจว่าจะให้มีน้ำหนักไปในทางใด เพราะความต้องการที่จะปราบปรามยาเสพติดมีสูงพอ ๆ กับความต้องการที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งสิทธิของประชาชนไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์โดยชี้ให้

เห็นว่า ทำอย่างไรการปราบปรามยาเสพติดจึงจะกระทำได้โดยเด็ดขาด และชอบด้วยกฎหมาย และกฎหมายซึ่งจะต้องบัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญควรมีลักษณะอย่างไร โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับด้านการป้องกันปราบปรามยาเสพติดในกระบวนการก่อนฟ้อง คือ การจับ การค้น การสอบสวน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพทันต่อผู้ประกอบการด้านนี้

ภายหลังจากรัฐบาลได้ทำการปฏิรูปการเมืองแล้ว จึงได้จัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง และเป็นประชาธิปไตยเยี่ยงนานอารยะประเทศ เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนอย่างจริงจัง และใช้ได้ในทางปฏิบัติ กับให้มีการควบคุมการใช้อำนาจของข้าราชการทุกระดับ เพื่อให้มีความสุจริต ยุติธรรม และมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบันประเทศอยู่ในภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจรุนแรงมากกว่าในครั้งใด ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางสังคมต่อประชาชนทุกหมู่เหล่าทุกชนชั้นต่าง ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย ปัญหาการว่างงาน ความยาก ความจำเป็นและภาวะแวดล้อม มีผลต่อสุขภาพจิตสร้างปัญหาแก่สังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความไม่สงบในรูปแบบต่าง ๆ ความไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และปัญหายาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นยาบ้า เฮโรอีน กัญชาฝิ่นและสารระเหย มีแนวโน้มจะขยายตัวรุนแรง เนื่องจากการประสบปัญหาเศรษฐกิจ ดังกล่าวของประชาชนคนไทย การตกงาน ความมีหนี้สิน ย่อมก่อให้เกิดความตึงเครียดมากขึ้น จึงมีแนวโน้มที่จะใช้ยาเสพติดเข้าช่วยมากขึ้น แนวโน้มการค้ายาเสพติดย่อมมากขึ้นด้วย ปัญหายาเสพติดจึงเป็นปัญหาสำคัญในการรักษาความปลอดภัยของสังคมของตำรวจ ในสภาพดังกล่าวจึงเป็นปัญหาคำสั่งเป็นห่วงหากเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอำนาจทางกฎหมาย จะใช้อำนาจในทางที่ล่วงเลยละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้

1. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพกับมาตรการการปราบปรามยาเสพติด

จากสภาพการระบาดของยาเสพติดที่กล่าวแล้วนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามจึงมักอ้างความจำเป็นในการใช้กำลังเข้าปราบปราม โดยเน้นความรวดเร็ว เฉียบพลัน และหลายครั้งที่ใช้ความรุนแรงเกินความจำเป็น กล่าวคือ กระทำการโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น กรณีการทำวิสามัญฆาตกรรม รายที่เกิดขึ้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี การที่หน่วยปราบปรามยาเสพติด กรมตำรวจ ป.ป.ส. จำนวน 120 คน เข้าตรวจค้นสถานบันเทิง "เอ็กซ์เจ ผับ" ย่านหัวหมาก จับผู้เกี่ยวข้องในผับจำนวน กว่า 294 คน

ซึ่งกำลังสนุกสนานอยู่กับอาหาร เครื่องดื่มและดนตรี เสียงเพลง กักตัวไว้ บังคับให้ บัสสาวะใส่ภาชนะที่เจ้าหน้าที่ที่เตรียมมานำไปตรวจบัสสาวะหาสารเสพติด โดยการเข้า ตรวจค้นครั้งดังกล่าวมีการใช้อาวุธปืนยิงขู่ผู้ขับขี่จำนวน 2 นัด เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2540 เวลา 04.00 นาฬิกา โดยให้แขกผู้มาเที่ยวสถานที่ดังกล่าวในขณะนั้น เขียนข้อความในกระดาษที่เตรียมมา มีข้อความว่า ยินยอมให้เจ้าหน้าที่ที่มาปิดล้อมตรวจค้นใน ขณะนั้น ทำการตรวจบัสสาวะของตน เพื่อตรวจหาสารเสพติดในร่างกายตน การกระทำ นั้นล้วนแต่เป็นการกระทำที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ในขณะนั้นให้กระทำได้โดยชอบ แม้จะอ้างเหตุว่าเป็นการป้องกันปราบปรามยาเสพติด แต่ล้วนเป็นการกระทำโดย ละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ได้รับความคุ้มครองตามกรอบการปกครองในระบบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 4 ที่บัญญัติว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และ เสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง" การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะเจ้า หน้าที่ตำรวจบางหน่วยงานดังกล่าว ย่อมเป็นการกระทำที่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของ ราษฎร และเป็นการละเลยไม่สนใจต่อสิทธิพื้นฐานของประชาชน กระทำการใด ๆ ตาม ชอบใจ จึงจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้บังคับบัญชา และรัฐบาลต้องดูแลแก้ไข อบรมและคัดเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่ในหน่วยที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน เป็นผู้ที่เข้า ใจกระบวนการอันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ถ่องแท้ เพื่อสามารถปรับปรุง การทำงานและนโยบายให้สอดคล้องกับปรัชญาความคิดห่วงแหนสิทธิเสรีภาพของบุคคล และสนองตอบต่อเป้าหมายเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ปราบปรามยาเสพติด เพื่อ ประโยชน์ของส่วนรวม โดยไม่ใช่มีจรรยาวิธึอ้างเป็นเหตุเพื่อปิดบังการทำความผิดต่อ กฎหมายเสียเอง แม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับได้ในบางครั้งว่าการละเมิดสิทธิเสรีภาพของ ประชาชน เพื่อเป็นการป้องกันปราบปรามการกระทำผิด แต่ก็ต้องเป็นกรณีโดยอาศัย อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ที่สามารถ แสดงต่อประชาชนได้อย่างโปร่งใสว่าเป็นกรณีจำเป็นแท้จริง ซึ่งบางกรณีนั้นประชาชน ส่วนใหญ่ย่อมยอมเสียสละสิทธิเสรีภาพบางส่วนได้ แต่ก็ต้องไม่ใช่กรณีที่กระทบ กระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญกำหนดและเจ้าหน้าที่ตำรวจต้อง มีมาตรการที่รัดกุม ได้ผลในทางปฏิบัติ และเสมอภาค มิใช่เป็นการอาศัยอำนาจความ เป็นเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจไปในทางที่มีชอบ หรือเป็นการกระทำตามชอบใจ โดยต้องคำนึง ถึงบทบัญญัติมาตรา 26 แห่งรัฐธรรมนูญ ที่บัญญัติว่า "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ ทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐ

รัฐธรรมนูญนี้” และบุคคลผู้ซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ทำการละเมิดสิทธิ ย่อมสามารถยกสิทธิมนุษยชน เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีได้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 28 แห่งรัฐธรรมนูญ ความว่า

“บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

นอกจากนี้กรณีอื่นเกี่ยวกับสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้¹

1.1 หลักรัฐธรรมนูญที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์

รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายมีความมุ่งหมายที่จะประกันสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของราษฎรจากการใช้อำนาจตามชอบใจของรัฐ เพื่อให้ความมุ่งหมายดังกล่าวบรรลุผล รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพอันราษฎรแต่ละคนจำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนไว้อย่างชัดเจน จริงอยู่รัฐบาลอาจจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของราษฎรแต่ละคนได้ ทั้งนี้เพื่อมิให้ราษฎรแต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปในลักษณะที่เป็นการก้าว ก้าว หรือทำลายสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวม อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติขอบเขตอำนาจของรัฐในอันที่จะจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้อย่างชัดเจนว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของราษฎรแต่ละคน จะกระทำได้ก็แต่โดยการอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งตราขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา อันประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากความยินยอมโดยตรงและทางอ้อมของราษฎร และรัฐบาลจะจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของราษฎรแต่ละคนได้เพียงเท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น²

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 170.

² สมยศ เชื้อไทย และวราภรณ์ วิศรุตพิชญ์. “แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย”. วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 14 ฉบับที่ 3 กันยายน 2527, น.49.

ในบรรดาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎรจากการใช้อำนาจตามชอบใจของรัฐบาลนั้น หลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐบาลจะพรากสิทธิในชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของเอกชนคนใดคนหนึ่งได้ ก็ต่อเมื่อรัฐบาลสามารถพิสูจน์ได้ว่าเอกชนนั้นได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในขณะกระทำ บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้เท่านั้น นับว่าเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งหลักหนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้บัญญัติวางหลักการดังกล่าวไว้ในมาตรา 33 ความว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด”

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวได้ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของราษฎรแต่ละคนจากการใช้อำนาจตามชอบใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

ในประการแรก รัฐจะปฏิบัติต่อบุคคลใดเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า บุคคลนั้นได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติไว้เป็นความผิด และกำหนดโทษไว้

ประการที่สอง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้กล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดทางอาญา มีหน้าที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดทางอาญาจริง

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการกระทำใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขัดหรือแย้งกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าว ย่อมไม่มีผลบังคับ³

จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายที่กำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญานี้ นอกจากจะถือหลักเช่นเดียวกับหน้าที่นำสืบในคดีแพ่งที่ว่า ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นมีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาสืบให้เห็นว่าข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างเกิดขึ้นจริงแล้ว การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองหลักที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ยิ่งทำให้

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6.

หน้าที่นำสืบของผู้กล่าวหาในคดีอาญานักห่วงยิ่งกว่าหน้าที่นำสืบในคดีแพ่งมาก ทั้งนี้ เพราะผลบังคับของหลักรัฐธรรมนูญดังกล่าวทำให้บุคคลผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นพิสูจน์ว่าตนไม่ได้กระทำความผิดตามที่ตนถูกกล่าวหา ยิ่งกว่านั้น หากพยานหลักฐานที่ผู้กล่าวหานำมาสืบยังไม่เพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง หรือยังมีข้อสงสัยในบางประการ ศาลย่อมจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย (in dubio pro reo)

อย่างไรก็ตาม หากจะบังคับตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวอย่างเคร่งครัดแล้ว ย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดว่าการปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาบางประเภทเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะมีกรณีเกิดขึ้นเสมอว่า อาชญากรมักจะไม่หลบหนีพยานหลักฐานแห่งการกระทำความผิดของตน เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจจะหาพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ได้มีข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริงได้โดยตรง คงมีแต่เพียงพยานหลักฐานที่ยืนยันว่ามีข้อเท็จจริงบางอย่างบางประการได้เกิดขึ้น และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นจะนำไปสู่ข้อสรุปว่า ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดทางอาญาน่าจะเกิดขึ้นจริงอีกทอดหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงมีความพยายามที่จะผ่อนคลายความเคร่งครัดของหลักรัฐธรรมนูญดังกล่าวลง โดยยอมรับว่ากฎหมายอาจจะกำหนดข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดอาญาได้ กล่าวคือ กฎหมายอาจบัญญัติว่าเมื่อข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ให้สันนิษฐานว่าบุคคลได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญาฐานใดฐานหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อพระราชบัญญัตินี้..... ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงดูการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะ หรืองานนักขัตฤกษ์ หรือในที่สาธารณะสถาน” หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ มาตรา 8 บัญญัติให้สันนิษฐานว่าผู้ที่อยู่ในที่ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ข้อความที่ว่าบุคคลอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อพระราชบัญญัติการพนัน หรือที่ว่าอยู่ในที่ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ ในทางตำราเรียกว่าข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐาน ส่วนข้อความที่ว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย หรือที่ว่า เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์นั้น ในทางตำราเรียกว่าข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานว่าได้เกิดขึ้น ปัญหาที่มีอยู่ว่า ข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาในคดีอาญาจะต้องมีลักษณะอย่างไร จึงจะไม่ทำให้หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากความหมายไป ต่อปัญหานี้ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกาได้เคยมีคำพิพากษาว่า กฎหมายที่กำหนดข้อสันนิษฐานเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ไม่ขัด

หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนั้นมีลักษณะ 3 ประการ ประกอบกัน กล่าวคือ

1. มีความสัมพันธ์ในเชิงที่มีเหตุผล และเป็นไปตามธรรมชาติระหว่างข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานและข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานว่าได้เกิดขึ้นซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ของบุคคลทั่วไป
2. จำเลยสามารถที่จะเข้าถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานว่าเกิดขึ้นมากกว่าผู้กล่าวหา
3. ยอมให้จำเลยนำพยานหลักฐานมาสืบหากล้างได้ว่า แม้จะมีข้อสันนิษฐานที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เกิดขึ้นจริง ดนก็ไม่ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดอาญา⁴

กล่าวโดยสรุป ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกายอมให้กฎหมายบัญญัติวางข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาได้ ในกรณีที่เป็นความผิดทางอาญานั้น ผู้ถูกกล่าวหาสามารถเข้าถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดได้มากกว่าผู้กล่าวหา อีกทั้งข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานตามที่กฎหมายบัญญัติไว้นั้น วิทยุชนมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญาจริงประการหนึ่ง และกฎหมายที่บัญญัติวางข้อสันนิษฐานเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้นำพยานหลักฐานมาสืบหากล้างได้เสมอว่า แม้ผู้กล่าวหาจะสามารถพิสูจน์ได้ว่า ข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานได้เกิดขึ้นจริง ดนมิได้กระทำความผิดทางอาญาตามที่กฎหมายสันนิษฐาน

จะเห็นได้ว่าหลักการที่ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา นำมาใช้ในการพิจารณาร่างกฎหมายที่บัญญัติวางข้อสันนิษฐานเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น แท้ที่จริงแล้วก็คือหลักการเดียวกันกับการพิจารณาพยานแวดล้อมกรณีในกฎหมายลักษณะพยานนั่นเอง ที่เป็นยอมรับกันโดยทั่วไปในกฎหมายลักษณะพยานว่า แม้โจทก์จะไม่สามารถนำพยานหลักฐานมานำสืบให้เห็นได้โดยตรงว่าข้อเท็จจริงเป็นประเด็นโต้แย้งในคดีเกิดขึ้นจริงก็ตาม แต่ถ้าโจทก์สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบให้เห็นได้ว่ามีข้อเท็จจริงบางอย่างบางประการเกิดขึ้นแล้ว วิทยุชนมีเหตุอันควรสรุปได้ว่า ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นโต้แย้งในคดีได้เกิดขึ้น ศาลก็อาจจะรับฟังพยานหลักฐาน

⁴ Charles E. Torcia (ed), Wharton's Criminal Evidence, Rochester, N.Y. : The Lawyers Cooperative Publishing Co., 1972, pp.89-90.

ของโจทก์ แล้วสรุปว่าข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นโต้แย้งในคดีได้เกิดขึ้นจริงได้ เช่นในคดีที่ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายในป่าละเมาะแห่งหนึ่ง โจทก์ไม่สามารถ นำพยานบุคคล ผู้เห็นว่าจำเลยข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายมาเบิกความต่อศาลได้ แต่ โจทก์สามารถนำพยานบุคคลมาเบิกความให้ศาลเชื่อได้ว่า ตนเห็นจำเลยกำลังเดินออกมาจากพงหญ้าด้วยท่าทางที่ลุกลี้ลুকหลาน ดังนั้นหากจำเลยไม่ได้แสดงพยานหลักฐานอะไร ให้ศาลเห็นเป็นอย่างอื่นได้เลย ศาลก็สามารถจะฟังว่าจำเลยเป็นผู้กระทำการข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายได้ ทั้งนี้เพราะจากข้อเท็จจริงเท่าที่โจทก์นำสืบได้ว่า จำเลยเดินออกมาจากพงหญ้าด้วยท่าทางลุกลี้ลুকหลานนี้ วิทยุชุมชนทั้งหลาย ย่อมมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า จำเลยน่าจะเป็นผู้ข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย

จากหลักรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบันนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะหน่วยงานป้องกันปราบปรามยาเสพติดจึงต้องพึงใช้ความระมัดระวัง ในการปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงสิทธิมนุษยชนของบุคคล การขอตรวจค้น จับกุมบุคคล โดยเพียงแต่สงสัยว่าเป็นผู้นำจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงยังเป็นเหตุผลที่ไม่เพียงพอ และการกระทำดังกล่าวอาจจะทำให้เจ้าหน้าที่ถูกฟ้องเป็นคดีอาญาแล้ว ผลการกระทำอาจมีผลให้การปฏิบัติอาจเป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบันไม่มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย เว้นแต่การกระทำนั้นวิทยุชุมชนทั่วไปมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกตรวจค้น จับกุม ได้กระทำความผิดจริง เช่น พบบุคคลนั้นออกจากบ้านพักอันเป็นสถานที่ที่มีการลักลอบทำการจำหน่ายยาเสพติด จึงขอทำการตรวจค้นและพบยาเสพติด ในตัว มิใช่ว่าอ้างเพียงแต่ในระหว่างการตรวจท้องที่พบผู้ต้องสงสัยผ่านมามีอาการพิรุณ โดยไม่สามารถอธิบายว่าอาการดังกล่าวมีลักษณะเป็นเช่นใด ซึ่งการตรวจค้นดังกล่าวมัก จะมีการครหาว่ามีการยึดเยียดความผิด โดยสร้างหลักฐานเท็จขึ้นว่ามีการค้นพบยาเสพติดจากตัวผู้ที่ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับเป็นผู้ยึดเยียดยาเสพติดให้กับผู้ถูกจับกุม กรณีการกล่าวหาว่าจำหน่ายยาเสพติดผู้ถูกจับ ก็มักจะร้องเรียนกล่าวหาว่าธนบัตรที่ได้มานั้น มิได้ค้นพบจากตัวของผู้ถูกจับ

⁵ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์, 2527

1.2 หลักการตรวจสอบพยานหลักฐาน

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะได้ผลอย่างเป็นจริงได้นั้น บุคคลในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรู้ความสามารถและจิตวิญญาณที่ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรม หน้าที่ประการหนึ่งที่สำคัญคือการวิเคราะห์ตรวจสอบพยานหลักฐาน เพื่อตรวจสอบว่าพยานหลักฐานนั้น ได้มาโดยถูกต้องรับฟังได้หรือไม่เพียงใด ก่อนที่จะนำเข้าสู่สำนวนการสอบสวน สำหรับหลักการตรวจสอบพยานหลักฐานในประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบการพิจารณาคดีอาญาโดยให้ลูกขุนวินิจฉัยข้อเท็จจริง จึงให้ความสำคัญกับขั้นตอนของพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ในทุกขั้นตอน สำหรับประเทศฝรั่งเศสในคดีสำคัญจะมีการให้ความสำคัญกับการตรวจสอบพยานหลักฐานโดยศาล หรือผู้พิพากษาสอบสวนจะเป็นผู้มีหน้าที่กลั่นกรองพยานหลักฐานในเบื้องต้นก่อนนำพยานหลักฐานนั้นเข้าสู่การพิจารณาของศาลตัดสินซึ่งจะมีการตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งในชั้นพิจารณา โดยผู้พิพากษาศาลตัดสินคดีและลูกขุนในคดีนั้น ซึ่งเป็นหลักอันสำคัญในการตรวจสอบถึงความชอบของพยานหลักฐานและเป็นหลักสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่สำหรับประเทศไทยบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสอบพยานหลักฐานที่บัญญัติไว้ค่อนข้างน้อยและไม่มบบทบัญญัติถึงรายละเอียดทำให้หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานไม่ชัดเจน ซึ่งเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายและแม้แต่ศาลยุติธรรมก็ไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญมากนักกับการกลั่นกรองพยานหลักฐานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ จึงทำให้เกิดปัญหาของการรับฟังพยานหลักฐาน และแนวทางเพื่อให้ผู้ปฏิบัติยึดถือปฏิบัติได้⁶

การที่ศาลจะวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้นั้น จะต้องพิจารณาวิเคราะห์ถึงพยานหลักฐานที่คู่ความนำเข้าสู่ ซึ่งพยานหลักฐานอย่างไรที่จะนำเข้าสู่ได้หรือไม่นั้นจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการสืบพยาน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 วางหลักเกณฑ์ว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิด หรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชู เชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวล

⁶ นายศุภชัย เกียรติเฉลิมพร, "การตรวจสอบพยานหลักฐานโดยศาลก่อนการพิจารณาคดีอาญา". วิทยานิพนธ์ภาควิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2536, p.91.

กฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน" จากบทบัญญัติของกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้าง ๆ โดยไม่ได้กล่าวถึงการรับฟังพยานหลักฐานว่าพยานหลักฐานใดที่จะกล่าวอ้างได้หรือไม่ เพราะหากวิเคราะห์ถึงบทกฎหมายดังกล่าวในข้อที่ว่า "พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำสัญญา ขู่เข็ญหลอกลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น" ซึ่งคู่ความจะอ้างพยานหลักฐานเช่นนี้ไม่ได้ตามข้อจำกัดท้ายมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ต้องถือว่าเป็น "บทตัดพยาน" (Exclusionary Rule) ที่คู่ความไม่สามารถนำพยานหลักฐานชนิดนี้เข้าสืบได้เป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีถ้ามีการแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวในชั้นสอบสวน เช่น มีการทรมาน ซ่อม บังคับ หรือขู่เข็ญให้ผู้ต้องหารับสารภาพ หรือมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จต่าง ๆ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 144/2470 วินิจฉัยว่า "การที่ผู้ต้องหารับสารภาพเพราะถูกพนักงานสอบสวนกดขี่ และเขียนให้รับ คำรับนั้นฟังไม่ได้" จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้จะเห็นได้ว่าการที่ผู้ต้องหารับสารภาพก็เพื่อมิให้ถูกเขียนต่อไป จึงมิใช่เป็นการรับสารภาพด้วยความสมัครใจ ซึ่งถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบ ดังนั้นจะนำคำรับสารภาพนี้มาพิสูจน์ข้อเท็จจริงใด ๆ หรือนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมสามารถหยิบยกปัญหาดังกล่าวขึ้นต่อสู้ มิให้มีการนำพยานหลักฐานดังกล่าวในชั้นสอบสวนเข้าสืบเป็นพยานในคดี เพราะการกระทำดังกล่าวย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 31 ในเรื่องสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายซึ่งวรรคสองของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ บัญญัติว่า "การทรมานทารุณกรรม... จะกระทำมิได้..." และมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญนี้ซึ่งบัญญัติว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง" การได้พยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบนี้ ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่ไม่น่าเชื่อถือ (unreliable) ทั้งนี้เพราะคนบริสุทธิ์อาจต้องยอมรับสารภาพ ถ้าถูกเจ้าพนักงานใช้กำลังบังคับ แต่ในปัจจุบันกระบวนการในการแสวงหาพยานหลักฐานและการรวบรวมพยานหลักฐานจะไม่มี การเปิดเผยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบถึงพยานหลักฐานที่จะใช้ยันผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ล่วงหน้า ผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงไม่มีโอกาสได้ทราบก่อนล่วงหน้าว่าจะมีการนำพยานหลักฐานใดมาใช้ยืนยันว่าจำเลยได้กระทำความผิด ทำให้จำเลยต้องเสียเปรียบรัฐ เพราะไม่สามารถจะล่วงรู้หรือตรวจสอบพยานหลักฐานที่จะอ้างอิงเพื่อพิสูจน์ความผิดของเขาว่ามีความถูกต้องแท้จริงเพียงใด

การแก้ไขปัญหาคความไม่เป็นธรรมดังกล่าวในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำเอากระบวนการพิจารณาการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณามาใช้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ล่วงรู้ หรือตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนพิจารณาทั้ง

นี้เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยกับผลประโยชน์ของสังคม ในขณะเดียวกัน ซึ่งแนวความคิดนี้ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติอยู่ในประเทศที่ใช้ ระบบกฎหมาย Civil Law

สำหรับประเทศไทย หลักในเรื่องนี้ยังมีได้มีการปฏิบัติกันเมื่อมีรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้มาประกาศใช้ ซึ่งสาระสำคัญในรัฐธรรมนูญนี้คือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนอย่างจริงจัง จึงสมควรนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อ นำเอากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนการพิจารณามาใช้ ทั้งนี้ภายใต้ สภาวะทางสังคม เศรษฐกิจการเมือง ตลอดจนระบบกฎหมายและแนวนโยบายของ ประเทศไทยประกอบด้วย เพื่อให้การค้นหาความจริงในคดีอาญาสามารถดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับต่างประเทศ⁷ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ และไม่มีอุปสรรคต่อการทำงานของเจ้าพนักงาน เพราะเป็นเรื่องตรวจสอบพยานหลักฐานภายหลังการจับกุมแล้ว

2. มาตรการตรวจค้นและจับกุม การสอบสวน กับรัฐธรรมนูญ

ปัญหาสำคัญของการดำเนินคดีอาญา ซึ่งกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนมากที่สุด ก็คือ "การตรวจค้นและการจับกุม" เพราะหากมาตรการในการกลั่น กรองไม่ดีพอ ก็อาจจะทำการตรวจค้น จับกุมผู้บริสุทธิ์ได้ และจะนำไปสู่มาตรการอื่น ๆ ที่ละเมิดสิทธิบุคคล คือ การควบคุม การสอบสวน และการปล่อยตัวชั่วคราว การนำตัว ไปขอให้ศาลออกหมายขังระหว่างสอบสวน จนกระทั่งสรุปสำนวนนำความเห็นเสนอไป ยังพนักงานอัยการ เพื่อมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง

แม้ในที่สุดพนักงานอัยการอาจมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง ปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือ ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ปล่อยตัวจำเลยไป แต่การตรวจค้นจับกุมและถูก ควบคุมตัวถูกจับระหว่างการสอบสวนและระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ย่อมมีผลต่อ สภาพทางสังคมของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรง และก่อความเดือดร้อนแสนสาหัสแก่ผู้ บริสุทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้ยากไร้ ที่ไม่มีหลักทรัพย์มาใช้เป็นหลักประกันใน การปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และในชั้นศาล

⁷ กาญจนา ตรีแสน . "การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา". วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ดังนั้น การตรวจค้นและการจับกุมซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงควรมีหลักเกณฑ์ให้เป็นไปอย่างรัดกุม มีเหตุผลเพียงพอ มีการถ่วงรอกจากฝ่ายอื่น ๆ และควรใช้วิธีการควบคุมตัวหรือขังเฉพาะในกรณีจำเป็นเท่านั้น

2.1 การสืบสวนก่อนการตรวจค้นและจับกุม

ข้อบกพร่องประการสำคัญของการตรวจค้นและจับกุมเท่าที่เป็นมาคือ ก่อนการตรวจค้นและจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจมักมิได้ทำการสืบสวนหาพยานหลักฐานให้มีเหตุน่าเชื่อเพียงพอว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ มักจะทำการตรวจค้นเมื่อเจ้าหน้าที่เพียงแต่มีความสงสัยเท่านั้น และมักจะจับทันทีที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ

การตรวจค้นและจับกุมโดยมิได้มีการสืบสวนหาพยานหลักฐานอย่างเพียงพอ อาจมีการตรวจค้นและจับกุมผู้บริสุทธิ์ การนำหลักฐานที่ได้มาจากการตรวจค้นและการสืบสวนหาพยานหลักฐานภายหลังการจับกุม ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างรีบเร่ง ไม่แน่นแฟ้นรัดกุมเท่าที่ควรโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่ผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ซึ่งกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวชั้นพนักงานสอบสวนและการขอให้ศาลออกหมายขังระหว่างสอบสวน ตามมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอยู่จำกัด การที่พยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนกระทำการอย่างรีบเร่งและไม่มั่นคงพอ อาจเป็นการปรักปรำผู้บริสุทธิ์ หรือหากผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง แต่การรวบรวมพยานหลักฐานอย่างไม่รอบคอบอาจมีผลให้พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง หรือศาลอาจมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง เนื่องจากพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนไม่พอฟ้องหรือไม่เพียงพอที่จะให้ศาลพิพากษาลงโทษก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากการรับโทษตามกฎหมายได้

2.2 การถ่วงรอกก่อนการตรวจค้นและจับกุม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 31 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้"

การจับกุม คမ်းขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำได้อันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย"

มาตรา 35 "บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบ ครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ ครอบครองหรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย" และมาตรา 238 แห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า "ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้น ได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

รัฐธรรมนูญกำหนดการจับ การค้นบุคคล การค้นเคหสถาน และการค้นที่ รโหฐานจะกระทำมิได้โดยต้องเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำมีอำนาจ และอำนาจที่ ให้กระทำนั้นต้องมีบทกฎหมายบัญญัติรับรองกรณีหนึ่ง และอีกกรณีหนึ่งจะต้องมีคำสั่ง ศาล หรือมีหมายของศาล ทั้งนี้ เพื่อให้มีการถ่วงดุลโดยหน่วยงานศาล ว่ามีเหตุผลและ พยานหลักฐานพอในการค้น การจับหรือไม่ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ ประชาชน

ดังนั้น ภายหลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 แล้ว เจ้าหน้าที่ ของรัฐผู้ทำการตรวจค้นและจับกุม จะต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้อำนาจหน้าที่ดัง กล่าว การจะตรวจค้น จับกุม โดยไม่มีหมาย โดยอ้างเหตุยกเว้นที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังที่เคยปฏิบัติมาเก่าก่อนจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า เป็นกรณีจำเป็นและเร่งด่วนและมีเหตุที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา และต้องเป็นกรณีตีความโดยเคร่งครัดด้วย มิฉะนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ นั้นอาจเป็นการกระทำโดยมิชอบและอาจต้องถูกฟ้องร้องได้

2.2.1 การค้น

การค้นเป็นการมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้า พนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินการ การค้นเป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กล่าวคือ ในกรณีเป็น การค้นสถานที่ การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิเจ้าบ้านและในกรณีการค้นตัว บุคคล การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิส่วนบุคคลหรือเสรีภาพในร่างกาย เพื่อเป็น

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้วางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการค้นไว้ เพื่อความเป็นเสรีนิยมของกฎหมาย⁸

2.2.1.1 การค้นในที่รโหฐาน

การค้นในที่รโหฐาน หมายถึงการค้นในที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถาน บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา คำว่า "สาธารณสถาน" ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้คำนิยามไว้ว่า "หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้" ที่รโหฐานจึงหมายถึงที่ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น เคหสถาน ที่รโหฐานควรเป็นที่ที่ทุกคนอยู่ได้อย่างสงบและปลอดภัยจากการรบกวนจากภายนอก รวมถึงการปลอดภัยจากการถูกรบกวนจากอำนาจรัฐ⁹

การค้นในที่รโหฐาน จึงเป็นการค้นสถานที่โดยการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อหาตัวบุคคลหรือเพื่อหาสิ่งของ

การค้นเพื่อหาตัวบุคคล อาจเป็นกระทำเพื่อจับกุมตัวบุคคลหรือเพื่อช่วยบุคคลซึ่งถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง โดยมีชอบด้วยกฎหมาย

ส่วนการค้นเพื่อหาสิ่งของ อาจเป็นการค้นเพื่อหาพยานหลักฐาน หรือเพื่อบังคับการตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาล

รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 มาตรา 238 บัญญัติว่า "ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น..." ดังนั้น การค้นในที่รโหฐานจึงต้องมีหมายค้น ทั้งนี้เนื่องจากการค้นในที่รโหฐานเป็นการรบกวนสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นฝ่ายปกครอง จึงควรต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุลโดยหน่วยงานอื่น ถึงเหตุที่จะต้องมีการค้น การค้นจึงกระทำได้เฉพาะกรณีที่มีหมายศาลและศาลจะออกหมายค้นได้เฉพาะเมื่อพิจารณาแล้วมีเหตุดังต่อไปนี้

⁸ ดร.คณิต ณ นคร กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร บริษัท พิมพ์ดี จำกัด 2536, หน้า 153.

⁹ Ibid p.140.

(1) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน ได้
สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา

(2) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยผิดกฎหมายหรือ
มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด

(3) เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วย
กฎหมาย

(4) เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ

(5) เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาลในกรณีที่จะพบ
หรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

การค้นในที่รโหฐานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. การค้นในที่รโหฐานต้องมีหมายค้น

การค้นในที่รโหฐานโดยหลักต้องมีหมายค้น เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ การค้น
ในที่รโหฐานจึงกระทำได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น คือ

(1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน

(2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับ หนีเข้าไปหรือมี
เหตุ อันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐาน นั้น

(4) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำผิดได้ซ่อน
หรืออยู่ในนั้นประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการนั้นซุกซ่อนจะเอาหมายค้น
มาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(5) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับ
หรือจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ

ข. การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำในเวลากลางวัน

การค้นในที่รโหฐานโดยหลักต้องกระทำในเวลากลางวัน คือ ระหว่างพระ
อาทิตย์ขึ้นและตก ทั้งนี้เพราะที่รโหฐานควรเป็นที่ที่ทุกคนอยู่ได้อย่างสงบสุข และปลอดภัย
จากการรบกวนจากภายนอก รวมทั้งจากการรบกวนจากอำนาจรัฐ อย่างไรก็ตามในกรณี
ต่อไปนี้การค้นในเวลากลางคืนย่อมกระทำได้ คือ

(1) เมื่อลงมือค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลาง
คืนก็ได้

(2) ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือซึ่งมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้นในเวลากลางคืนก็ได้

(3) การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญจะทำในเวลากลางคืนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตพิเศษจากอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อการค้นในจังหวัดนั้น และหัวหน้าในการค้นนั้นต้องเป็นนายอำเภอหรือนายตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ข้อยกเว้นที่จะค้นได้ในเวลากลางคืนดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่ากรณีเป็นความจำเป็นกรณีตาม (1) นั้นเป็นเรื่องตรงไปตรงมา การหยุดชะงักอาจไม่เป็นผลดีกับทั้งส่วนรัฐและเอกชนส่วนกรณีตาม (2) นั้น เป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง คือ หากเน้นเข้าไปย่อมจะเสียหายอย่างมากต่อการดำเนินคดีหรือความปลอดภัยของประชาชน หรือของรัฐซึ่งต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป¹⁰

กรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 675/2483 พลตำรวจจะเข้าค้นหรือจับในที่รโหฐานเวลากลางคืนได้ โดยไม่มีหมายจับก็แต่ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินยิ่งเท่านั้น กรณีมีและกินสุราเกินปริมาณเพียงเล็กน้อย พลตำรวจจับของกลางไว้ได้แล้ว จำเลยวิ่งขึ้นเรือน ซึ่งพลตำรวจก็รู้ว่าเป็นเรือนของจำเลย และไม่ปรากฏว่าจำเลยชุกซ่อนหรือหลบหนีไปไหน ดังนี้ ไม่เรียกว่าเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง ที่จะเข้าจับกุมในบ้านเรือนจำเลยกลางคืนได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 548/2487 มีผู้ไปแจ้งสืบตำรวจเวลากลางคืนว่า มีผู้สูบบุหรี่อยู่ในบ้าน นายสืบตำรวจจึงไปที่บ้านดังกล่าวในเวลากลางคืนนั้น และเห็นคนกำลังสูบบุหรี่อยู่ในบ้าน ดังนี้มิใช่เป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่งจนไม่สามารถออกหมายจับหมายค้นได้ทันทั่วทั้งที่ นายสืบตำรวจย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปทำการจับกุมโดยไม่มีหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 719/2501 ตำรวจสงสัยว่าจำเลยจะกินสุราเถื่อน จึงเข้าไปจับไม่เรียกว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า และไม่เป็เหตุฉุกเฉินอย่างยิ่ง ตำรวจตามเข้าไปจับบนเรือนในที่รโหฐานในเวลากลางคืน โดยไม่มีหมายค้นไม่ได้ จำเลยใช้สากกระเบือตีตำรวจ ไม่เป็นการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่

¹⁰ Ibid, p.155.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 187/2507 จำเลยกระทำผิดซึ่งหน้าในความผิดลหุโทษในเวลากลางคืน แล้วหลบหนีเข้าบ้านจำเลยซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจผู้ไล่จับรู้จักกันอย่างดีแล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยจะหลบหนีต่อไปอีก ไม่ถือว่าเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง ตามความในมาตรา 96(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานตำรวจผู้ไล่จับไม่มีอำนาจเข้าไปจับกุมจำเลยในบ้านเรือนจำเลยอันเป็นที่รโหฐานได้ การกระทำที่จำเลยเงี้ยวมีดจะฟันตำรวจที่เข้ามาจับ ถือว่าเป็นการป้องกันสิทธิของจำเลยให้พ้นจากภัยอันตรายพอสมควรแก่เหตุ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 162/2510 ในคดีที่ข้อเท็จจริงมีเพียงว่า มีผู้มาแจ้งความ (ในข้อหาชิงทรัพย์) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2508 สายลับแจ้งว่าจำเลยกลับมาอนบ้าน เจ้าพนักงานจึงไปจับจำเลย เข้าจับเวลา 05.40 นาฬิกา ไม่ปรากฏว่ามีการขออนุญาตพิเศษจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือไม่อาจขอได้ทันเพราะเหตุใด เช่นนี้ คดีไม่พอจะฟังว่าเป็นการฉุกเฉินอย่างยิ่ง ฉะนั้น การที่เจ้าพนักงานจับจำเลยในที่รโหฐานในเวลากลางคืน จึงไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้ หากจำเลยต่อสู้ จำเลยก็ไม่มี ความผิดฐานสูัดขวางเจ้าพนักงาน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 706/2506 ความผิดลหุโทษซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 50 บาท แม้กระทำซึ่งหน้าแต่เมื่อเจ้าพนักงานรู้จักหลักแหล่งของผู้กระทำผิดก็ไม่ใช่กรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง ซึ่งเจ้าพนักงานจะทำการจับกุมในที่รโหฐานในเวลากลางคืนได้

กรณี que ถือว่าไม่ใช่ที่รโหฐาน คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2024/2497 สถานที่บนขบวนรถไฟโดยสารไม่ใช่ที่รโหฐาน แต่เป็นที่สาธารณะสถาน เจ้าพนักงานสรรพสามิตค้นจับฝิ่นในที่ดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น และไม่จำเป็นต้องค้นในเวลากลางวันหรือแสดงความบริสุทธิ์ก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 96 และ มาตรา 102

กรณี que ถือว่าเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 698/2516 คินเกิดเหตุมีการลักลอบเล่นการพนันบนบ้านอันเป็นที่รโหฐาน ผู้เสียหายกับพวกซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ แต่ไม่ใช่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ได้รับคำสั่งให้ไปจับกุม ได้พากันไปยังบ้านที่เกิดเหตุแต่ไม่มีหมายจับหรือหมายค้นไปด้วย ไปถึงบ้านที่เกิดเหตุแอบดูเห็นคนหลายคนกำลังเล่นการพนันกันอยู่ กรณีเช่นนี้ ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลง ขณะเกิดเหตุมีคนบนเรือนประมาณ 50 คน

ทั้งที่กำลังเล่นและมีได้เล่นการพนัน ถ้าปล่อยให้เนิ่นช้าไปโดยไม่จับทันที ก็อาจจับผู้กระทำความผิดไม่ได้เลย เพราะปนเปกันอยู่มาก พยานหลักฐานต่าง ๆ ก็อาจสูญหายหรือถูกทำลาย จึงเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง ผู้เสียหายกับพวกจึงมีอำนาจเข้าไปในบ้านที่เกิดเหตุอันเป็นที่รื้อฐานในเวลากลางคืน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 96(2) และมีอำนาจจับผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 92 (2) ประกอบด้วยมาตรา 81 (1) และ 80

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดพฤติการณ์อันเกี่ยวกับความผิดและพิจารณาในแง่พยานหลักฐานด้วย¹¹

ส่วนตาม (3) นั้น ความหมายของคำว่า "ผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญ" มีความหมายถึงผู้ที่กระทำความผิดที่โดยลักษณะของคดีหรือลักษณะของการกระทำเป็นที่สันนิษฐานความสงบสุขของประชาชนเป็นอย่างมาก¹²

ค. การค้นในที่รื้อฐานต้องจำกัดสิ่งของและบุคคล

การค้นเป็นการกระทำของรัฐที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยหลักการค้นจะกระทำได้แต่เฉพาะเพื่อหาตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นคือ

(1) ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์หรือยับยั้งผู้ต้องหาหรือจำเลย

(2) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้นมีอำนาจจับตัวบุคคลหรือสิ่งของอื่นที่ค้นนั้นได้เมื่อมีหมายอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า

การค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่งตาม (1) นั้น ในบางกรณีอาจมีความจำเป็นต้องกระทำเพราะกรณีนั้นข้อเท็จจริงยังไม่แน่ชัดที่จะระบุสิ่งของลงไปได้ และจากกรณีตาม (1) ที่ว่า "น่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์ หรือยับยั้งผู้ต้องหาหรือจำเลย" นั้น แสดงให้เห็นด้วยว่าตามกฎหมายเจ้าพนักงานจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (objectivity) ด้วย¹³

¹¹ Ibid p.157.

¹² Ibid

¹³ Ibid p.158.

ง. วิธีปฏิบัติในการค้นในที่รโหฐาน

การค้นในที่รโหฐานเป็นมาตรการจำเป็นในการดำเนินคดีอาญา แต่การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานควรจะต้องกระทำโดยละม่อมและสมควรแก่เหตุ ทั้งนี้เพราะการค้นกระทบต่อสิทธิเจ้าบ้านหรือสิทธิที่จะอยู่อย่างสงบสุขของบุคคลในบ้านของเขา เหตุนี้กฎหมายจึงได้กำหนดวิธีปฏิบัติในการค้นในที่รโหฐานไว้หลายประการดังต่อไปนี้

(1) เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจสั่งเจ้าของหรือคนอยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะค้น ให้ยอมให้เข้าไปโดยไม่หวงห้าม อีกทั้งให้ความสะดวกตามสมควรทุกประการ ในอันที่จะจัดการตามหมาย แต่เจ้าพนักงานต้องแสดงหมาย หรือถ้าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายก็ต้องแสดงนามและตำแหน่ง

(2) เจ้าของที่รโหฐานหรือคนอยู่ในที่รโหฐานไม่ยินยอมให้เข้าไปเจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นเจ้าพนักงานจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือนหน้าต่าง รั้วหรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้

(3) ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลซึ่งอยู่ในที่ซึ่งค้นจะขัดขวาง ถึงกับทำให้การค้นไร้ผล เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจเอาตัวผู้นั้นควบคุมไว้หรือให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงาน ในขณะที่ทำการค้นเท่าที่จำเป็น เพื่อมิให้ขัดขวางถึงกับทำให้การค้นนั้นไร้ผล

(4) ในการค้นที่รโหฐาน เจ้าพนักงานต้องพยายามมิให้มีการเสียหายและกระจัดกระจายเท่าที่จะทำได้

(5) ในกรณีค้นหาสิ่งของที่หาย ถ้าพอทำได้เจ้าพนักงานจะให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งของนั้น หรือผู้แทนของเขาไปกับตนในการค้นนั้นด้วยก็ได้

(6) ก่อนลงมือค้นที่รโหฐาน เจ้าพนักงานผู้ค้นต้องแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อนและเท่าที่สามารถทำได้ให้ค้นต่อหน้าผู้ปกครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวของผู้นั้น หรือถ้าหาบุคคลเช่นกล่าวนั้นไม่ได้ ก็ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอร้องมาเป็นพยาน

(7) การค้นที่อยู่หรือสำนักงานของผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุมหรือขังอยู่ให้กระทำต่อหน้าผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่สามารถหรือไม่ตั้งใจมากำกับ จะตั้งผู้แทนหรือให้พยานมากำกับก็ได้ ถ้าผู้แทนหรือพยานไม่มีให้ค้นต่อหน้าบุคคลในครอบครัวหรือต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคน ซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอร้องมาเป็นพยาน

สำหรับพยานกำกับในการค้นตาม (7) มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า "การที่เจ้าพนักงานตำรวจค้นบ้านโจทก์ต่อหน้าคนในบ้านคนหนึ่ง ซึ่งตบอกรั้งสองข้าง และหูหนวกกับบุคคลอีกคนหนึ่งที่ได้เชิญมาเป็นพยานในการตรวจค้นด้วยนั้น เมื่อไม่ได้ความว่าเจ้าพนักงานตำรวจสามารถทำการตรวจค้นต่อหน้าคนอื่นนอกจากที่กล่าวแล้วได้ จึงอาจเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจกระทำเท่าที่สามารถจะทำได้ และไม่อาจจะหาบุคคลอื่นใดมาเป็นพยานในการค้นมากไปกว่านั้น ถือได้ว่าเป็นการค้นที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 102 แล้ว" ซึ่งแสดงว่าบทบัญญัติมาตรา 102 มิใช่ "บทบัญญัติที่เป็นบทบังคับ" แต่เป็น "บทบัญญัติที่เป็นข้อปฏิบัติ"¹⁴

จ. วิธีปฏิบัติอันต่อเนื่องจากการค้น

ภายหลังจากการค้นแล้ว เมื่อได้สิ่งของที่ยึดได้ในการค้น จะต้องห่อหรือบรรจุหีบห่อติดตราไว้ หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ¹⁵

เมื่อเสร็จสิ้นการค้นแล้ว เจ้าพนักงานผู้ค้นต้องบันทึกรายละเอียดแห่งการค้น และสิ่งของที่ค้นได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้ บันทึกการค้นและบัญชีของนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานฟัง แล้วให้ผู้ นั้นลงลายมือชื่อไว้¹⁶

เจ้าพนักงานที่ค้นโดยมีหมาย ต้องรีบส่งบันทึกการค้นและบัญชีสิ่งของที่ค้น ได้พร้อมด้วยสิ่งของที่ยึดมานั้น ถ้าพอจะส่งได้ไปยังผู้ออกหมายหรือเจ้าพนักงานอื่นตามที่กำหนดไว้ในหมาย

ในกรณีที่ค้นโดยไม่มีหมายโดยเจ้าพนักงานอื่นซึ่งไม่ใช่พนักงานสอบสวนให้ส่งบันทึกบัญชีและสิ่งของไปยังพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ใด ซึ่งต้องการสิ่งเหล่านั้น¹⁷

โดยที่การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อเป็นหลักฐาน กฎหมายจึงกำหนดให้จัดทำบันทึกการค้น จัดทำบัญชีรายละเอียดสิ่งของที่ค้น ได้ลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่หากไม่ได้ทำก็ไม่ทำให้การค้นนั้นเสียไป เช่น คำ

¹⁴ Ibid p.160.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 101.

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 103.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 104.

วินิจฉัยของศาลฎีกาที่ 837/2483 "ข้อปฏิบัติในบทมาตรา 102, 103 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นแต่กำหนดวิธีการอันหนึ่งที่เจ้าพนักงานจะต้องกระทำ ไม่ได้บังคับว่าถ้าไม่ปฏิบัติตามนั้นแล้วจะไม่ให้ฟังเสียเลยว่าได้ค้นของกลางได้ที่บ้านจำเลย"

ดังนั้นแสดงว่าบทบัญญัติมาตรานี้ตามความเห็นของศาลฎีกาเป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อปฏิบัติ มิใช่บทบัญญัติที่เป็นบทบังคับอันจะมีผลให้พยานหลักฐานที่ได้มานั้นเป็นพยานหลักฐานที่มีชอบห้ามรับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

2.2.1.2 การค้นตัวบุคคล

การค้นตัวบุคคลเป็นการกระทำอันมีวัตถุประสงค์เพื่อยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี เพื่อปราบปรามอาชญากรรม หรือเพื่อระงับเหตุร้าย แต่การกระทำของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพบุคคล ดังนั้น รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 มาตรา 31 วรรคสาม จึงบัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน ดังนี้ การจับ คุ่มขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการค้นตัวบุคคลมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 ดังนี้

"ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด"

ก. การค้นตัวบุคคล

การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะ เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำการเพื่อการระงับเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้น และเพื่อปราบปรามอาชญากรรม ที่สาธารณะสถานนั้นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(3) ให้คำวิเคราะห์ศัพท์ไว้ว่า หมายถึง สถานที่ซึ่งมิใช่ที่รโหฐาน แต่เป็นสถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

ที่สาธารณสถานไม่จำเป็นจะต้องเป็นสถานที่ซึ่งจัดมีไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เท่านั้น แต่เป็นสถานที่ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วได้จัดมีไว้เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ยิ่งกว่าเพื่อให้เอกชนได้ใช้ประโยชน์ สถานที่ซึ่งคนจำนวนมากไปเยี่ยมชมได้และง่ายต่อประชาชนใกล้เคียงที่จะไปเยี่ยมชมได้ก็เป็นสาธารณสถาน เช่น สวนสาธารณะ ชายหาดสาธารณะ สถานที่ซึ่งประชาชนมีประโยชน์เกี่ยวข้องในด้านความมั่นคงปลอดภัย อนามัย ศิลธรรมจรรยา และสวัสดิการ เป็นที่สาธารณสถาน เช่น หลุมหลบภัย โรงพยาบาล วัดวาอาราม สถานที่ซึ่งเปิดสำหรับประชาชนและสถานที่ซึ่งประชาชนมาชุมนุมกัน หรือผ่านไปมาได้ ก็เป็นสาธารณสถาน¹⁸

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 883/2520 ห้องโถงในสถานการค้าประเวณีผิดกฎหมายเวลารับแขกมาเที่ยวเป็นสาธารณสถานซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าได้ พลตำรวจมีอำนาจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93

การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณสถานเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเฉพาะและจะกระทำได้อันเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลที่จะถูกค้นนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 640/2492 ตำรวจลาราชการไปตระต่างท้องที่คงมีอำนาจตรวจค้นบุคคลในสาธารณะได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 แม้การตรวจค้นนั้นจะอยู่นอกท้องที่ของตนก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1082/2507 ค้นจำเลยกับพวกขณะยืนชูป้ายกันที่หลังสถานีรถไฟโดยผู้ค้นเป็นเจ้าของพนักงานตำรวจได้ติดตามคนร้ายปล้นทรัพย์หนีข้ามท้องที่มา และได้ร่วมกับตำรวจในท้องที่ทำการติดตาม และมีเหตุสงสัยอันควรที่จะทำการค้น คือ สงสัยว่าจะมีอาวุธปืนและของผิดกฎหมายเช่นนี้ ทำการค้นจำเลยได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น

¹⁸ ดร.คณิต ณ นคร op.cit pp. 162-164.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1152/2521 วิจารณ์กำลังเดินอยู่ในทางสาธารณะคนหนึ่งเป็นผู้ต้องหาของตำรวจ มีผู้แจ้งบุคคลเหล่านั้นจะไปทำผิดเป็นเหตุควรสงสัยว่าจะทำความผิดและมีอาวุธที่จะนำไปใช้ทำผิด นายตำรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93

การค้นบุคคลโดยไม่มีเหตุอันสมควร เจ้าพนักงานผู้กระทำการอาจมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และสำหรับพยานหลักฐานที่ได้มาโดยกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการค้นบุคคลนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น ความหมายของข้อความว่า "โดยมิชอบด้วยประการอื่น" ก็คือพยานหลักฐานซึ่งเพียงแต่มิได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายไม่ร้ายแรงแต่ได้มาโดยมิชอบเท่านั้น ดังนั้นพยานหลักฐานเช่น พยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดยการค้น การยึดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ค้นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัย พยานหลักฐานนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลไม่รับฟังเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานลงโทษจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 857/2482 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยมีสุราเถื่อนอยู่ในความครอบครอง ศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ยกฟ้องโจทก์ เพราะเหตุผลประการหนึ่ง คือ เจ้าพนักงานซึ่งมิใช่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ทำการค้นบ้านจำเลยโดยไม่มีหมายค้น และมีใช้กรณีฉุกเฉิน การค้นจึงมิชอบด้วยกฎหมาย

ตามฎีกาฉบับนี้แม้ศาลฎีกาจะมีได้อ้างมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่กรณีศาลยกฟ้องโจทก์ก็แสดงว่า ศาลฎีกาไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานซึ่งได้มาจากการค้นที่มิชอบด้วยกฎหมายนี้ นั่น ศาลไทยไม่ถือเคร่งครัดแน่นอนตายตัว เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 837/2483 ดีความคำว่า "โดยมิชอบ" ให้แคบลง โดยในคดีนี้เจ้าพนักงานผู้บังคับมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 102 และ มาตรา 103 คือ มิได้บันทึกรายละเอียดแห่งการค้นและสิ่งของที่ค้นได้ ศาลอุทธรณ์จึงไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้น และพิพากษายกฟ้องโจทก์ ซึ่งแสดงว่าศาลอุทธรณ์เห็นว่าการฝ่าฝืนมาตรา 102 และ มาตรา 103 นั้น เป็นการกระทำซึ่งได้พยานหลักฐานมาโดยมิชอบตามความหมายของมาตรา 226 แต่

ศาลฎีกามีความเห็นต่างจากศาลอุทธรณ์โดยเห็นว่าข้อบัญญัติในมาตรา 102 และ มาตรา 103 เป็นแค่กำหนดวิธีการอันหนึ่งที่เจ้าพนักงานจะต้องกระทำ ไม่ได้บังคับว่าถ้าไม่ปฏิบัติตามแล้วจะไม่ให้ฟังเสียเลยว่าได้ค้นของกลางที่บ้านจำเลยซึ่งเห็นได้ว่าศาลฎีกาตีความคำว่า "โดยมิชอบ" ตามมาตรา 226 ให้แคบลง กล่าวคือ ไม่รวมกรณีฝ่าฝืนมาตรา 102 และ มาตรา 103 ด้วย

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา หลักสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ หลัก Exclusionary Rule¹⁹ เป็นมาตรการที่ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติขึ้นเพื่อบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย โดยให้ศาลปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐานใด ๆ ในคดีอาญา ซึ่งได้มาโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 4 The Fourth Amendment ซึ่งมีใจความว่า สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย บ้านเรือน เอกสาร ทรัพย์สินให้พ้นจากการค้นจับหรือยึด โดยไม่มีเหตุอันสมควร มีอาจจะละเมิดหมายเช่นนั้นจะออกได้ต่อเมื่อปรากฏเหตุอันน่าเชื่อถือ ประกอบกับได้มีการสาบานให้ถ้อยคำรับรอง โดยจะต้องระบุสถานที่ที่จะถูกค้นตัวบุคคลหรือสิ่งของที่จะจับหรือยึดด้วย โดยศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้เริ่มต้นวางบรรทัดฐานของหลักการดังกล่าวในคดี Week V United States (1914) โดยตัดสินว่า พยานหลักฐานใด ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลาง ได้มาโดยฝ่าฝืนต่อ The Fourth Amendment มีอาจใช้อ้างอิงในศาลรัฐบาลกลางได้²⁰

ต่อมาศาลสหรัฐอเมริกาได้ขยายหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบในคำวินิจฉัยคดี Silverthorne Lumber Co. V United States (1920) โดยขยายหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบออกไปครอบคลุมถึงผลของการนั้นต่อ ๆ มาที่ได้มาโดยทางอ้อมจะเสียไปทั้งสิ้น โดยถือว่าเป็น Fruit of the poisonous tree หรือหลักผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ โดยคำวินิจฉัยของศาลในคดีนี้ว่าพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบถือเป็นหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบด้วย ซึ่งศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้²¹

¹⁹ หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ.

²⁰ วิสาร พันธนะ. วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา, หน้า 49.

²¹ พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 105.

2.2.2 การจับ

การจับเป็นการกระทำเพื่อจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการที่จะไปไหนมาไหนโดยปราศจากการถูกจำกัดขอบเขต และเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในร่างกายตามรัฐธรรมนูญ การจับจึงต้องกระทำโดยมีกฎหมายให้การรับรองโดยชอบและต้องกระทำตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยปกติต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น เว้นแต่ในบางที่กฎหมายให้อำนาจแก่ราษฎรทำการจับบุคคลได้ด้วย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 กำหนดว่า "ในคดีอาญาการจับและคุมขังบุคคลใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ..." แม้ว่าปัจจุบันยังได้รับการยกเว้นเพราะมีบทเฉพาะกาล แต่ภายใน 5 ปี จะต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด ดังนั้นการจับกุมจะต้องได้รับคำสั่งหรือหมายศาลนั้น ส่วนจับด้วยเหตุซึ่งหน้านั้นมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้แล้วค่อนข้างมีปัญหาน้อยที่เป็นปัญหาคือในเรื่องเหตุอย่างอื่นให้จับได้ โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ... คืออะไรบ้าง มีกฎหมายเดิมบัญญัติไว้หรือไม่ บางเรื่องหากมีความจำเป็นก็จะต้องมีการตรากฎหมายใหม่ให้จับได้โดยไม่มีหมายจับ สำหรับในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ดังนั้นปัญหาที่จะนำมาวิเคราะห์จึงพอแยกออกได้ ดังนี้

- (1) การจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามคำสั่ง หรือหมายศาล
- (2) การจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในการกระทำความผิดซึ่งหน้า

(1) การจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามคำสั่ง หรือหมายของศาล

ตามวรรคสองของมาตรา 237 ได้บัญญัติว่า "หมายจับ" หรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

(1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง ที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ (ปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติว่าความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่จะเป็นเหตุแห่งการออกหมายจับได้) หรือ

(2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นด้วย

จึงเห็นได้ว่าในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากจะจับกุมผู้กระทำความผิด โดยวิธีขอให้ศาลออกหมายจับจะต้องมีเหตุ 2 ประการ คือ มีหลักฐานว่าเขาจะกระทำความผิด โดยมีอัตราโทษร้ายแรงประการหนึ่ง หรือมีเหตุเชื่อว่าจะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีทั้งผู้เสพ ผู้ค้า ซึ่งผู้เสพน้อยผู้นั้นต่อไปการจับกุมผู้เสพยาเสพติดอาจจะต้องขอให้ศาลออกหมายจับได้ยาก เพราะมีอัตราโทษน้อยจะอ้างเหตุตาม (1) คงจะไม่ได้ ดังนั้นตามกฎหมายควรจะคำนึงถึงว่ากรณีจะจับกุมผู้เสพยาเสพติด แม้จะมีโทษน้อยก็ควรจะมีการยกเว้นให้เป็นเหตุที่ออกหมายจับได้เช่นเดียวกัน เป็นเรื่องที่จะต้องออกกฎหมายให้สอดคล้อง มิฉะนั้นปัญหาผู้เสพยาเสพติดก็จะจับได้เฉพาะความผิดซึ่งหน้าเท่านั้น ทำให้การปราบปรามความผิดเกี่ยวกับผู้เสพยาเสพติดไม่ได้ผลเท่าที่ควร เป็นเรื่องที่ยังออกกฎหมายรองรับ มาตรา 237 วรรคสอง (1) ให้คำนึงถึงปัญหานี้ด้วย ส่วนสาเหตุการออกหมายจับตาม (2) สำหรับในความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดที่ว่ามีหลักฐานว่าผู้นั้นน่าจะกระทำความผิด (เสพ) และจะหลบหนี แล้วขอให้ศาลออกหมายจับนั้น ในทางปฏิบัติคงจะทำได้ยาก เพราะการเสพยาใช้เวลาอย่างน้อยคงจะไม่ทันที่จะขอหมายจับ ดังนั้นการจับกุมคงใช้วิธีจับในกรณีเหตุซึ่งหน้า แต่ก็เป็นการเสี่ยงต่อตัวผู้จับ หากไม่ได้ของกลางขณะเสพหรือไม่สามารถนำผู้ต้องสงสัยส่งตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ ฉะนั้นเหตุแห่งการออกหมายจับตาม (2) จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นยากในทางปฏิบัติ

(2) การจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาศัยเหตุความผิดซึ่งหน้า

เป็นการจับกุมโดยไม่ต้องมีหมายจับของศาล ดังนั้นการพิจารณาว่าการจับกุมอย่างไร จึงจะถือเป็นเหตุซึ่งหน้า เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80 ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสด ๆ

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาดังระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณี ดังนี้

(1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำ โดยมีเสียงร้องเอะอะ

(2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำความผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้น และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีร่องรอยพิรุณให้เห็น ประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

ดังนั้น ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มักเกิดเป็นปัญหาในเรื่องการจับจึงมีอยู่มาก เพราะหากพบของกลางที่เป็นยาเสพติดอยู่กับผู้ใดก็ย่อมถือเป็นความผิดซึ่งหน้า เจ้าพนักงาน จึงจับกุมได้ในทันที จึงเกิดเป็นกรณีที่มีการยึดของกลางให้กับผู้ถูกจับโดยที่เขาไม่ผิด หรือพบของกลางในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เจ้าพนักงานได้กล่าวหาว่าเป็นของผู้ถูกจับทั้งที่อาจเป็นของคนอื่นมาทักไว้แล้วหลบหนีไปแต่เจ้าพนักงานได้กล่าวหาและจับกุมผู้ที่อยู่ใกล้เคียงไว้ก่อน ซึ่งมีปรากฏอยู่บ่อย ๆ และสุดท้ายคดีก็สั่งไม่ฟ้องเป็นเหตุให้ประชาชนเหล่านั้นถูกริดรอนสิทธิหรืออีกตัวอย่างหนึ่งที่มักพบเห็นบ่อย ๆ เช่น การไปค้นบ้านพบยาเสพติดอยู่ในบ้านซึ่งความจริงเป็นของบุคคลที่อาศัยในบ้าน อาจเป็นบุตรหลานในบ้าน แต่ขณะนั้น ไม่อยู่บ้าน เจ้าพนักงานจึงจับกุมเจ้าบ้านที่ไม่รู้เรื่องมาก่อนไปส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดี หรือถูกกล่าวหาเพราะพบของกลางในบ้าน ในกรณีเช่นนี้ เจ้าพนักงานจำเป็นที่จะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม หรือสืบสวนให้แน่ชัดเสียก่อน

ในการกล่าวหาในความผิดซึ่งหน้านั้น เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานเพราะในเรื่องนั้น ๆ แทบจะไม่ต้องสืบสวนมาก่อนเลยก็สามารถจับกุมได้ บางครั้งก็จับผิดตัวได้เช่นกัน แต่ก็จำเป็นที่จะต้องนำตัวผู้ถูกจับนั้นเข้าสู่กระบวนการสอบสวน หากสอบสวนแล้วพบว่าเขาไม่ได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนก็อาจมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้นั้น แล้วเสนอสำนวนให้อัยการพิจารณา เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นฟ้องด้วยก็จะสั่งไม่ฟ้องผู้นั้นไปตามกระบวนการทางกฎหมาย แต่ในระหว่างที่ถูกดำเนินคดีอยู่นั้น เขาจะต้องถูกควบคุมตัวหรือต้องมีประกันตัวในระหว่างสอบสวน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เห็นว่าเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเขาต้องถูกริดรอนสิทธิเพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) ให้ความหมายของคำว่า "ผู้ต้องหา" หมายถึงบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล เพียงแต่ถูกกล่าวหาเท่านั้น บุคคลนั้นจะตกเป็นผู้ต้องหาทันที เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาแล้วเขาอาจถูกจับ ถูกควบคุมตัว ถูกนำตัวไปสอบสวน ฯลฯ ทั้งที่ผู้นั้นมิได้กระทำความผิดเพียงแต่อาจถูกกลั่นแกล้งกล่าวหา หรือเพราะเหตุการณ์ที่ประจวบเหมาะ ทำให้เขาต้องสงสัยว่ากระทำความผิด เข้าหลักกฎหมายในเรื่องความผิดซึ่งหน้าก็ได้

ข้อสังเกต ในเรื่องของการกล่าวหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) เพียงแต่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งมากล่าวหาว่าเขากระทำความผิด ก็มีผลสมบูรณ์ทำให้เขาตกเป็นผู้ต้องหาทันที หากเหตุที่เกิดขึ้นเป็นการกล่าวหาต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ด้วยแล้ว

ย่อมแสดงผลได้ชัดเจนว่า ไม่ก่อให้เกิดความชอบธรรมแก่ตัวผู้ถูกกล่าวหาเลย กล่าวคือ มาตรา 134 ระบุว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับบิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ และต้องบอกให้ ทราบก่อนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่านั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการ พิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างไร ก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้ การก็ให้บันทึกไว้

ฉะนั้น หากมีการกล่าวหากันในทันทีทันใดต่อหน้าพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะไม่มีโอกาสที่จะสืบสวนความจริงเบื้องต้นก่อนเลย จะต้องแจ้งข้อหาคน นั้นทันที เพราะเขาเป็นผู้ต้องหาตามคำนิยามในมาตรา 2 (2)

จึงอาจสรุปได้ว่า การจับกุมผู้ใดในความผิดซึ่งหน้าเจ้าพนักงานจะกระทำได้ โดยผลของกฎหมายในเรื่องนั้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำใดที่เป็นความผิด ซึ่งหน้าแต่การจับกุมจะต้องทำโดยสุจริตปราศจากการกลั่นแกล้งจับกุม ผู้จับจะต้องไม่ เบี่ยงเบนข้อเท็จจริงอย่างไร แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นควรจะได้พิจารณากฎหมายในเรื่องของการ ตกเป็นผู้ต้องหาว่าควรแก้ไขคำนิยามของคำว่า ผู้ต้องหาเสียใหม่ จากเดิมที่ว่า ผู้ต้องหา หมายถึงบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาลเป็นนิยามว่าผู้ ต้องหา หมายถึงบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด โดยมีหลักฐานตามสมควรว่า เขาน่าจะได้กระทำความผิดแต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล คำว่า หลักฐานตามสมควรที่กล่าว นี้ให้เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเป็นผู้ใช้ดุลพินิจ จึงจะสอดคล้องกับหลักในรัฐ ธรรมนูญ

2.2.3 การสอบสวน

การสอบสวนเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นก่อนคดีถึงศาล (ก่อน ฟ้องคดีต่อศาล) ถือเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรม การสอบสวน มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวม และควบคุมตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีที่กล่าวหาที่อาจสามารถใช้ พิสูจน์ความจริงแห่งการกระทำความผิด เพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด และเพื่อรวบรวม พยานหลักฐานที่จะพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อวัตถุประสงค์ ดังกล่าว พนักงานสอบสวนจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา ในการที่จะ ควบคุมตรวจสอบพยานหลักฐานที่รวบรวมมาว่ามีความชอบด้วยกฎหมาย และผู้ถูก กล่าวหาได้กระทำความผิดจริง ดังนั้นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน นอกจากต้อง เป็นไปตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดแล้ว ยังมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ใน

รัฐธรรมนูญในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย ตามนัยดังกล่าวพนักงานสอบสวนจึงต้องวางตัวเป็นกลาง โดยต้องถือว่าตนเองเป็นบุคลากรขั้นต้นของการดำเนินคดีอาญา มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบพยานหลักฐานให้ได้ความถูกต้องเป็นธรรม เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษอย่างจริงจังภายใต้กฎหมายและต้องมีจิตสำนึกในข้อสันนิษฐานว่าผู้ถูกจับเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง

อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจึงอาจแบ่งได้ดังนี้

อำนาจพนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และ 19 ให้พนักงานสอบสวนที่ความผิดเกิด หรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจ ทำการสอบสวนความผิดนั้น ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เกิดขึ้นในเขตสอบสวนของพนักงานสอบสวนคนใด พนักงานสอบสวนนั้นก็มีอำนาจหน้าที่ที่จะสอบสวน ทั้งนี้พนักงานสอบสวนที่มีหน้าที่จะต้องเริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใด เวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร และโดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย เว้นแต่กรณีสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา ไม่ว่าโดยสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนยังที่อื่น จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มานั้น²²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1680/2532 จำเลยเป็นพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนที่ใดเวลาใดก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 การที่จำเลยสอบถามข้อเท็จจริงบางประการจากโจทก์ที่โรงพยาบาลแล้วไปจดลงในคำให้การของโจทก์ที่สถานีตำรวจ อันเป็นที่ทำการของจำเลยในภายหลัง โดยระบุว่าสอบสวนที่สถานีตำรวจ เพียงเหตุเท่านั้นหาเป็นการทำและรับรองเอกสารอันเป็นเท็จได้

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138.

แม้ว่าตามกฎหมายพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนในเวลาใดก็ได้ แต่ก็ควรต้องคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของผู้ถูกสอบสวน การสอบสวนกันในยามดึกดื่นที่ยุ่งคิน โดยพนักงานสอบสวนหลายคนผลัดเปลี่ยนกันทำการสอบสวน ย่อมเป็นการกระทำละเมิดสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของผู้ต้องหาเป็นการไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา²³

(1) อำนาจการรวบรวมพยานหลักฐาน

การสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามำหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด

การรวบรวมพยานหลักฐานในข้อนี้ คือ พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามำหาว่า มีการกระทำความผิดตามที่ถูกล่ามำหาหรือไม่ ข้อกล่ามำหา นั้นเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ เมื่อได้ความว่าข้อกล่ามำหา นั้นมีมูลก็รวบรวมพยานหลักฐานหรือรู้ตัวผู้กระทำผิด หากรู้แล้วก็สอบสวนและสืบสวนพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดตามข้อกล่ามำหาหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเสนอความเห็นและสำนวนต่ออัยการ เพื่อสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อไป²⁴ ในการนี้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในกรณีต่อไปนี้ ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 คือ

ก. ตรวจตัวผู้เสียหาย เมื่อผู้นั้นยินยอม ในกรณีเกี่ยวกับการกล่ามำหาในคดีอาเสพติด ผู้กล่ามำหาเป็นบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การตรวจตัวผู้เสียหายจึงไม่เกิดขึ้น เพราะไม่มีเหตุจำเป็นและไม่เป็นการสมควร เพราะต้องสันนิษฐานว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำการโดยสุจริต ยุติธรรมและอยู่ภายใต้กฎหมาย

ข. การตรวจตัวผู้ต้องหา ในคดีอาเสพติด การตรวจตัวผู้ต้องหาเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อหาร่องรอยการเสพยาเสพติด การตรวจปัสสาวะของผู้ต้องหาเพื่อยืนยันว่าผู้ต้องหาได้เสพยาเสพติดหรือไม่ พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจทำได้แม้จะขึ้นใจผู้ต้องหา เพราะเป็นการจำเป็นแก่การรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของ

²³ คำกล่ามถึงนโยบายของสำนักงานอัยการสูงสุด เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร อัยการสูงสุด วันพุธที่ 28 กุมภาพันธ์ 2539.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

ผู้ต้องหาในกรณีถูกกล่าวหาว่าเสพยาเสพติด แม้ว่าในข้อหาเมียเสพติดในครอบครองนั้น ผู้ครอบครองยาเสพติดอาจจะไม่เป็นผู้เสพยาก็ได้ แต่โดยทั่วไป หากมิใช่มีไว้เพื่อจำหน่ายแล้ว ผู้ครอบครองย่อมจะมีไว้เพื่อตนเอง

ค. ตรวจสอบของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ในคดีสอบสวนเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานสอบสวนควรจะต้องออกตรวจสถานที่เกิดเหตุ จับกุม เพื่อจะได้ทราบว่า การกล่าวหาที่นั่นเป็นความจริงหรือไม่เพียงใด ซึ่งการไปตรวจสถานที่เกิดเหตุอาจได้พยานบุคคลที่เป็นชาวบ้านมาเป็นพยานซึ่งจะสามารถลบล้างความเคลงใจของประชาชนได้ ทั้งการตรวจที่เกิดเหตุอาจได้สิ่งของในที่เกิดเหตุมาประกอบสำนวนสอบสวน ทำบันทึกการตรวจที่เกิดเหตุไว้ติดสำนวน อีกประการหนึ่งคือ เอกสารรายงานการสืบสวนที่ซึ่งน่าจะต้องมีทุกคดี ก็ต้องรวบรวมเข้ามาในสำนวน เพื่อเป็นพยานหลักฐานว่ามีการสืบสวนติดตามผู้ต้องหามาก่อน และประจำวันที่เกี่ยวข้อง เช่น การออกปฏิบัติหน้าที่ รายละเอียดการตรวจค้น จับกุม ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ความจริงในคดีต้องรวบรวมไว้ในสำนวนและในคดีเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติด ซึ่งมักจะมีธนบัตรที่ใช้ล่อซื้อ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องสอบสวนว่า เป็นธนบัตรของทางราชการหรือไม่ หากไม่ได้ใช้ธนบัตรของราชการที่มีไว้ เป็นเพราะเหตุใด ซึ่งอาจแสดงข้อพิรุธในคดีซึ่งพนักงานสอบสวนควรจะต้องสอบสวนให้ได้ความจริงที่เป็นธรรมด้วย

ง. ทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลองหรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดคดีแจ้งกระຈ้างขึ้น กล่าวคือ การทำแผนที่เกิดเหตุ การถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุจับกุมตัวผู้ต้องหา การนำชี้สถานที่เกิดเหตุของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย จะสามารถใช้พิสูจน์การกระทำหรือไม่ได้กระทำความผิดตามที่มีการกล่าวหาหรือไม่ และเพื่อสามารถใช้พิสูจน์ความผิดในชั้นศาลได้ด้วยต่อไป

จ. ค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิดหรือได้ใช้หรือสงสยได้ใช้ในการกระทำผิดหรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ เช่น การตรวจค้นเพื่อหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการใช้เสพยาเสพติด

การกระทำตามข้อ ก ถึง จ ดังกล่าวนี้ พนักงานสอบสวนมักจะไม่ได้กระทำ เพราะถือว่าคดียาเสพติด ผู้กล่าวหาและพยานต่างเป็นบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรม ดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งมีความชำนาญในการเป็นพยานยากที่ผู้ต้องหาจะชักค้ำพยานให้แตกได้ การสอบสวนจึงมักเป็นไปในรูปแบบบางพนักงานสอบสวนถึงกับใช้แบบพิมพ์ใน

เครื่องคอมพิวเตอร์ในคดีอื่นก็เพียงแค่แก้ไขชื่อผู้ต้องหา วันเวลากระทำผิด สถานที่เกิด เหตุ ส่วนรายละเอียดคงเหมือนกันทุกคดี ในหลายครั้งมักลืมหักแก้ไข วันเวลา สถานที่เกิด เหตุและชื่อผู้ต้องหาจนพนักงานอัยการต้องเรียกมาแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าว

หน้าที่พนักงานสอบสวนจึงต้องมีหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบพยานหลักฐานที่ได้มาข้างต้น ให้ถูกต้องชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 คือต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชู เชิญ หลอกลวง หรือมิชอบด้วยประการอื่นใด ทั้งนี้เนื่องจากพยานหลักฐานดังกล่าวย่อมจะต้องนำมาพิสูจน์การกระทำผิดหรือไม่ของผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจึงต้องพิจารณาพยานหลักฐานดังกล่าวโดยเคร่งครัด

กรณีของพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอีกกรณีหนึ่ง คือ พยานหลักฐานที่ได้มาโดยการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การจับ ค้น ยึด โดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการค้น การยึด เช่น ไม่มีหมายค้น หมายจับ กรณีที่ต้องมีหมาย หรือโดยปราศจากเหตุอันควรในกรณีที่ไม่ต้องมีหมาย พยานหลักฐานจากการค้น ตัวผู้ต้องหาสืบเนื่องจากการจับไม่ชอบ หรือพยานหลักฐานได้มาจากการค้นเคหสถานที่ไม่ชอบ ซึ่งย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติหลัก Exclusionary Rule คือหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับกุม ตรวจค้น ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น เป็นพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลางได้มาโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ The Fourth Amendment มีอาจใช้อ้างอิงในศาลรัฐบาลกลางได้ ทั้งนี้เพื่อบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย²⁵ ดังคำพิพากษาของศาลสูงสหรัฐอเมริกาในคดี *Week. V. United States* (1914) และต่อมาในปี ค.ศ. 1920 ได้มีการขยายหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบให้กว้างออกไปอีกครอบคลุมถึงดอกผลของพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้นด้วย โดยถือว่าเป็น *Fruit of the poisonous tree* หรือหลักผลไม้มองต้นไม้ที่เป็นพิษย่อมเป็นพิษด้วย ดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของศาลในคดี *Silverthorne Lumber Co. V. United States* (1920) ซึ่งคำพิพากษาของศาลได้วินิจฉัยวางหลักกฎหมายในเรื่องนี้ว่าพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบถือเป็นหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบด้วย ซึ่งมีผลให้ศาลไม่

²⁵ สุพิศ ปรานีตผลกรัง. "การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาโดยองค์กรตุลาการในชั้นก่อนการพิจารณา". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528 หน้า 185.

ยอมรับฟังพยานหลักฐานประเภทนั้นซึ่งในศาลไทยแนวคำพิพากษาของศาลฎีกามีได้วางหลักในเรื่องนี้อย่างชัดเจนเหมือนสหรัฐอเมริกา แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 857/2482 ซึ่งโจทก์ฟ้องว่าจำเลยมีสุราเถื่อนไว้ในครอบครอง ศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ซึ่งยกฟ้องโจทก์ เพราะเหตุผลประการหนึ่ง คือ เจ้าพนักงานซึ่งมิใช่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ทำการค้นบ้านจำเลยโดยไม่มีหมายค้น และมีใช้กรณีฉุกเฉิน การค้นจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 4 รับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของบุคคล พนักงานสอบสวนจึงต้องคำนึงถึงหลักดังกล่าวโดยประกอบแนวการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ในการวิเคราะห์วินิจฉัยพยานหลักฐานที่ได้มาเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาอย่างต้องแท้ ให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดจริงมาลงโทษตามกฎหมายและเพื่อผู้ต้องหาจะได้รับการสอบสวนอย่างเป็นธรรมตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 ด้วย

(2) อำนาจการสอบปากคำผู้กล่าวหาและพยาน

ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้กล่าวหาและพยานจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่หน่วยปราบปรามยาเสพติดของรัฐ ซึ่งเป็นบุคลากรของรัฐ พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหน่วยงานตรวจสอบชั้นแรก จึงควรจะต้องทำการสอบสวนพยานบุคคลดังกล่าวให้ได้ความเป็นจริงของเหตุจับกุม และพยานหลักฐานต้องถูกต้อง ชอบธรรม และเป็นธรรม การสอบสวน จึงต้องนำตัวผู้กล่าวหาและพยานมาสอบสวนต่อหน้าพนักงานสอบสวน ทั้งนี้เพื่อเทียบเคียงกับบันทึกการจับกุมที่ได้ส่งเข้ามาในสำนวน เพราะการสอบสวนในลักษณะนี้จะมีข้อเท็จจริงรายละเอียดมากขึ้น พนักงานสอบสวนสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ดีขึ้นว่ามีการกลั่นแกล้ง กล่าวหากันหรือไม่ ผู้จับกุมให้ความเป็นธรรมและปฏิบัติตามกฎหมายโดยถูกต้องหรือไม่ การสอบสวนจึงต้องไม่ลอกเอาแต่ข้อความตามที่บันทึกเอาไว้ในบันทึกการจับกุมของเจ้าหน้าที่ผู้จับกุม เพราะการสอบสวนผู้กล่าวหากับพยานโดยทำต่อหน้าแต่ละราย พนักงานสอบสวน จะได้ทราบว่าผู้กล่าวหาและพยานเป็นผู้ได้จับกุมผู้ต้องหาจริงหรือไม่ โดยพฤติการณ์อย่างไรจึงมีการตรวจค้นจับกุม และมีหลักฐานอย่างไร ของกลางที่พบเป็นของผู้ต้องหาจริงหรือไม่และพบของกลางที่ไหนอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริงกับผู้ต้องหาและผู้กล่าวหา

การสอบปากคำผู้กล่าวหาและพยาน

คดีที่เกี่ยวกับการกล่าวหาในคดีความผิดอาญาเสพติด มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกับคดีอื่น ๆ กล่าวคือ นอกจากคดีอาญาเสพติดจะเป็นคดีที่รัฐมีนโยบายให้ปราบปรามอย่างเข้มงวดจึงจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีและนโยบายอื่นๆของรัฐบาล จะมีลักษณะบังคับให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมให้ต้องสั่งฟ้องผู้ต้องหาในคดีดังกล่าว มิได้เป็นไปในลักษณะที่ให้พิจารณาตามความเป็นจริงและเป็นธรรมตามพยานหลักฐานในสำนวนเป็นประการหนึ่งแล้ว พยานบุคคลคือ ผู้กล่าวหาและพยานรู้เห็นต่างเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเกี่ยวข้องกับรัฐทั้งสิ้น การสอบปากคำพยานผู้กล่าวหา จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะพิจารณาให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นในการสอบปากคำผู้กล่าวหาจึงต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญใหม่ มาตรา 33 โดยเคร่งครัด ตามมาตราดังกล่าวทำให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด²⁶ และต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยหลักวาจา หมายความว่าต้องสอบปากคำพยานผู้กล่าวหาในคดีต่อหน้าพนักงานสอบสวน และเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงบางอย่างที่มีอยู่ในพยานเอกสาร²⁷ และหลักการค้นหาความจริงโดยนอกจากสอบสวนพยานหลักฐานตาม que ผู้กล่าวหามาแล้ว ยังต้องค้นหาความจริงโดยตัวพนักงานสอบสวนเองโดยการหาพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สามารถพิสูจน์ความจริงในคดีให้ได้ความว่าข้อเท็จจริงเป็นประการใดด้วยตัวพนักงานสอบสวนเองด้วย

ประการสำคัญประการหนึ่งในการทำหน้าที่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ในทางหลักวิชาจิตวิทยา คำให้การพยานบุคคล (Aussage psychologie) ซึ่งเป็นหัวใจในการค้นหาความจริงและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงจากพยานหลักฐานที่นำมาดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามเหตุผลของเรื่อง (Nature of thing) และต้องคำนึงถึงพยานผู้กล่าวหาซึ่งเป็นบุคคลากรทางกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีความเชี่ยวชาญในดับทกฎหมายด้วย

²⁶ หลักเกณฑ์ทางมนุษยธรรม (Humanity) โดยมีหลักการดำเนินคดีอาญาว่า "บุคคลต้องถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะสามารถพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้" (Innocent presumption).

²⁷ ดร.หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : ศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา , หน้า 16.

การสอบสวนผู้กล่าวหาและพยานในกรณีที่มีการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment)

ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับข้อหาขายเสพติด โดยเฉพาะในคดีกล่าวหาว่ามียาเสพติดในความครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น พยานหลักฐานประการหนึ่งก็คือ การล่อให้กระทำความผิดซึ่งพยานหลักฐานประเภทนี้ เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดนั้นด้วย เพื่อหาพยานหลักฐานในการจับกุมและยืนยันการกระทำความผิดเพื่อใช้ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด เช่น เจ้าพนักงานหรือสายลับของเจ้าพนักงานเข้าไปล่อซื้อยาเสพติดจากผู้จำหน่ายยาเสพติด พยานหลักฐานชนิดนี้เป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลสหรัฐอเมริกาและศาลไทย ตีความกฎหมายในทำนองเดียวกันว่าพนักงานของรัฐยอมมีสิทธิแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาตราบเท่าที่การแสวงหาพยานหลักฐานนั้นไม่เป็นการชักจูงให้คนที่ไม่มีเจตนากระทำความผิดต้องมากระทำความผิด²⁸ หากเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้คนร้ายมีช่องทางกระทำความผิดมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดตั้งใจจะกระทำความผิดนั้นอยู่แล้ว เช่น การที่ตำรวจทำเป็นคนเมาสุราอยู่ในสวนสาธารณะหรือแกล้งทำให้กระเป๋าตังค์หลุดออกมาหมิ่นเหม่ ล่อใจคนร้าย หรือตำรวจหญิงแต่งกายโป๊ ๆ เพื่อยั่ววนนักข่มขืน การติดต่อกับคนร้ายขายยาเสพติด โดยทำที่ขอซื้อ²⁹ พยานหลักฐานชนิดนี้ศาลไทยยอมรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1163/2518) กรณีนายตรวจสุราไปขอซื้อสุราผิดกฎหมายที่บ้านจำเลย พอจำเลยส่งขวดสุราให้และรับเงินไป ก็ทำสัญญาให้ตำรวจเข้าจับกุม ศาลรับฟังว่าจำเลยมีความผิดฐานจำหน่ายสุราโดยไม่ได้รับอนุญาต (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 696/2476) หรือตำรวจคนหนึ่งปลอมตัวเป็นราษฎรเข้าไปขอซื้อสลากกินรวบจากจำเลย พอจำเลยขายให้ ตำรวจคนอื่นก็เข้าจับจำเลยได้พร้อมด้วยของกลาง จำเลยจึงต้องมีความผิดฐานเป็นเจ้ามือเล่นการพนันสลากกินรวบ เพราะการที่ตำรวจปลอมตัวไปขอซื้อสลากกินรวบจากจำเลยเป็นการกระทำเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 230/2504) หรือกรณีเป็นสายลับให้ตำรวจ ถ้อยคำของสายลับซึ่งมิได้เป็นผู้

²⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. เรื่องเดียวกัน หน้า 110.

²⁹ เข็มชัย ชูติวงศ์. กฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 236.

ต้องหานั้นฟังเป็นพยานได้(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 715/2520) แต่ทั้งนี้ต้องมีใช่เป็นการ แกล้งซุกซ่อนพยานหลักฐาน เช่น แกล้งยึดยาเสพติดแก่ผู้ต้องหา นำธนบัตรที่จำเลยมีอยู่ มาอ้างว่าเป็นธนบัตรที่ขายยาเสพติดไป ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มีชอบด้วยประการอื่นใด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

การที่ศาลยอมรับฟังการแสวงหาพยานหลักฐานเหล่านี้ สืบเนื่องมาจากว่า ความผิดบางอย่างหาพยานหลักฐานยาก เนื่องจากมีการกระทำที่หลบ ๆ ซ่อน ๆ และลับ ลับ เช่น การซื้อขายยาเสพติด การจับคนเรียกค่าไถ่ เล่นการพนันสลากกินรวบ หรือการค้าประเวณี จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานตำรวจผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้าน เมือง จำต้องทำเป็นสายลับหรือปลอมตัวเป็นบุคคลธรรมดาเพื่อล่อให้กระทำความผิดจึง จะได้พยานหลักฐานมาเป็นพยานในคดี แต่อย่างไรก็ตาม ก็คงเป็นการรับว่าต้องปรากฏ ว่ามีการใช้พยานสายลับเหล่านี้ ซึ่งจะต้องมีหลักฐานรายงานประกอบในสำนวน ตั้งแต่ การเริ่มต้นสืบสวน ซึ่งรายงานดังกล่าวต้องมอบให้กับผู้บังคับบัญชาในระดับที่เชื่อถือได้ และของกลางที่จะใช้ล่อซื้อจะต้องเป็นธนบัตรของทางการที่ขึ้นทะเบียนเป็นหลักฐานไว้ แล้ว การออกปฏิบัติหน้าที่และการนำของกลางออกใช้ล่อให้กระทำความผิดต้องมีการลง บันทึกรายวันไว้ และสมุดบันทึกประจำวันเล่มนี้ต้องเก็บไว้เป็นพิเศษ โดยผู้ลงบันทึก และผู้เก็บรักษาสมุดประจำวันต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรระดับสูงที่น่าเชื่อ ถือได้ และสามารถตรวจสอบได้ด้วย

การสอบสวนปากคำผู้ต้องหา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 เมื่อผู้ต้องหาถูก เรียกหรือส่งตัวมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน หรือผู้ต้องหาถูกจับกุมซึ่งหน้าหรือตามหมายจับและส่งให้พนักงานสอบสวนดำเนิน คดีหรือกรณีหรือผู้ต้องหามอบตัวต่อพนักงานสอบสวนเอง เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาแล้วก่อนที่ พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 241 ซึ่งบัญญัติว่า "ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็น ธรรม" และวรรคสองที่บัญญัติว่า "ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่ง ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำคนได้"

สิทธิการมีทนายหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวน เป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญซึ่งพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติ หากพนักงานสอบสวนละเลย ผู้ต้องหาสามารถฟ้องพนักงานสอบสวนหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ตามสิทธิที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง

การมีทนายความหรือผู้ที่ผู้ต้องหาไว้วางใจฟังการสอบสวนผู้ต้องหา นั้นเป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่จะมีทนายความช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ทำให้ผู้ต้องหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และเป็นมาตรการตรวจสอบการสอบสวนผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนว่าได้กระทำโดยบริสุทธิ์ ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือให้สัญญา เพื่อให้ผู้ต้องหายอมให้การซึ่งเป็นหลักประกันแก่ผู้ต้องหาที่ได้รับการปฏิบัติโดยชอบธรรมจากพนักงานสอบสวน เพราะมีพยานร่วมอยู่ในการสอบสวนด้วย

โดยความเป็นจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปัจจุบันไม่ได้ห้ามการมีทนายความในระหว่างการสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติการสอบสวนผู้ต้องหาส่วนใหญ่ไม่มีทนายความนั่งฟังการสอบสวน³⁰

ตามรัฐธรรมนูญใหม่ มาตรา 242 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยรวดเร็ว" ในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 ให้สิทธิเฉพาะจำเลยบางกรณีที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเท่านั้น ส่วนผู้ต้องหานั้นยังไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ความช่วยเหลือไว้ เมื่อสิทธิที่จะมีทนายความช่วยเหลือโดยรัฐออกค่าใช้จ่ายเป็นสวัสดิการของรัฐอย่างหนึ่งประกอบด้วยสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญ จึงต้องปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องในเรื่องนี้

³⁰ ณรงค์ ใจหาญและคณะผู้วิจัย. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง สิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี (เอกสารอัดสำเนา), 2540 , หน้า 206.

หน้าที่พนักงานสอบสวนในการสอบสวนผู้ต้องหา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ พนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา ดังนี้

- ก. สิทธิที่เขาพบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
- ข. สิทธิที่เขาสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร
- ง. สิทธิที่เขาได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

การสอบสวนผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา คือ ต้องบอกให้ผู้ต้องหาทราบว่าเขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอะไร เมื่อไร และกระทำผิดอย่างไรและต้องบอกผู้ต้องหาทราบว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีของศาลได้”³¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2873/2531 ในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาว่าจำเลยมียาเสพติดให้โทษกัญชาไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายโดยไม่ได้อนุญาตและได้สอบสวนความผิดดังกล่าวแล้ว จึงยอมถือได้ว่าความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษกัญชาไว้ในครอบครองที่โจทก์ฟ้องได้มีการสอบสวนความผิดแล้วด้วย เพราะการมีไว้เพื่อจำหน่ายและจำหน่ายนั้น ย่อมต้องมีไว้ในครอบครองด้วย

การสอบสวนผู้ต้องหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้การใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญากับผู้ต้องหา เพื่อจูงใจให้การอย่างไรในเรื่องที่ต่องหา นั้น ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ตกเป็นผู้ต้องหาตามหลักการที่ว่าบุคคลต้องถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะสามารถพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ (innocent presumption)³² ผลคือผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างไรก็ให้จดคำให้การไว้อย่างนั้น ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้บันทึกไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ตอนท้าย

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134.

³² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. มาตรา 33.

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 243 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา" และวรรคสอง "ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง คุกคาม ใช้อำนาจบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้"

หลักกฎหมายนี้มีที่มาจากสภานิติบัญญัติว่า "ไม่มีใครอาจถูกบังคับให้ต้องปรักปรำตนเอง" (nemo tenetur prodere seipsum) อันเป็นหลักคุ้มครองผู้ต้องหาซึ่งในต่างประเทศเรียกว่า The privilege against self-incrimination ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่จะไม่ให้การ ซึ่งอาจทำให้ตนต้องรับโทษ เพราะในคดีอาญา ผู้กล่าวหาเป็นผู้อ้างว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดและขอให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาตามกฎหมาย ผู้กล่าวหาจึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหา จะให้ผู้ต้องหาให้การเพื่อเป็นการช่วยผู้กล่าวหาพิสูจน์ข้อกล่าวหาของผู้กล่าวหาอย่างไรได้ เพราะผู้ต้องหาเมื่อถูกกล่าวหา ย่อมต้องพยายามดิ้นรนเพื่อให้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหาอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ จะให้ผู้ต้องหาให้การเป็นปรปักษ์กับตนเองซึ่งเป็นการหาหลักฐานจากตัวผู้ต้องหา ย่อมเป็นการผิดศีลธรรมและจะหวังให้ผู้ต้องหาให้การตรงกับความจริงย่อมไม่ได้ แม้จะให้ผู้ต้องหาสาบานตัวก็ตาม ผู้ต้องหาย่อมต้องพยายามต่อเติม ตัดแปลงเรื่องราวให้ตนพ้นผิด หลักกฎหมายดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายที่ประเทศที่เจริญแล้วยอมรับนับถือกันแล้วว่า รัฐย่อมไม่หาพยานหลักฐานเอาจากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดซึ่งจะต้องถูกลงโทษ³³ และในหลักนี้ ตามกฎหมายอังกฤษมิใช่แต่ตัวผู้ต้องหาเท่านั้น ย่อมรวมถึงคู่สมรสของผู้ต้องหา ผู้ต้องหาร่วม และคู่สมรสของผู้ต้องหาร่วมด้วย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่มีให้เกิดการแตกแยกขึ้นในครอบครัวของผู้ต้องหา³⁴ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ตามบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 5 Fifth Amendment กำหนดว่า "ไม่มีบุคคลใดจะถูกบังคับในคดีอาญา เพื่อให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง" มาใช้ควบคุมการสอบสวนของตำรวจและควบคุมการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่ง Justice White ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินคดีอาญาของศาลในสหรัฐอเมริกา เมื่อคำรับสารภาพรับฟังไม่ได้เพราะความสมัครใจแล้วจะถูกคุ้มครองตาม Fifth Amendment ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา อันเป็นหลักเบื้องต้นของ Common Law ในเรื่องการรับฟังคำรับสารภาพที่จะต้องได้มา

33 ไพจิตร บุญญพันธ์. "โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน". ดุลพาท เล่ม 2 ปีที่ 1 (กุมภาพันธ์), หน้า 3.

34 โสภณ รัตนกร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 169.

โดยอิสระ ปราศจากการถูกบังคับในการให้ปากคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง³⁵ และหลักการนี้ต่อมาได้รับการยอมรับและมีผลบังคับใช้ในมลรัฐด้วย³⁶

หลักการเรื่องการให้การด้วยความสมัครใจของผู้ต้องหานี้ได้กลายเป็นหลักสำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในนานาประเทศ ที่ป้องกันผู้ต้องหาจากการบังคับหรือการชักชวนโดยไม่สมควรไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ

การที่จะมีมาตรการป้องกันมิให้มีการบังคับให้ให้การ จึงจำเป็นต้องมีหลักไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยฝ่าฝืนการสมัครใจของผู้ให้การ ซึ่งการให้การโดยไม่สมัครใจจะนำไปสู่ความไม่น่าเชื่อถือของถ้อยคำที่ให้และเป็นเหตุให้การค้นหาความจริงผิดพลาดไป ซึ่งหลักนี้ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งบทบัญญัติมาตรานี้ เมื่อผู้ต้องหาตกเป็นจำเลยในชั้นศาล ก็อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลว่าคำให้การชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนได้มาโดยการขู่บังคับ ล่อลวง หรือให้สัญญาได้

การปล่อยชั่วคราว

ในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด การควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างคดี คือการควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวน และการขังโดยศาลในระหว่างดำเนินคดี การให้ได้ตัวผู้ต้องหาเวลานั้นก็เพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือเพื่อสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ซึ่งโดยปกติเมื่อสอบสวนปากคำเสร็จแล้ว ก็หมดความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ ก็ต้องปล่อยตัวผู้ต้องหานั้นไป เว้นแต่มีความจำเป็นหากว่าไม่ควบคุมตัวหรือขังผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนแล้ว ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน³⁷

³⁵ Jones, The Law of Criminal Procedure, p.197.

³⁶ Robert G. Caldwell, Criminology (New York : The Ronald Press Company, 1965), p.307.

³⁷ ดร.คณิต ณ นคร. "รัฐธรรมนูญกับการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา". รวมสารรัฐธรรมนูญ, สำนักพิมพ์มติชน, หน้า 351.

การควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างคดี เป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหาเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐ ในการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล หรือเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐในการบังคับคดี หรือเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐทั้งสองประการ การควบคุมตัวระหว่างคดีจึงมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ³⁸ คือ

- (1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย
- (2) เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ
- (3) เพื่อประกันการบังคับคดี

ในการสอบสวนดำเนินคดีอาญานั้น รัฐอาจมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา เพราะหากไม่มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว การฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อไป (หากจำเป็นต้องกระทำ) ก็ย่อมไม่อาจกระทำได้และเมื่อได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้วก็อาจมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้ต่อไปอีก เพราะหากไม่ควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไปแล้ว ผู้ต้องหาอาจไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ทำให้เสียหายแก่การสอบสวนคดีนั้นได้ ในกรณีดังกล่าวนี้ การควบคุมตัวระหว่างคดีก็เพื่อจุดมุ่งหมายประการที่หนึ่ง

ในการที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อไปนั้น ถ้าผู้ต้องหาไม่อยู่ในอำนาจศาล การฟ้องต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมฟ้อง หรือในการพิจารณาคดีจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเหล่านี้ เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย กรณีจึงอาจมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา เพราะหากปล่อยตัวผู้ต้องหาจะหลบหนีทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ต้องหานั้นได้ และหากเมื่อมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด การมีตัวผู้ต้องหาไว้ก็เพื่อเป็นประกันการบังคับโทษ

จุดมุ่งหมายของการควบคุมตัวระหว่างคดีจะมี 3 ประการดังกล่าว จุดมุ่งหมายหลักก็คือเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปได้อย่างเรียบร้อย และเพื่อการประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ส่วนจุดมุ่งหมายเพื่อการบังคับโทษนั้น เป็นเพียงจุดมุ่งหมายรอง เพราะกรณีอาจไม่มีการบังคับโทษในคดีนั้นเลยก็เป็นได้ แม้ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดเป็นต้นว่า ศาลรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำเลยได้ ดังนั้นแสดงว่าการควบคุมตัวระหว่างคดีเป็นเรื่องของช้อยกเว้น โดยหลักแล้วเจ้าพนักงานและศาลต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว จะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ก็เฉพาะกรณีจำเป็น

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 352.

การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 คือ พิจารณาถึงความหนักเบาแห่งข้อหา พยานหลักฐานที่น่าสืบแล้วมีเพียงพอ พิบัติการต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร ความน่าเชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน ได้เพียงพอ ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่ ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยตัวชั่วคราวมีเพียงพอหรือไม่ ในกรณีที่ผู้ต้องหาต้องขังอยู่ตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับฟังประกอบการวินิจฉัยได้

การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหานั้น ตามปกติจะปล่อยชั่วคราว โดยไม่มีประกันเลยหรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ เช่น มีบุคคลเป็นประกันเฉย ๆ หรือมีบุคคลเป็นประกันกับมีหลักทรัพย์มาวางเป็นประกันด้วยก็ได้

ถ้าเป็นคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีขึ้นไป ผู้ต้องหาซึ่งจะถูกปล่อยตัวชั่วคราวจะไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ ถ้าเป็นคดี มีโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีขึ้นไป ต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้³⁹

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 110.

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาหาเสพติดได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จากตัวยาที่มีประโยชน์ในทางการแพทย์เป็นยาขยันสำหรับทุกคนที่ต้องการทำงาน เพื่อพยุงสถานะทางเศรษฐกิจในการทำงานแข่งกับเวลาของชนชั้นกรรมาชีพ นักเรียน นิสิตและนักศึกษา เสพเพื่อสร้างความต้านทานฝ่าฝืนธรรมชาติของร่างกายในการศึกษาเล่าเรียนอย่างหนัก จนทำให้บุคคลเหล่านั้น เสพติดจะขาดเสียมิได้ อีกทั้งความรุนแรงของตัวยาก็เพิ่มขึ้น จากประโยชน์ก็กลายเป็นโทษในการทำลายสมอง เกิดอาการคลั่ง ลืมตัว กล่อมอารมณ์ เพิ่มความกล้าที่จะกระทำบางอย่างในทางที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม หรือวิบัติกรรมในขณะเสพ และส่วนมากก็จะกระทำบางอย่างในทางที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม กลายเป็นอาชญากรในการที่ได้มาซึ่งยาเสพติดที่ต้องการโดยวิธีใด ๆ ก็ตามเช่น ปล้น ฆ่า ฉกชิง วิ่งราว อีกทั้งก่อความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น ๆ หลังจากเสพยาแล้วเช่น ลืมตัวขับรถด้วยความบ้าคลั่ง ฆ่า ช่มชืด กระทำการอันเป็นการทำลายศีลธรรมอย่างรุนแรง โดยปราศจากสติและความยังคิดความเลวร้ายที่เกิดขึ้น นอกจากจะสร้างปัญหาให้แก่สังคม และยังเป็นการบ่อนทำลายเยาวชนของชาติอีกด้วย

ในการจับกุม ปราบปราม ในต่างประเทศบางประเทศ ใช้มาตรการขั้นรุนแรง แก่ผู้เสพและผู้จำหน่าย ถึงขั้นเอาชีวิต ทั้งทางด้านปราบปรามและทางด้านกระบวนการยุติธรรม เช่น การปราบปรามผู้ค้าบางรายถึงขั้นเกิดการวิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าหน้าที่ และบางรายก็ถูกลงโทษประหารชีวิต จะเห็นได้ว่ามาตรการดังกล่าวทำให้กระบวนการค้ายาเสพติด และการเสพยาเสพติดน้อยลงได้ ประกอบกับกฎหมายรัฐธรรมนูญบางประเทศดังกล่าวนี้ให้โอกาสแก่ฝ่ายปราบปราม ได้ทำงานอย่างรัดกุมตามระเบียบระบบ และอำนาจหน้าที่ในการจับกุม ตรวจค้น สอบสวน และนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่มีระบบอย่างสมบูรณ์

สำหรับในประเทศไทยการปราบปราม ตรวจค้น จับกุม สอบสวน จนกระทั่งถึงการนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม บางครั้งเจ้าพนักงานบางคน กระทำโดยมิได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนไม่ว่าจะเป็นการ ตรวจค้น จับกุม ทรมาณ การยึดเยียดข้อหา ตลอดถึงการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็ได้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ เช่น กรณีการจับกุมผิดตัว กระบวนการยุติธรรมก็พิจารณาตัดสินผิด ๆ ไปเช่นกัน เช่น กรณี คดีเซอร์แอน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ปี 2540 มาตรา 75 ว่าด้วย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังกล่าว การตรวจค้น จับกุม ปราบปราม และกระบวนการยุติธรรมต้องดำเนินไปโดยต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัตินี้ รัฐจะต้องรับผิดชอบต่อผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชน เช่น การใช้อำนาจอย่างรุนแรงกับประชาชนอย่างเกินเหตุ การปฏิบัติงานที่ล่าช้า การใช้มาตรการอย่างไรที่จะปราบปรามให้ผู้ชายและผู้เสพยาเสพติดลดลง ผลของการวิจัยนี้คาดว่าจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างรัดกุม ผู้วิจัยจึงศึกษาข้อเท็จจริง และความเป็นไปได้เพื่อนำเสนอแนะการออกกฎหมาย และแนวทางในการปราบปราม ว่าควรจะเป็นอย่างไรจึงเหมาะสม โดยการศึกษาตัวอย่างการปฏิบัติในต่างประเทศมาพัฒนาเพื่อใช้ในประเทศไทยต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะผลกระทบการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามยาเสพติดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 ซึ่งว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ กฎหมาย และประสบการณ์มาวิเคราะห์ โดยตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีผลกระทบต่อพฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปราบปรามยาเสพติด กระบวนการยุติธรรมชั้นก่อนฟ้องคดีต่อศาล และการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานปฏิบัติโดยปราศจากการควบคุมโดยเคร่งครัด ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 กับมาตรการปราบปรามยาเสพติด เพื่อควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้มีความสุจริต ยุติธรรมและชอบธรรมในการใช้อำนาจกับประชาชนเกี่ยวกับการปราบปราม โดยการอ้างเอาความจำเป็นในการใช้กำลัง ความรุนแรงเกินความจำเป็นเข้าปราบปรามเกินขอบเขตหรืออำนาจของกฎหมายที่ให้ไว้

หรือการกระทำตามชอบใจ โดยมีได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาย่อมยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาล การปราบปราม หมายถึง การตรวจค้น จับกุม และดำเนินคดี และสามารถพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในขณะกระทำบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ จึงจะถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง ฉะนั้นในการปราบปรามเจ้าหน้าที่จะต้องยึดหลักการดังนี้ คือ

1. หลักรัฐธรรมนูญที่ให้สันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย จิตใจ เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการภายใต้กฎหมาย คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพบุคคล การได้พยานหลักฐานต้องชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญว่าด้วยการค้น การจับ โดยเน้นถึงหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบุคคลตามรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในทางพฤตินัย อาชญากรมักจะกลบเกลื่อนความผิดของตนเอง โดยการกลบเกลื่อนพยานหลักฐานแห่งการกระทำความผิด จึงเกิดความพยายามผ่อนคลายนัยความเคร่งครัดของรัฐธรรมนูญโดยยอมรับว่ากฎหมายอาจจะกำหนดข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ต่อเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นให้สันนิษฐานว่าบุคคลผู้นั้นได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญาฐานใดฐานหนึ่งได้

สำหรับในต่างประเทศหลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาก็นำเอาวิธีเดียวกันนี้มาใช้ในการดำเนินการกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยเน้นการกระทำของเจ้าหน้าที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา มิฉะนั้นไม่อาจฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีได้ แต่ก็ยอมให้มีข้อสันนิษฐานเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในกรณีเช่นเดียวกัน

ในกรณีของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น สำหรับผู้เสพหากไม่พบหลักฐานแต่ก็สามารถนำตัวไปตรวจสอบทางร่างกายเกี่ยวกับสารเสพติด หรือการสันนิษฐานในเชิงที่มีความสัมพันธ์ที่มีเหตุผล หรือยอมให้จำเลยนำพยานหลักฐานมาหักล้างได้ แม้จะมีข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานตามกฎหมาย การปราบปรามเกี่ยวกับคดียาเสพติดนั้น เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสังเกต ตรวจดูสภาพของร่างกายและพฤติกรรมที่แสดงออกในการเสพก่อนเสพ หรือรูปร่างลักษณะของผู้ติดยาเสพติด หรือร่วมอยู่ในกลุ่มของผู้เสพยาเสพติด ฉะนั้น หน่วยงานปราบปรามยาเสพติดจะต้องใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ โดยต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของ

บุคคล จะทำการตรวจค้น โดยเพียงแต่เกิดความสงสัยหรืออ้างว่าตรวจค้นเพราะการปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างออกตรวจนั้น มิได้เป็นเหตุผลเพียงพอ การกระทำความดังกล่าวอาจจะทำให้เจ้าหน้าที่ถูกฟ้องร้องเป็นคดีได้

2. การสืบสวนก่อนการตรวจค้น ปัญหาสำคัญที่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด คือ การตรวจค้นที่ปราศจากการสืบสวน ในขั้นของการสืบสวนสอบสวนก่อนการตรวจค้นนั้น เดิมเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง และตำรวจชั้นผู้ใหญ่หากไม่มีมาตรการในการถ่วงดุลให้ดีพอ ไม่มีการตรวจสอบหรือรับรองจากผู้บังคับบัญชา ก็อาจจะทำการตรวจค้นจับกุมผู้บริสุทธิ์ได้ ผลที่ตามมาคือ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล มีผลต่อสภาพทางสังคม ร่างกาย จิตใจ และก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้ต้องหาที่บริสุทธิ์อย่างแสนสาหัส ตั้งแต่การถูกตรวจค้นจับกุม ตลอดจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการยุติธรรม หรือการดำเนินการสืบสวนสอบสวนอย่างเร่งรีบ อาจจะเป็นการปรับปรำผู้บริสุทธิ์ อีกทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่รอบคอบ อาจทำให้ศาลพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้บริสุทธิ์นั้นได้รับโทษตามกฎหมายได้

ในการปราบปรามยาเสพติด การสืบสวน สอบสวนบุคคลก่อนการตรวจค้นมีความจำเป็นจะต้องกระทำอย่างระมัดระวัง การถ่วงดุลก่อนการตรวจค้นจับกุม การใช้มาตรการในการตรวจสอบการรายงาน และรับรองโดยแน่ชัดจากผู้บังคับบัญชา การศึกษารายละเอียดของผู้จะถูกตรวจค้นจับกุมอย่างแน่ชัด ด้วยพยานหลักฐานและโดยบุคคลภายนอกรับรองเป็นพยานบุคคล ยกเว้นเหตุการณ์ที่ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นกรณีจำเป็นและเร่งด่วนและมีเหตุที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. การค้น การตรวจค้นเป็นมาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาของรัฐที่เจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินการ การตรวจค้นเป็นการกระทำเพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือเพื่อพบสิ่งของที่สมารถนำมาใช้เป็นพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ หรือเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล

ในคดีอาญาการค้นในที่รโหฐาน จะต้องมีการคำสั่งหรือหมายของศาลแทนที่จะให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ออกหมายค้น เนื่องจากการค้นในที่รโหฐานเป็นการรบกวนสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิของเจ้าของบ้าน เสรีภาพทางร่างกายของบุคคล ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 บัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มี

หมายค้น การค้นจึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ตัวอย่าง โดยหน่วยงานอื่นถึงสาเหตุที่มีการค้น ในบางกรณีอาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการไปตามกฎหมายวิธีปฏิบัติในการค้น

เพื่อมิให้การค้นเป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และเพื่อเป็นหลักฐานทางกฎหมาย จึงจำเป็นจะต้องแสดงตัวขอเข้าตรวจค้น พร้อมแสดงหมายค้น จัดทำเป็นบันทึกการค้น จัดทำบัญชีรายละเอียดสิ่งของที่ค้น และพยานบุคคลภายนอก และลงลายมือไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การค้นไม่ว่าจะเป็นที่รโหฐานหรือค้นตัวบุคคลต้องไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4. การจับกุม การจับกุมเป็นการกระทำเพื่อจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการที่จะไปไหนมาไหน โดยปราศจากการถูกจำกัดขอบเขต การจับกุมบุคคลจะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายศาล และ/หรือผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้ โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ เดิมอำนาจการออกหมายจับในชั้นสืบสวนและสอบสวนเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ทำให้เจ้าพนักงานหรือผู้มีอำนาจทางการบริหารกลั่นแกล้งผู้ใดโดยการออกหมายจับ แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญยังเห็นความจำเป็นในบางกรณีจะต้องจับโดยไม่มีหมายจับแต่ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด มีความยุ่งยากมากกว่าคดีอื่น ๆ ที่จะต้องนำมาพิจารณา ซึ่งมีข้อจำกัดในการจับกุม และล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก หากเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงมนุษยธรรม จริยธรรมและกฎหมายอย่างเคร่งครัด อาจทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นผู้ต้องหาได้โดยง่าย อีกทั้งถ้ากฎหมายมิได้เอื้อให้การปราบปรามจับกุมที่รวดเร็ว และฉับไว ก็ไม่สามารถที่จะปราบปรามจับกุมคดียาเสพติดได้เช่นกัน การปราบปรามจับกุมคดียาเสพติดนั้น พอจะแยกได้ 2 วิธีคือ

4.1 การจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกรณีการทำความผิดซึ่งหน้า การทำความผิดซึ่งหน้าดังกล่าว ได้แก่ ความผิดซึ่งกำลังกระทำความผิด การตรวจค้นภายในตัวบุคคลที่ต้องสงสัยว่าพกพาเสพติด และเมื่อพบบุคคลที่สันนิษฐานได้จากการพิจารณาว่าเพิ่งกระทำความผิดมาแทบจะทันทีทันใด โดยพิจารณาจากการอยู่ใกล้สถานที่เกิดเหตุ สิ่งของ อุปกรณ์และยาเสพติดในที่เกิดเหตุ หรือมีร่องรอย

พิรุณจากอาการ กริยา เสื้อผ้าและเนื้อตัวของผู้นั้น การจับกุมบุคคลในความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดซึ่งเป็นความผิดซึ่ง ๆ หน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ควรจะต้องมีวิจารณญาณ และมี พยานหลักฐานที่แน่ชัด รวมทั้งพยานหลักฐานที่เป็นพยานบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานร่วม อยู่ด้วย การจับกุมโดยที่บุคคลผู้นั้นมิได้มีหลักฐานพยานใด ๆ ต้องสงสัย และเจ้า พนักงานพยายาม หรือยึดเยียด กลั่นแกล้ง ไม่ควรจะทำ ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าพนักงานผู้จับกุม

4.2 การจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามคำสั่ง หรือหมายของศาล ในกรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนมากจะเป็นความผิดซึ่งหน้า แต่ในบางกรณี เช่น แหล่งผลิต เสพแล้วหลบหนีกรณีดังกล่าวต้องมีขั้นตอนในการสืบสวนก่อนอย่างแน่ชัด และกระทำอย่างรัดกุม เพราะสำหรับกรณียาเสพติด เป็นการเสี่ยงต่อตัวผู้ปฏิบัติในการ จับกุมปราบปราม

5. การรวบรวมพยานหลักฐาน การรวบรวมพยานหลักฐานในคดียาเสพติด เป็นสิ่งสำคัญ เช่น ยา อุปกรณ์ พยานบุคคล และการตรวจบุคคลผู้ถูกจับกุม เพื่อพิสูจน์ ความผิด ไม่ว่าจะเป็นผู้จำหน่ายหรือผู้เสพเอง สถานที่ที่เกิดเหตุ การจับกุม การรวบรวม พยานหลักฐาน ดังกล่าวจำเป็นต้องมีภาพถ่าย แผนที่หรือภาพวาด และบันทึกการ จับกุมอย่างละเอียด ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132

6. การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาคดียาเสพติด การที่บุคคลจะถูกจับกุมไม่ว่า จะเป็นความผิดซึ่งหน้า หรือตามหมายศาลก็ดี เจ้าพนักงานสอบสวนต้องสอบสวนและนำ ตัวผู้ต้องหาไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 241 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการ สอบสวน หรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม เจ้าหน้าที่ควร แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาให้ทราบ คือ

ในการสอบสวน ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนเองไว้วางใจเข้าฟัง การสอบสวนปากคำตนได้

สิทธิในการให้ทนายความช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินคดีอาญา

สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ในการจัดหาทนายความให้

สิทธิในการขอพบทนายความสองต่อสองได้

สิทธิในการได้รับการเยี่ยมเยียนตามสมควร

สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล เมื่อเกิดการเจ็บป่วย

สิทธิในการขอประกันตัวโดยหลักประกันต้องไม่สูงกว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา

ยาเสพติดในปัจจุบัน เป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อเยาวชน ตลอดจนถึงผู้ใหญ่ที่ยากแก่การปราบปราม เพราะเป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย จะมีก็แต่ผู้เสพ/ผู้ขาย กับเจ้าพนักงาน และนโยบายของรัฐในการปราบปราม ถ้าหากเจ้าพนักงานไม่มีคุณธรรม จริยธรรมและไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนแล้ว จะทำให้ง่ายต่อการกลั่นแกล้งยึดเยียดข้อหา ยาเสพติดให้แก่บุคคลที่บริสุทธิ์ตกเป็นจำเลยของเจ้าหน้าที่ได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามในทางตรงข้ามหากเจ้าพนักงานไม่มีความรอบคอบ รัดกุมและไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลอันพึงมีก็เป็นความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่ จึงอาจสรุปถึงสมมุติฐานได้ว่า การปราบปรามยาเสพติดให้โทษจะไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะบทบัญญัติที่ยังไม่ชัดเจน เจ้าพนักงานขาดจิตสำนึก คุณธรรมความรู้ทางด้านกฎหมาย และนโยบายของรัฐมิได้เอื้อต่อการปราบปรามอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องมีบทบัญญัติเฉพาะเรื่องยาเสพติดที่แน่ชัด กระบวนการในการปราบปรามต้องรัดกุม ไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล และการอบรมพัฒนาเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติดและไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังหลาย ๆ คดีที่เจ้าพนักงานปกครอง/เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่แล้วเกิดการผิดพลาด เช่น คดี เซอร์แอน, คดีคุณน้ำฝน จะเห็นได้ชัดเจนว่า กฎหมายไม่มีความชัดเจน หรือเจ้าพนักงานพยายามปฏิบัติงานให้เสร็จโดยปราศจากจิตสำนึก ทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับความกระทบกระเทือนทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างหนัก

ข้อเสนอแนะ

จากผลกระทบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ต่อการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามยาเสพติด ทำให้หลาย ๆ อย่างต้องเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นนโยบายของรัฐ การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานปกครอง / เจ้าหน้าที่ ในทางด้านบุคคล และทางด้านความรู้เรื่องกฎหมาย ในการตรวจค้น จับกุม และสอบสวนต่อการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม จะเกิดผลดีต่อผู้ต้องหาในด้านความถูกต้อง ในด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านความยุติธรรม แม้แต่ในด้านภาพพจน์ของเจ้าพนักงานปกครอง / เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอแนะดังนี้

1. เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 ทวิ โดยให้บัญญัติดังนี้ "ให้พนักงานฝ่ายปกครอง/เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ค้นได้ เมื่อมีเหตุที่ชัดแจ้ง เบาะแสและรายงานที่แน่นอนหรือที่รโหฐาน ยานพาหนะนั้น ๆ เป็นที่ซุกซ่อน ผลิต / จำหน่าย ขนย้ายยาเสพติด"
2. ตามวรรคสองของมาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 เห็นควรให้มีกฎหมายบัญญัติว่าความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องมีอัตราโทษเท่าใด จึงเป็นเหตุแห่งการออกหมายจับได้ และอัตราโทษเกี่ยวกับยาเสพติด ควรจะให้รุนแรงไม่ว่าจะเพื่อเสพหรือมีไว้ในครอบครอง หรือเพื่อจำหน่าย
3. มาตรา 78 (3) เดิมบัญญัติว่า "เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้นั้นได้กระทำความผิดมาและจะหลบหนี" ผู้เขียนเห็นว่า การสงสัยนั้นยังมีอัตราเสี่ยงของความไม่แน่ใจในการกระทำความผิด ควรจะแก้เป็น "การสืบสวน ติดตามและรายงานว่า ผู้นั้นได้กระทำความผิดมาและจะหลบหนี"
4. มาตรา 78 (4) เดิมบัญญัติไว้ว่า "เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งตัวว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว" ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีนี้ควรจะออกหมายดำเนินการจับกุมทันทีเพราะมีผู้แจ้งเป็นผู้รับผิดชอบ
5. การรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อประกอบการสอบสวนในคดียาเสพติด พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การตรวจตัวผู้เสียหาย/ผู้ต้องหา การตรวจสิ่งของผู้ต้องหา การทำภาพ/ถ่ายภาพ, แผนที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 และมาตรา 241 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ในการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา
6. จากสถิติของข้าราชการผู้ร่วมกระทำผิดในส่วนของพนักงานฝ่ายปกครอง /เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้ร่วมกระทำผิดในคดียาเสพติดมากเป็น "อันดับ 1" ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะทำการศึกษาต่อไป เพื่อที่จะลดคดียาเสพติดลงให้ได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กลยุทธิ์ แก้วพันธ์. กฎหมายและระเบียบสำหรับพนักงานสอบสวน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2518.
- เข้มชัย ชุตินวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จรัสสนิท
วงศ์, 2527.
- คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด ,
2536.
- ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัทบพิธ จำกัด,
2519.
- ประยูร นรการผดุง. ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ. พระนคร : ศูนย์การ
พิมพ์, 2509.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จรัส
สนิทวงศ์, 2527.
- พระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3. กรุงเทพฯ :
องค์การคำคุณุสภา, 2504.
- พลกูล อังกินันท์. บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์, 2515.
- วิสาร พันธนะ. วิธีพิจารณาความในสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด,
2536.
- โสภณ รัตนการ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.
- เสถียร วิชัยลักษณ์. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 8. พระนคร : ศูนย์การพิมพ์,
2509
- _____. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 1. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิเมลล์, 2478.
- หลวงอรธโกวิทที่ และพลโทสุข เปรูนาวิน. ระบบอัยการและศาลทหาร . พระนคร
: โรงพิมพ์สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510.

หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : ศึกษาทางคำพิพากษา
ฎีกา.

วิทยานิพนธ์

- กาญจนา ดรีแสน. "การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา" วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2532.
- ปิยะพันธ์ สารากรบริรักษ์. "การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน"
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- วันชัย ศรีนวลนัต. "การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบทรัพย์สินในกรณียาเสพติด"
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2532
- ศุภชัย เกียรติเฉลิมพร. "การตรวจสอบพยานหลักฐานโดยศาลก่อนการพิจารณาคดี
อาญา" วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. "การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของของผู้ต้องหาโดยองค์กรตุลา
การในชั้นก่อนการพิจารณา" วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

วารสาร

- กรมตำรวจ. "การปราบปรามยาเสพติดในสหรัฐอเมริกา" เอกสารสำนักงานศูนย์ปราบ
ปรามยาเสพติดให้โทษ, 16-19.
- คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ. "รายงานประจำปี 2515" วารสารคณะ
กรรมการปราบปรามยาเสพติด., 2516.
- คณิต ณ นคร. "รัฐธรรมนูญกับการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา" รวมสาระ
รัฐธรรมนูญ.
- ชลุดม สวัสดิ์ทัด. "ระบบตุลาการในประเทศญี่ปุ่น" บทบัณฑิตย 4, 814-815.

ณรงค์ โจทย์ และคณะผู้วิจัย. "สิทธิผู้ต้องหา จำเลยและนักโทษในคดีอาญา" รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัย, เสนอต่อสำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2540.

เพราะ นีวาดวงค์ "คำเปิดเผยของนายแพทย์เพราะ นีวาดวงค์" ไทยโพสต์, 3 มกราคม 2514, 14.

ไพจิตร ปุญญพันธ์. "โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน" ดุลยพาห 2, 1 กุมภาพันธ์, 3.

มติชน "นาที่ระทึก" มติชน, 26 ธันวาคม 2540 2.

สมยศ เชื้อไทย และวราภรณ์ วิศรุตพิชญ์. "แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย" วารสารนิติศาสตร์ 3, 3 กันยายน 2527, 49.

สำนักนายกรัฐมนตรี. "สำนักงาน ป.ป.ส. แนะนำสำนักงาน ป.ป.ส." อัดโรเนีย, 4-5.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. "แผนงานควบคุมยาเสพติดให้โทษ และวัตถุออกฤทธิ์ต่อประสาท" เอกสารสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

กฎหมายไทย

กฎหมายห้ามสูบบุหรี่สมัยรัชกาลที่ 2 พ.ศ. 2362.

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 85/2520 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2520.

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 2

ประกาศกรมการขนส่งทางบก เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบหรือทดสอบสารอันเกิดจากการเสพยาหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ลงวันที่ 17 สิงหาคม 2535

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2522.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2477.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519.

พระราชบัญญัติมอร์ฟีนและโคเคอิน พ.ศ. 2456

พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2464.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2465.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2519.

ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว (ฉบับที่ 3) ลง 21 ตุลาคม 2517.

ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยอำนาจการสังคดีของตำรวจนครบาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2513
ลงวันที่ 25 มีนาคม 2513.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Alfred W McCoy, Cathleen B. Read and Leonard P. Adams 11. **The Politics of Heroin in Southeast Asia**. New York : Harper & Row, 1972.

Charles E. Torcia (ed.), *Wharton's Criminal Evidence*, Rochester, N.Y.: The Lawyers Co-operative Publishing Co., 1972.

Donald Cressey. **Theft of the nation**. New York : Harper & Row, 1969.

Francis A.J. Lanni and Elizabeth Reuss-Lanni, **The Crime Society, in Law 273.8**, Volumn 1. ed; Skolnick. Berkeley : University of California, 1978.

Gaston STEFANI Georges LEVASSEUR, et Bernard BOULEC, *Procédure Penale*, 13 ed., PARIS ; Dalloz., 1987.

Organized Crime, in **Crime in America Perspective and Delinquent Behavior**, ed. Bruce J, Cohen, 2 Print. Ltasca, Lllinois : F.E.Peacock, 1971.

President's Commission on Law Enforcement and administration of Justice, **Organized Crime**, in Law 273.8, Volume 1. Ed. Skolnick. Berkeley : University of California, 1978.

President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice.

UNAFEI. **The international Seminar on Drug Problems in Asia and The Pacific Region**. Tokyo, HongKong, Bangkok, Chiangmai and Kualalumpur 4-22 August 1986 (Tokyo, Japan : UNAFEI, 1987)

U.S. Department of Justice., **Report on Asian Organized Crime**; Washington D.C.: U.S. Government, 198.

Singapore Central Narcotic Bureau's Report for the Seminar on Prevention of Narcotic Offences 14 September-20 October 1978. Japan.

ภาคผนวก

ที่ นร 0601/

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ทำข้างวังหน้า กรุงเทพฯ 10200

กรกฎาคม 2541

เรื่อง บันทึกความเห็นของที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย

เรียน กรรมการร่างกฎหมาย

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึก เรื่อง อำนาจค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายค้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และอำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐานของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

ตามที่ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายได้พิจารณาทบทวนความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 9)ตามข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐานของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2541 โดยเห็นสมควรพิจารณาทบทวนความเห็นในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายค้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปพร้อมกันด้วย ซึ่งที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 9)ทั้งสองประเด็น นั้น

บันทึก

เรื่อง อำนาจค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายค้นของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และอำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐานของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519.

กรมตำรวจได้มีหนังสือ ด่วนมาก ที่ มท 0601(สส.)/150067 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2540 ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ตามที่ได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นต้นไปนั้น ได้เกิดปัญหาขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับอำนาจในการค้นในที่รโหฐานของตำรวจชั้นผู้ใหญ่ จึงขอหารือว่า ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ยังสามารถที่จะทำการค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายค้นตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้หรือไม่ และกรมตำรวจได้มีหนังสือ ด่วนมาก ที่ มท 0601(สส.)/267 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2540 ขอหารือเพิ่มเติมมายังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า เนื่องจากมีข้าราชการตำรวจได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าตรวจค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดให้โทษซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรมตำรวจจึงขอหารือว่า ในปัจจุบันพนักงานเจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะเพื่อตรวจค้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หรือไม่

ต่อมา ในการพิจารณาเรื่องนี้ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย(กรมตำรวจ) ได้ขอแก้ไขข้อหารือตามหนังสือกรมตำรวจ ด่วนมาก ที่ มท 0601(สส.)/267 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2540 เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีข้าราชการตำรวจได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แต่มีข้าราชการตำรวจได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

พ.ศ. 2519 จึงขอแก้ไขข้อหาหรือตามหนังสือดังกล่าวให้ถูกต้องว่า เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีผลใช้บังคับแล้ว ข้าราชการตำรวจซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 จะมีอำนาจค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 9) ได้พิจารณาปัญหาข้อหาหรือดังกล่าว โดยได้ฟังคำชี้แจงจากผู้แทนกระทรวงมหาดไทย(กรมตำรวจ) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม(สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ) ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี(สำนักงาน ป.ป.ส.) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข(สำนักงานปลัดกระทรวง) และนายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ แล้ว มีความเห็นดังนี้¹

1) ปัญหาประการที่หนึ่ง เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีผลใช้บังคับแล้ว พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จะมีอำนาจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นในกรณีนี้อาจออกหมายค้นได้ตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้หรือไม่ นั้น เห็นว่า มาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า "รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้" และมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า "การค้นในที่

-----
 1 บันทึก เรื่อง อำนาจค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายค้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และอำนาจค้นโดยไม่มีหมายค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐานของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ด่วนมาก ที่ นร 0601/312 ลงวันที่ 10 เมษายน 2541 (เรื่องเสรีที่ 209/2541)

รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้อง
มีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" เมื่อพิจารณามาตรา 238 ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นบทบัญญัติในหมวด 8 ศาล แล้ว จะเห็นได้ว่า
บทบัญญัตินี้ได้ยกเลิกหลักการที่ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ออกหมายค้น
ตามมาตรา 58 (3)² แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ศาลเท่านั้น
เป็นผู้มีอำนาจออกหมายค้นได้ ฉะนั้น การที่มาตรา 92 วรรคสอง³ แห่งประมวลกฎหมาย

²มาตรา 58 เจ้าพนักงานและศาลมีอำนาจออกหมายอาญาได้ภายในเขต
อำนาจ ดังต่อไปนี้

๑.ล.๑

๑.ล.๑

(3) ถ้าเป็นหมายค้น ได้แก่ศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
ชั้นผู้ใหญ่

๑.ล.๑

๑.ล.๑

³มาตรา 92 ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงาน
ฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีต่อไปนี้

(1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน

(2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือ
มีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

(4) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้อามาโดยการกระทำผิด
ได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเนินช้ากว่า
จะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(5) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมี
หมายจับหรือจับตามมาตรา 78

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองไม่ต้องมี
หมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่สามารถออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมายนี้

วิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่คนในที่รโหฐาน⁴ ด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่จะออกหมายค้นได้ ก็เป็นหลักการอันสืบเนื่องมาจากมาตรา 58 (3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจออกหมายค้นได้เอง มาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สามารถค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายโดยถือว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นหมายในตัวเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่มีความมุ่งหมายให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจออกหมายค้นในที่รโหฐานได้ คณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 9) จึงมีความเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่จะออกหมายค้นได้ จึงขัดต่อมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และบทบัญญัติในส่วนนี้เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามมาตรา 6⁵ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เหตุนี้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จึงไม่มีอำนาจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นในกรณีที่จะออกหมายค้นได้ตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

-----+
 "มาตรา 2 (13) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติบทนิยามคำว่า"ที่รโหฐาน" ไว้ว่า "ที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถานดังบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา" (ซึ่งหมายถึงประมวลกฎหมายอาญา ตามนัยมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499) และตามมาตรา 1 (3) แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติบทนิยามคำว่า"สาธารณสถาน"ไว้ว่า "สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้" ดังนั้น ที่รโหฐานจึงมีความหมายว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

มาตรา 8 รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

2) ปัญหาประการที่สอง เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีผลใช้บังคับแล้ว เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 จะมีอำนาจเข้าค้นเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ได้หรือไม่ นั้น เห็นว่า โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญดังที่ปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย^๑ ฉะนั้น มาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้บัญญัติว่า "สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์การอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง" และมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก็บัญญัติว่า "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้" ประกอบกับมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจาก

.....".....ภายหลังจากนั้นสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยได้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ และได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 แล้วทุกประการ

....."

ความยินยอมของผู้ครอบครองหรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ทั้งมีมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติรับรองไว้อีกชั้นหนึ่งว่า "ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ฉะนั้น แม้ว่ามาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะบัญญัติเป็นข้อยกเว้นให้เข้าค้นในที่รโหฐานได้เมื่อมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหมายถึงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ก่อนแล้วและกฎหมายที่จะตราขึ้นใช้บังคับต่อไป⁷ โดยมีได้วางขอบเขตไว้ว่า เหตุให้ค้นดังกล่าวจะต้องมีลักษณะเป็นใด แต่การจะพิจารณาตีความว่ากฎหมายใดเข้าข้อยกเว้นดังกล่าวหรือไม่ ก็จะต้องคำนึงถึงการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกฎหมายนั้นจะต้องกำหนดเหตุยกเว้นไว้เท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

-----+

⁷ ถ้าพิจารณาจากมาตรา 29 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติให้กฎหมายที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย อาจทำให้เข้าใจได้ว่า กฎหมายดังกล่าวจะต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นภายหลังจากรัฐธรรมนูญ มีผลใช้บังคับแล้วเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี โดยที่บทเฉพาะกาลมาตรา 335(1) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติว่า "มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสอง ฯลฯ มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา 29 ..." ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวอาจเป็นได้ทั้งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายที่จะตราขึ้นใช้บังคับต่อไป

เมื่อได้พิจารณามาตรา 14 (1) และ (2)^๑ แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 แล้ว จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าว
ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการค้นเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วน

มาตรา 14 เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด
ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และ
เจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลา
กลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึดหรืออายัดยาเสพติด
ที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำ
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดย
ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น
ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้าย
หรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลัง
พระอาทิตย์ตกได้

(2) ค้นเคหสถาน สถานที่หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามี
ยาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติด หรือทรัพย์สิน
อื่นใดที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ
ที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจ
ใช้เป็นพยานหลักฐานได้

ฯลฯ

ฯลฯ

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้
ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความ
เห็นชอบของคณะกรรมการ บิดุสท่า เอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัว เจ้าพนักงาน
ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

ฯลฯ

ฯลฯ

ที่เป็นที่รโหฐานไว้ว่า จะต้องเป็นไปเพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดมาตรการและให้อำนาจในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติดให้ได้ผลโดยเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ ดังปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว^๑ เพราะยาเสพติดเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประกอบกับยาเสพติดเป็นพยานหลักฐานในการกระทำความผิดอันอาจถูกเคลื่อนย้ายหรือทำลายได้โดยง่าย ฉะนั้น หากจะให้เจ้าพนักงานค้นเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐาน โดยต้องมีหมายค้นตามมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันทำให้เจ้าพนักงานไม่อาจเข้าค้นได้ในทันที แต่ต้องไปดำเนินการขอหมายค้นจากศาลก่อน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เหตุนี้ คดียาเสพติดตามที่มาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 บัญญัติให้อำนาจเข้าค้นเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นย่อมถือได้ว่าเป็นกรณีพิเศษสำหรับความผิดประเภทนี้ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าตรวจค้นโดยเร่งด่วน และเจ้าพนักงานที่จะมีอำนาจเช่นนี้ก็มิใช่เจ้าพนักงานทั่วไป แต่จะต้องมีการแต่งตั้งเป็นพิเศษโดยมีการกลั่นกรองคุณสมบัติและระดับตำแหน่งของผู้รับการแต่งตั้งแล้ว ดังจะเห็นได้จากความในวรรคสองของมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ที่บัญญัติว่า "เจ้าพนักงาน

^๑ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ยาเสพติดเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และรัฐบาลนี้มีนโยบายที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติดอย่างเข้มงวดกวดขัน ในการนี้จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการและให้อำนาจในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามให้ได้ผลโดยเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

ตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือ
แต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ
โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น"

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมา คณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย
คณะที่ 9) เห็นว่า มาตรา 14 (1) และ (2)¹⁰ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมี
หมายค้นของศาลซึ่งเข้าข้อยกเว้นในมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อมาตรา 35 และมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย ฉะนั้น เจ้าพนักงานตามกฎหมายดังกล่าวจึงยังคงมีอำนาจค้นใน
เคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รโหฐานโดยไม่ต้องมี
หมายค้นตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ได้

ต่อมา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร 0204/5394
ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2541 ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้เสนอความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการ
ร่างกฎหมาย คณะที่ 9) เรื่อง ทารื้อข้อกฎหมายตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่ง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ของกรมตำรวจ ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรี
ได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2541 ลงมติว่า

1. รับทราบความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย
คณะที่ 9)กรณีให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการค้นในที่รโหฐานของพนักงาน
ฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมาย

¹⁰ โปรดดูเชิงอรรถที่ 8, ข้างต้น

วิธีพิจารณาความอาญา และการค้นเคหสถาน สถานที่ หรือบุคคลใด ๆ ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ

2. คณะรัฐมนตรีได้มีข้อสังเกตว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ตราขึ้นใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีบทบัญญัติมาตรา 238 เป็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องการค้นในที่รโหฐาน โดยรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ มิได้บัญญัติในเรื่องนี้ไว้ ดังนั้นบทบัญญัติมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอันจะมีผลเป็นอันใช้บังคับมิได้หรือไม่ จึงมอบให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเข้าไปเพื่อเสนอที่ประชุมใหญ่คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

โดยที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรรมการร่างกฎหมายวินิจฉัยปัญหาโดยที่ประชุมใหญ่ตามข้อ 13 (1)¹¹ ของระเบียบคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าด้วยการประชุมของกรรมการร่างกฎหมาย พ.ศ. 2522 เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้จัดให้มีการประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายเพื่อพิจารณาปัญหาตามข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

คณะกรรมการกฤษฎีกา(ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย)ได้พิจารณาบททวนความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 9) ตามข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีดังกล่าว โดยได้ฟังคำชี้แจงเพิ่มเติมจากผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี(สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และสำนักงาน ป.ป.ส.) และผู้แทน

¹¹ ข้อ 13 เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมายในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายได้มีมติหรือคำสั่งหรือขอให้กรรมการร่างกฎหมายวินิจฉัยปัญหาโดยที่ประชุมใหญ่

กระทรวงมหาดไทย (กรมตำรวจ) แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากคำชี้แจงของ
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่า คณะรัฐมนตรีมีความประสงค์ให้คณะกรรมการกฤษฎีกา
 (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) พิจารณาทบทวนความเห็นของคณะกรรมการ
 กฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๑) ทั้งในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจค้น
 คว้าที่รื้อฐานของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามมาตรา ๑๒ วรรคสอง
 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจค้น
 คว้าไม่มีหมายค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็น
 ที่รื้อฐานของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน
 และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกัน
 และปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ ทั้งสองประเด็น ซึ่งคณะกรรมการ
 กฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) ได้พิจารณาแล้ว มีมติเห็นพ้องด้วยกับ
 ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๑) ทั้งสอง
 ประเด็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๒ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญา ในส่วนที่บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองโดย
 ไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่สามารถออกหมายค้นได้ ข้อต่อมาตรา ๒๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย เป็นอันใช้บังคับมิได้ สำหรับกรณีตามมาตรา 14 (1) และ (2)
 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
 โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ นั้น
 วรรคที่บทบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติ เหตุที่เจ้าพนักงานจะค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมาย
 ของศาลซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๒๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติให้
 กระทำได้ถ้ามีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ ฉะนั้น เจ้าพนักงานตามกฎหมายดังกล่าวจึงยัง
 คงมีอำนาจค้นในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในส่วนที่เป็นที่รื้อฐาน
 โดยไม่ต้องมีหมายค้นได้

(นายอักษรากร จุฬารัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรกฎาคม ๒๕๔๑

(๓๑)

คำพิพากษา

สำเนา ศาล

คดีหมายเลขคดีที่ ๒๒๓ / ๒๕๖๖

คดีหมายเลขแดงที่ ๒๒๓ / ๒๕๖๖

ใบการประมาทไต่สวนพระมหาทักษัตริย์

ศาล จังหวัดนนทบุรี

วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๖

ความ อาญา

พนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี

โจทก์

ระหว่าง

นางทองสุข ภริยามคำ

จำเลย

เรื่อง

ความผิดต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองสิทธิออกฤทธิ์ของพืชและประสาธน์

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลากลางวัน

จำเลยมีไว้ในครอบครองเพื่อขายซึ่งเมล็ดแอมเฟตามีนจำนวน ๒ เม็ด น้ำหนักรวม ๐.๕ กรัม

ซึ่งเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขและจำเลยให้ขาย

เมล็ดแอมเฟตามีนวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ ดังกล่าวให้แก่จำเลยที่ชื่อชื่อ จำนวน ๒ เม็ด

ในราคา ๕๐ บาท โดยจำเลยไม่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุข ไม่ได้รับอนุญาต

/และไทยพาณิชย์

และโดยฝ่าฝืนกฎหมาย เหตุเกิดที่ตำบลหนองเต่างาย อำเภอโพนน้อย จังหวัดนครบุรี
 ขอโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติออกอุทธรณ์คดีและประธา พ.ศ. ๒๔๔๔
 มาตรา ๔, ๕, ๖, ๑๑ ทวิ วรรคหนึ่ง ๔๕, ๖๒ วรรคหนึ่ง, ๔๕, ๑๐๖, ๑๑๖ ที่แก้ไขแล้ว
 กับเนตแอมเทศาภิบาลของกลางในกระทรวงสาธารณสุข

จำเลยให้การปฏิเสธ

ทางพิจารณาโจทก์นำสืบว่า เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๔๔

เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบทราบว่ามีภรรยาเข้ามาที่บ้านเลขที่ ๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลหนองเต่างาย
 อำเภอโพนน้อย จังหวัดนครบุรี จึงวางแผนจับกุมโดยนำเงินมัดจำ ๑๐๐ บาท ๒ ฉบับ
 ฉบับละ ๕๐ บาท ๑ ฉบับ ถ่ายสำเนาและลงบันทึกประจำวันไว้ตามเอกสารหมายเลข จ.๑. จ.๒
 จากนั้นมอบหมายตำรวจให้สายลับนำไปไขข้อชื่อโดยมีเงินทำรางวัลประเวทย์ แฉ่มประชา
 ร้อยตำรวจตรีภูววิสิทธิ์ ทิมทอง จำตำรวจสมพงษ์ สืบตำรวจศรีสมมติ และพลตำรวจวันชัย
 ทิศคามไปชุมนุมอยู่หลังบ้านของยูกระทำความผิดตามที่ได้รับแจ้ง ร้อยตำรวจตรีภูววิสิทธิ์ชุมนุมอยู่
 ห่างจากบ้านประมาณ ๓๐ เมตร โดยตกลงกับสายลับว่าหากสามารถไขข้อชื่อได้ให้ส่งสัญญาณ
 โดยยกมือขึ้นเหนือศีรษะ เมื่อสายลับเข้าไปปล่อยชื่อที่บ้านแห่งแรกแล้ว สายลับเข้าไปเห็นสายลับจำเลย

สักทึกหนึ่งแล้วเดินออกมาภายนอกขึ้นเหนือศีรษะ แล้วนำยาเสกทิมนำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ
 ทอจากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงนำหมายค้นตามเอกสารหมายเลข ๑.๕ เข้าแสดงตัวขอตรวจค้น
 บ้านของจำเลย จากการตรวจค้นไม่พบสิ่งผิดกฎหมาย แต่จากการค้นตัวจำเลยพบมีบัตร
 ชนิดเดียวกันและหมายเลขตรงกับที่เจ้าหน้าที่ตำรวจลงบันทึกประจำวันไว้ บนบัตรที่
 ค้นพบในตัวจำเลยเป็นบัตรตามภาพถ่ายเอกสารหมายเลข ๑.๕ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงจับกุม
 จำเลยในชั้นจับกุมแจ้งข้อหาว่า ชายวิกลจริตหรือจิตและประสาทไทยไม่ไต่มนับผูก
 จำเลยให้การปฏิเสธ ตามบันทึกการจับกุมเอกสารหมายเลข ๑.๖ รองลงมาถึงได้ เจ้าหน้าที่
 ใ้ตำรวจแล้วรายงานผลการตรวจว่าเป็นเมฆนอนเพื่ตามีวิกลจริตประเภท ๒ ตามรายงาน
 ผลการตรวจพิสูจน์ เอกสารหมายเลข ๑.๖ ในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนนำผู้ต้องหาไป
 ตามเอกสารหมายเลข ๑.๗ พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาจำเลยเช่นเดียวกันในชั้นจับกุมจำเลยให้
 การปฏิเสธ

จำเลยนำสืบว่า เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เวลาประมาณ

เที่ยงวันระหว่างที่จำเลย นายจำรัส นายจำลอง และนางจำเรียง กำลังจะรับประทานอาหารกลางวัน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ๖ คน ทาตามมาที่บ้านจำเลย ในช่วงนั้นบริเวณบ้านหัวไป

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

มีน้ำหนักสูงถึงหัวเสา สภาหมู่บ้านของจำเลยปรากฏพยานนายเอกสารหมาย ๓.๒
เจ้าหน้าที่ตำรวจสุ่นำมาที่บ้านจำเลย ๔ คน ส่วนอีก ๒ คนแยกไปตรวจค้นที่บ้าน
บุตรชายจำเลยซึ่งอยู่ห่างจากบ้านจำเลยประมาณ ๒๐ วา เจ้าหน้าที่ขอตรวจค้น
อ้างว่ามีหมายค้นแต่มีใบสั่งหมายค้น เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจค้นบริเวณใต้ถุนบ้าน
ไม่พบสิ่งผิดกฎหมาย คนตัวของนายจำรัส นายจำทอง และนางสาวจำเรียง ไม่พบ
สิ่งผิดกฎหมายเช่นกัน จากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจสั่งให้จำเลยควักเงินออกมาให้ดู
เมื่อจำเลยควักเงินจากกระเป๋าเสื้อขึ้นในออกมามาวาง เจ้าหน้าที่ตำรวจคว่าเงิน
คลังลาวซึ้นไปบนเข้าน สักพักหนึ่งจึงเรียกจำเลยขึ้นไปคืนเงินให้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่
เอาชามที่วางบนกระดานและให้จำเลยชี้และถ่ายภาพโดยกล่าวหาจำเลยว่าจำเลย
ขายยามา จำเลยปฏิเสธ เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวจำเลยไปสถานีตำรวจ ในชั้น
สอบสวนจำเลยยืนยันปฏิเสธ โดยพิมพ์ลายนิ้วมือในบันทึกคำให้การซึ่งจำเลยไม่ทราบ
บันทึกไว้ว่าอย่างไร เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้อ่านให้จำเลยฟังก่อน สำนักมีภาพถ่ายพิมพ์
ตามเอกสารหมาย จ.๕ ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำเอาให้จำเลยพิมพ์ลายนิ้วมือ ยังไม่มี
ข้อความเขียนอยู่ข้างล่าง เจ้าหน้าที่จะนำไปเขียนภายหลังว่าจะอย่างไรไม่ทราบ อีกขณะ

/บ้านของจำเลย

บ้านของจำเลยเป็นบริเวณที่สวน หลังบ้านปลูกต้นกล้วยตามภาพถ่ายเอกสารหมาย จ.๑
มองจากหลังบ้านเข้ามาไม่เห็นโตกุนเพราะมีแนวต้นกล้วยบังและมีสิ่งกีดขวางบริเวณ
หลังบ้านด้วย

พิเคราะห์พยานหลักฐานที่โจทก์ จำเลย นำสืบแล้ว ข้อ

เท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่าเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ร้อยตำรวจตรีภูวสิทธิ์ ทิมทอง
กับพวกเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าตรวจค้นบ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๑๑ ตำบลหนองทรายงาม อำเภอ
ไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ของจำเลย ในวันที่ดังกล่าวพบจำเลย นายจำรัส นายจำเอง และ
นางจำเรียงอยู่ที่บ้านดังกล่าว ในที่สุดเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมจำเลยแจ้งข้อหาว่าจำเลยขาย
วัตถุออกฤทธิ์ที่ออกจิตและประสาท จำเลยปฏิเสธคดีมีผู้มาทวงเงินจึงอ้างว่าจำเลยกระทำผิดตาม
ฟ้องโจทก์หรือไม่ โจทก์มีร้อยตำรวจตรีภูวสิทธิ์ เป็นความยืนยันว่า ในวันที่เกิดเหตุสืบทราบว่า
มีการลักลอบขายยามาที่บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๑๑ ตำบลหนองทรายงาม จึงวางแผนจับกุมโดยนำ
ชนมบัตร ๑๐๐ บาท ๒ ฉบับ ๕๐ บาท ๑ ฉบับ มาลงบันทึกประจำวันและถ่ายภาพไว้ตาม
เอกสารหมาย จ.๑, จ.๒ จากนั้นมอบชนมบัตรให้สายลับไปทำการล่อซื้อ พยานที่ติดตามไป
จับกุมอยู่ห่างจากบ้านจำเลย ประมาณ ๖๐ เมตร เห็นสายลับเข้าไปพูดคุยกับจำเลย จากนั้น

สายลับส่งสัญญาณให้ทราบมาที่แล้ว สายลับส่งยาเสพติดเจาหน้าที่ตำรวจ
จากนั้นพยายามกักตัวเจาหน้าที่ตำรวจจึงพากันเข้าตรวจค้นบ้านจำเลย ผลการตรวจค้น
บริเวณบ้านจำเลยไม่พบสิ่งผิดกฎหมาย แต่จากการค้นตัวจำเลยพบว่ามีธนบัตรซึ่งมี
หมายเลขตรงกับที่หยานลงบันทึกประจำวันไว้จึงควบคุมตัวจำเลย แจ้งข้อหาว่า ชาย
วัตถุออกฤทธิ์ จำเลยให้การปฏิเสธ ส่วนสืบตำรวจตรีประวิทย์ แรมประชา ผู้ร่วมจับกุม
เบิกความว่า ในวันที่เกิดเหตุก่อนเจ้าตำรวจค้นที่เรือนอยู่หน้าบ้านของบุตรกระหำยึก
ขณะที่คุมกุไม่เดินเหินเหตุการณ์ ในการส่งข้อซึ่งกระหำยึก บริเวณบ้านของบุตรกระหำยึกความผิด
ในการตรวจค้นตามตำรวจสมทบพันชนบัตรที่นางทองสุข ในประเด็นที่ว่าในขณะที่สายลับ
ทำการส่งข้อเข้ามาตามแผนการจับกุมที่ตกลงกันไว้แล้ว มีเจาหน้าที่ตำรวจคนใดเห็นเหตุการณ์
บ้าง คงมีเฉพาะร้อยตำรวจตรีวิสิทธิ์ เบิกความยืนยันว่าขณะอยู่เห็นสายลับเข้าไปปล่อยข้อ
จากจำเลย โดยพยายามหลบหนีจำเลยถามค้านว่า พยานร่วมอยู่กันผู้ใดบ้างมีบุรุษ ๒ - ๓ คน
บริเวณแนวรั้วหลังบ้าน กับทั้งหยานเบิกความเพิ่มเติม เจ้าเลยถามค้านว่า ลักษณะบ้าน
ของจำเลยเป็นไปคามหาศาลแยกสารหมาย ๓.๖ และขณะเกิดเหตุบริเวณบ้านจำเลย
โดยทั่วไปก็กำลังว่าง สยามกับเจาหน้าที่ตำรวจคนหนึ่งนำเรือไป ส่วนเจาหน้าที่ตำรวจอีก

๔ - ๔ คนเดินลุยน้ำไป เห็นว่า สภาพบริเวณรอบ ๆ บ้านจำเลยโดยทั่วไปในขณะเกิดเหตุ
พยานเบิกความว่าน้ำเรือเข้าไป ไม่ปรากฏว่ามีคนชุกชุมเหตุการณ์คล้ายกับเจ้าทำการล่อซื้อ
พยานชุกชุมอยู่ในบริเวณจุดใด ในลักษณะใด ก็ทั้งห้ามเปิดบริเวณแจ้งบ้านจริงตามที่พยาน
เบิกความยืนยัน ตามลักษณะบ้านของจำเลยตามภาพถ่ายหมายเลข ๑.๒ ก็อาจเป็นไปได้ที่
พยานจะเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบริเวณหน้าบ้านหรือบริเวณใกล้บ้าน สืบตำรวจไปรษณีย์
ผู้ร่วมตรวจค้นจับกุม ก็เบิกความว่าพยานชุกชุมหลังบ้านเช่นกันและไม่เห็นเหตุการณ์ใน
การล่อซื้อซึ่งกระทำบริเวณหน้าบ้าน กรณีจึงยังมีข้อสงสัยจากคำเบิกความของพยานทั้งสอง
ปรากฏว่า ร้อยตำรวจตรีภูวสิทธิ์จะเห็นเหตุการณ์ขณะที่สายลับเจ้าทำการล่อซื้อ คำที่เบิกความ
จริงหรือไม่ นอกจากนั้นได้ความจากพยานโจทก์ทั้งสองปรากฏไปทั่วว่า ในการตรวจค้น
บ้านของจำเลยไม่พบสิ่งผิดกฎหมายใด ๆ ทั้งนี้พยานหลักฐานที่จะยืนยันถึงการกระทำผิด
ของจำเลยยังคงมีอยู่เฉพาะชนบทที่ใช้ชื่อชื่อว่าจะอยู่ที่ใดในส่วนนี้ ร้อยตำรวจตรีภูวสิทธิ์
เบิกความถึงแต่เพียงว่าจากการค้นจำเลยพบว่ามียาเสพติด เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับชนบทที่
ใกล้เคียงนี้ที่ปรากฏว่ามีหมายเลขตรงกัน แต่พยานกลับเบิกความตอบหมายจำเลย
ถามค้านว่า ตามสนลงนยาเสพติดที่ค้นจากตัวจำเลยมาเปรียบกันเพื่อเปรียบเทียบว่าตรงกันที่

/พยานนายจำเลย

พยานด้วยสำเนาไว้หรือไม่ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับสืบคำตรวจประวัติซึ่งเบิกความว่า
 ทานคำตรวจสมพงษ์ชนมิตรที่นางทองสุข แก่ใจทักก็มีให้นำคำตรวจสมพงษ์มาเบิกความ
 ขึ้นในเรื่องนี้ ยิ่งไปกว่านั้นทั้งรอยคำตรวจวิวิธและสืบคำตรวจประวัติ เบิกความ
 ทอมนายจำเลยตามคำรับว่า สำเนาภาพถ่ายชนมิตรที่ชื่อชื่อตามเอกสารหมายเลข จ.๒
 และสำเนาภาพถ่ายชนมิตรซึ่งใจทักอ้างว่าคนโตจากจำเลยตามเอกสารหมายเลข จ.๔ นั้น
 ถ่ายสำเนาไว้ในคราวเดียวกัน ข้อความที่บันทึกไว้ในเอกสารหมายเลข จ.๔ ผู้บันทึกคือ
 สืบคำตรวจประวัติประวัติ ซึ่งมีให้ดูตรวจคนจำเลย และข้อความที่บันทึกไว้สามารถจะ
 ความว่า เป็นสำเนาภาพถ่ายชนมิตรที่ตรวจคนโตจากจำเลย และนางเง็กใจทัก
 นำสืบมากองอัยการแล้วข้างต้นมีเหตุน่าสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่
 เห็นสมควรยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญา มาตรา ๒๗๗ กรณีไม่จำต้องวินิจฉัยพยานจำเลย ส่วนรองกลางเป็นวัตถุออกฤทธิ์ซึ่งมีไว้
 ในครอบครองเป็นความผิดจึงให้รับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒

สำหรับ... ๒๓

พิพากษายกฟ้อง แต่ให้จำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์ ของกลางรับ/.

นางกิริติ กังกรรม

นางเมกิติ ชโลธร

Handwritten signatures and stamps

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายเชียรชัย เปรมศิรินันต์

เกิด วันที่ 17 มกราคม 2489

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2518 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 พ.ศ. 2519 เนติบัณฑิต สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
 พ.ศ. 2527 สำเร็จหลักสูตรปฏิบัติการจิตวิทยาฝ่ายอำนวยการ จาก
 สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง กองบัญชาการทหารสูงสุด

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2523 อัยการผู้ช่วย กองคดีอาญา
 พ.ศ. 2524 อัยการจังหวัดผู้ช่วยประจำศาลจังหวัดแม่สอด
 พ.ศ. 2527 รองอัยการจังหวัด จังหวัดสมุทรปราการ
 พ.ศ. 2529 อัยการจังหวัดประจำกอง กองคดีอาญา กอง 5
 พ.ศ. 2530 อัยการจังหวัดประจำกรม จังหวัดนนทบุรี
 พ.ศ. 2538 อัยการจังหวัดประจำกรม กองคดีอาเสพติดกรุงเทพฯ 3
 พ.ศ. 2541 อัยการจังหวัดสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือ
 ทางกฎหมาย จังหวัดนนทบุรี